

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 19 · 19. november
Sesjonen 2019–2020

Fra 1. oktober 2019 har Stortinget innført ny voteringsordning med faste voteringstidspunkter. Derfor vil saksreferat og tilhørende votering i perioder være i ulike hefter. Dette er markert i referatet.

**Møte tysdag den 19. november 2019 kl. 10.
Votering kl. 15.00.**

President: Nils T. Bjørke

Dagsorden (nr. 19):

1. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås og Karin Andersen om at regjeringen må legge fram konkrete forslag og en tidsplan for at alle norske skoler blir dysleksi- og dyskalkulivennlige (Innst. 41 S (2019–2020), jf. Dokument 8:165 S (2018–2019))
2. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Mona Fagerås om skolestruktur og profittforbud til elevenes og studentenes beste (Innst. 42 S (2019–2020), jf. Dokument 8:178 S (2018–2019))
3. Interpellasjon fra representanten Carl-Erik Grimstad til kunnskaps- og integreringsministeren:

«I flere oppslag i NRK har vi fått et rystende innblikk i lukkede nettverk i sosiale medier der fortvilet ungdom deler sine tunge tanker om å ta sitt eget liv. For mange er slike nettsamfunn et sted der man søker trøst og støtte til å takle vonde og vanskelige følelser. Både selvmord, selvmordsforsøk og selvskading er et rop om hjelp fra fortvilte unge som trenger hjelp til å håndtere vanskelige følelser. Selvmordsforebyggende arbeid i skolen kan være et viktig tiltak for å redusere antall selvmord og selvmordsforsøk. Det finnes flere slike programmer med dokumentert effekt, men utviklerne av programmene opplever at de faller mellom to sektorer, helse og utdanning, og sliter med å få disse effektive programmene ut i skolen. Hvordan vil statsråden arbeide for at kunnskapsbaserte og effektive selvmordsforebyggende programmer, som f.eks. YAM, kan brukes mer aktivt i skolen?»
4. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Une Bastholm om en politikk for et sunnere og mer bærekraftig kosthold til beste for mennesker og miljø (Innst. 38 S (2019–2020), jf. Dokument 8:118 S (2018–2019))
5. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Une Bastholm om tiltak for renere luft i byer og tettsteder (Innst. 29 S (2019–2020), jf. Dokument 8:135 S (2018–2019))
6. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Kari Elisabeth Kaski, Karin Andersen, Katrine Boel Gregussen, Eirik Faret Sakariassen og Lars Haltbrekken om å erklære klimakrisen som en nasjonal nødssituasjon (Innst. 30 S (2019–2020), jf. Dokument 8:145 S (2018–2019))
7. Interpellasjon fra representanten Arne Nævra til klima- og miljøministeren:

«Det er bra at Klima- og miljødepartementet jobber med helhetlige forvaltningsplaner for natur som en oppfølging av naturmangfoldmeldinga og Granavolden-plattformen. Men samtidig registrerer miljøbevegelsen og de som er opptatt av naturmangfold og bekymret for nedbygging av norsk natur og tap av arter, at regjeringa tar grep som klart går feil vei. Det er nok å nevne liberalisering av utbyggingssaker, overføring av såkalte høstbare viltarter fra Klima- og miljødepartementet til Landbruks- og matdepartementet og nå sist forslaget fra Miljødirektoratet, spesielt mht. forskrifter for skadefelling. Om de skulle bli vedtatt, vil det gi mange arter mindre beskyttelse, ikke mer. Ser statsråden den åpenbare motsetningen mellom gode uttalte og skrevne intensjoner i naturmangfoldloven og Naturpanelets advarsler på den ene siden og regjeringas nevnte forvaltningsgrep på den andre?»
8. Interpellasjon fra representanten Sveinung Stensland til helseministeren:

«Norge har en god dekning av optikere i hele landet. De fleste bor nærmere en optiker enn en øyeavdeling. Hos optiker kan mange utfordringer avdekkes og løses. Optikere er godt kvalifiserte fagpersoner som faglig jobber med synsundersøkelser og korrigering av synsavvik. Optikere har høy faglig standard og moderne utstyr. Bransjen er profesjonell og driver et aktivt kvalitetsarbeid. Dersom optikere får et større ansvar for øyehelse vil flere nordmenn få enklere tilgang på nødvendige kontroller flere steder i landet. Det vil gi mindre reisebelastning, kortere reisetid og være spesielt gunstig for pasienter i distriktene. Er statsråden enig i at optikerne kan få et større ansvar for oppfølgingen av øyehelsen i Norge?»
9. Stortingets vedtak til lov om informasjonstilgang m.m. for Partnerdrapsutvalget (Lovvedtak 5 (2019–2020), jf. Innst. 27 L (2019–2020) og Prop. 131 L (2018–2019))
10. Referat

Presidenten: Representanten Tuva *Moflag*, som har vore permittert, har igjen teke sete.

Følgjande innkalla vararepresentantar tek no sete:

For Buskerud fylke: Sigrid Simensen *Iløy*

For Finnmark fylke: Steinar *Karlstrøm*

For Nordland fylke: Kjell-Idar *Juvik* og Rita *Lekang*

For Telemark fylke: Olav *Urbø*

Frå fyrste vararepresentant for Akershus fylke, Sheida *Sangtarash*, ligg det føre søknad om fritak frå å møta i Stortinget under representanten Nicholas *Wilkinsons* permisjon frå og med 19. november og inntil vidare, på grunn av sjukdom.

Etter forslag frå presidenten vart samrøystes vedteke:

1. Søknaden vert handsama straks og innvilga.
2. Andre vararepresentant for Akershus fylke, Torleif *Hamre*, vert kalla inn for å møta i permisjonstida frå og med 19. november og inntil vidare.

Presidenten: Representanten Lars Haltbrekken vil setja fram eit representantforslag.

Lars Haltbrekken (SV) [10:01:15]: Snart kommer vinteren, snart kommer den kalde, fine tida og forhåpentligvis mange flotte skiturer. Men med vinteren og skiene og konkurransene kommer også miljøgiften fluor snikende med i noe av skismurningen. Derfor vil jeg på vegne av representantene Arne Nævra, Freddy André Øvstegård, Mona Fagerås, Petter Eide og meg selv – og alle ihuga skientusiaster – sette fram et forslag om å forby bruk av fluorsmurning på alle idrettsarrangement i Norge, nasjonale som internasjonale, for unge som for eldre.

Med det ønsker jeg presidenten mange flotte, giftfrie skiturer til vinteren!

Presidenten: Forslaget vert handsama etter reglementet.

Sak nr. 1 [10:02:11]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås og Karin Andersen om at regjeringen må legge fram konkrete forslag og en tidsplan for at alle norske skoler blir dysleksi- og dyskalkulivennlige (Innst. 41 S (2019–2020), jf. Dokument 8:165 S (2018–2019))

Presidenten: Etter ynske frå utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve anledning til seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg

på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

Den fyrste talaren er Torstein Tvedt Solberg, på vegner av ordføraren for saka.

Torstein Tvedt Solberg (A) [10:03:06]: Jeg tar ordet på vegne av saksordfører Nina Sandberg fra Arbeiderpartiet, som dessverre ikke hadde anledning til å være her i dag.

Opplæringsloven pålegger alle skoleeiere å gi nødvendig opplæring som er tilpasset den enkelte elev. Tilpasset opplæring er et av de sentrale prinsippene i fellesskolen. Kravet skal sikre alle barn best mulig utbytte av opplæringen. Tilpasningen er grunnleggende for å sikre alle elever og lærlinger like muligheter og likeverd. Derfor er Dysleksi Norges arbeid for dysleksivennlige skoler viktig, og det bygger på et ønske om å flytte fokus fra alt det som er vanskelig, til det som fungerer. I fellesskap har elever, foreldre og fagfolk jobbet fram kriterier for dysleksivennlige skoler, som handler om systematisk satsing på elevene gjennom f.eks. forankring i skoleledelsen, planer for kompetanseheving, gode læremidler, godt læringsmiljø, rutiner for kartlegging og oppfølging, tilrettelegging ved prøver og et godt skole-hjem-samarbeid. I Arbeiderpartiet ser vi på dette som gjennomarbeidet og ikke minst et arbeid som fungerer.

Dysleksivennlige skoler har gode systemer for å følge opp alle elever med vansker. Systematisk jobbing for at ingen faller fra, kommer alle elever til gode, og derfor foreslår vi nå, i samråd med Dysleksi Norge, at dette representantforslaget utvides til også å omfatte spesifikke språkvansker.

Det trengs et mer systematisk arbeid for å sette alle skoler i stand til å ha kompetanse, metode, systematikk og ressurser til å fange opp elever med dysleksi, dyskalkuli og spesifikke språkvansker.

Vi mener det er på tide å handle. Derfor er det også litt skuffende at Høyre vil stemme imot forslaget i dag. Så sent som i valgkampen i 2017 kjørte Høyre en egen kampanje Norge rundt for dysleksivennlige skoler. Det var oppslag i f.eks. Lindesnes, Oslo, Indre Fosen, Sola og Fredrikstad. I samme valgkamp kritiserte Høyre Oslo kommune for at det er «forbausende tafatt at det kun er 5 skoler i Oslo i dag som er sertifisert som dysleksivennlige». En kan jo da spørre seg hvor tafatt det er når Høyre og de andre regjeringspartiene vil gå imot vårt forslag i dag.

Vi fra Arbeiderpartiet er enig i Høyres valgkamp-erklæring om at en dysleksivennlige skole er en god skole der alle elever opplever kunnskap og mestring, ikke nederlag. Vi hadde sett fram til at Høyre i regjering fulgte opp sin egen valgkampanje, og vi hadde håpet at de stemte for forslaget i dag, som hadde sørget for at flere

elever opplever kunnskap og mestring. Dessverre gjør de ikke det.

Med dette tar jeg opp det forslaget Arbeiderpartiet har sammen med andre i saken.

Presidenten: Representanten Torstein Tvedt Solberg har teke opp det forslaget han refererte til.

Kent Gudmundsen (H) [10:06:06]: Høyre ønsker at alle skoler skal være dysleksi- og dyskalkulivennlige. Målet må være helt klart: Alle barn skal føle mestrings- og læringsglede fra barnehage og i hele utdanningsløpet. Vi må ha forsterket tidlig innsats, tilpasset undervisning for alle barn og jobbe målrettet ute i kommuner og fylker for å skape en best mulig oppvekst for ungene våre.

Det er derfor veldig lett å være positiv til representantforslaget som er til behandling i dag. Samtidig må vi ikke glemme at skolene ikke blir dysleksi- og dyskalkulivennlige bare fordi man vedtar at de skal være det. Arbeidet ute blant skoleeierne, påtrykk fra skoleledelse, samarbeid i profesjonsfelleskapene på skolene og systematisk arbeid er noen av svarene.

Hvordan dette vil og kan løses, vil avhenge av lokale ressurser. En utarbeidelse av en tidfestet plan, som forslagstillerne ønsker, er neppe en god tidsbruk for å bidra til at våre skoler skal bli bedre. Riktig medisin mener jeg vi heller finner i den nylig framlagte stortingsmeldingen Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap. Her finner vi en rekke tiltak som vil bidra til at vi får en skolehverdag og oppvekstpolitikk som legger grunnlag for at flere skal føle mestring og ikke minst glede over læring, i samspill med kommunene.

Det er også viktig å trekke fram at det gjøres et godt arbeid ute i mange skoler allerede i dag – og ikke minst understreke at alle skoler og skoleeiere har plikt til å sørge for at elever med lese-, regne- og skrivevansker får tilpasset undervisning. Samtidig er det viktig å nevne at det ikke er nødvendig med diagnosen dysleksi eller dyskalkuli for å få tilpasset undervisning, og at skoler ikke må være dysleksi- og dyskalkulivennlige for å følge opplæringsloven. Det er skoleeier og lærer som har ansvar for å tilpasse undervisningen, og elevene har rett til spesialundervisning og en sakkyndigvurdering gjennom PP-tjenesten, dersom den tilpassede undervisningen og opplæringen ikke gir godt nok utbytte for elevene.

Høyre og regjeringspartiene jobber systematisk med satsing på skole, og særlig arbeidet med tidlig innsats og tilrettelagt undervisning. Noe av det første Høyre gjorde da vi inntok regjeringskontorene, var i 2014 å gjeninnføre ordningen med gratis PC til elever som hadde dysleksi, etter at de rød-grønne fjernet dette tilbudet i sin periode.

De senere årene har vi levert historiske satsinger, med alt fra flere lærere, master- og videreutdanning, kompetansekrav og en rekke andre tiltak.

Høyre støtter at alle kommuner og skoler skal ta ansvar for god kvalitet og opplæring til alle elever, uten at staten skal bestemme på hvilken måte dette skal foregå på den enkelte skole. Samtidig tilrettelegger vi for at alle skoler skal kunne gjennomføre et slikt løft. Det ser vi i den framlagte stortingsmeldingen, og jeg ser fram til å behandle den her i salen for å fortsette det viktige og ikke minst gode arbeidet som vi gjør for å løfte alle skoler i Norge.

Roy Steffensen (FrP) [10:09:15] (komiteens leder): Alle skoleeiere er pålagt å gi nødvendig tilpasset opplæring til alle elevgrupper. Det slås klart fast i opplæringsloven, og sånn sett er alle skoler i Norge forpliktet til å være dysleksi- og dyskalkulivennlige.

Vi vet at det viktigste for elevenes læring er en god lærer. Fremskrittspartiet er derfor glad for den satsingen vi har hatt på lærere gjennom de årene vi har vært i regjering, og det systematiske arbeidet med å identifisere og spre gode læremetoder gjennom etterutdanning. Målet må være at alle lærere kan bidra til at barn og elever går på dysleksi- og dyskalkulivennlige skoler, slik at flere elever kan fullføre sin utdanning på best mulig måte.

Vi er i gang med å endre spesialundervisningen, slik representanten Gudmundsen sa, og vi har lagt fram en melding som vi skal behandle i denne sesjonen. Det handler først og fremst om å sørge for at spesialundervisningen treffer de elevene den skal treffe. Det handler om å sørge for at den som gir spesialundervisning, har nok kompetanse. Ifølge barneombudet er 50 pst. av spesialundervisningen gitt av lærere uten gode nok kvalifikasjoner, og det er uholdbart at de som trenger mest hjelp, blir undervist av vikarer og ufaglærte. Det handler også om å hindre at spesialundervisning blir en ekstra belastning for eleven.

Vi er opptatt av å styrke tidlig innsats i hele barnehage- og skoleløpet. Alle skoler og barnehager skal ha spesialpedagogisk kompetanse. Barn i risikosonen for språkvansker må tidligst mulig identifiseres. De må få nødvendig oppfølging og samtidig integreres tett i barnehagens pedagogiske tilbud.

Vi skal flytte hjelpen nærmere barna ved å overføre ressurser fra det statlige pedagogiske støttesystemet til økt kompetanse i kommuner og fylker. De med den beste spesialpedagogiske kompetansen skal ut av kontoret og inn i barnehager og klasserom.

Vi må heller ikke glemme betydningen av ny teknologi som hjelpemiddel i både barnehage og skole. Gjeninnføring av støtte til datautstyr for elever med lese- og skrivevansker fra høsten 2014 var et viktig bidrag. Edtech-

næringen har de senere årene i økende grad bidratt med produkter som er gode hjelpemidler, særlig for de elevene som har lese-, skrive- og regnevansker.

Fremskrittspartiet vil også understreke betydningen av at regjeringen i sitt videre arbeid tilrettelegger for at skoleeiere, skoleledere og lærere gis tilgang til hele verktøykassen med hjelpemidler som kan gi elevene gode, grunnleggende ferdigheter. Her vil jeg også minne om skoleeierens ansvar. Regjeringen har økt de frie midlene til kommunene, og det er derfor viktig at de lokalt prioriterer skolene og sørger for at de har ressurser til de hjelpemidlene som skal til for å gi alle en tilpasset opplæring i henhold til opplæringsloven.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [10:12:28]: Skolen skal ha plass til alle elever. Lærerne må ha verktøy og mulighet til å gjøre rammene for læring og utvikling trygge. Vi mener dysleksi- og dyskalkulivennlige skoler er et slikt verktøy.

En av fem går ut av skolen med generelle lesevaner og generelle vansker med matematikk, én av tjue har spesielle lese- og skrivevaner, kalt dysleksi, og én av tjue har spesifikke vansker med matematikk, kalt dyskalkuli. Halvparten av dem som står utenfor arbeidslivet, har lesevaner. Samtidig er det grunn til å tro at det gjelder flere enn dem som blir avdekt i dag. Skolen må klare å fange opp disse og bidra til at de får de ferdighetene som trengs for å bli arbeidsføre og få gode liv.

For mange barn er det viktig at skolen jobber systematisk med de grunnleggende ferdighetene og tidlig innsats og på den måten avdekker og følger opp elevene som trenger ekstra hjelp eller undervisning. For mange barn er variert undervisning og tilpasset opplæring viktig. Et systematisk arbeid for å følge opp elevene for mer motivasjon og mestring heller enn terping og testing er viktig.

Nå som nye læreplaner for hele utdanningsløpet og stortingsmeldingen om tidlig innsats er lagt fram, er det passende å se på støttesystemet rundt elevene og lærerne. Fagfornyelsen skal gjøre skolens innhold mer relevant for framtidens utfordringer, kombinert med fokus på de fem grunnleggende ferdighetene lesing, skriving, regning, muntlige og digitale ferdigheter. Mestring av grunnleggende ferdigheter står i motsetning til dem som har dysleksi eller dyskalkuli. Vi må ha rom for alle. Som representanten Gudmundsen fra Høyre sier, holder det ikke å vedta dette, politiske ambisjoner må på plass.

Vi ser fram til ytterligere debatt knyttet til stortingsmeldingen om tidlig innsats. Regjeringens målsettinger virker å være i tråd med Stortingets, men virkemidlene til posisjonen er ulike opposisjonens. Senterpartiet vil ha konkrete forslag og en tidsplan for at alle skoler skal

bli dysleksivennlige med fokus på spesifikke lærevansker, slik at alle elever får riktig hjelp. Senterpartiet vil alltid jobbe for å løfte elevenes ferdigheter, både praktisk og teoretisk.

Mona Fagerås (SV) [10:14:58]: Alle barn skal trives og lære mye på skolen. Da trengs det flere lærere, og de må ha tid til å følge opp hver enkelt elev. Barna trenger sunn mat og mer tid til å bevege seg. Det er bra for læring, og det er bra for helsen. Barn lærer på ulike måter, og det må lærerne ha tid og mulighet til å følge opp.

Å lære grunnleggende ferdigheter som lesing og skriving er viktig for å kunne fungere i det moderne samfunnet. Svake basisferdigheter i lesing, men også i skriving, regning og språk, er svært ekskluderende for arbeidsdeltagelse og sosial deltagelse og for å kunne fullføre den videregående opplæringen og ta høyere utdanning. Det er en av vår tids største samfunnsutfordringer, og tiltakene må iverksettes allerede i skolen.

Cirka 5 pst. av elevmassen har dysleksi, som er en spesifikk vanske. Dysleksi Norge har i 14 år arbeidet med å sertifisere dysleksivennlige skoler som de etter fastsatte kriterier mener oppfyller kravene. Det er nå over 100 skoler som kalles dysleksivennlige. På problemområdet dyskalkuli er det ikke gjort tilsvarende arbeid, men det arbeides nå med å få reviderte kriterier der dyskalkuli og spesifikke språkvansker også er med. Dette arbeidet har så vidt startet, men det må settes i gang et arbeid med mer forskning og utvikling for å systematisere arbeidet også med dyskalkuli.

Læreres kompetanse på dysleksi er svært varierende. For eksempel er emnene om lese- og skrivevaner valgfag i lærerutdanningen. Det er elever med slike utfordringer i alle klasserom, og da er det et problem at ikke alle lærerne vet noe om hvordan disse elevene bør møtes.

På svært mange felt trengs det et mer systematisk arbeid for å sette alle skolene i stand til å bli dyskalkuli- og dysleksivennlige. Det er på tide at det handles ut fra dette. Derfor er det svært skuffende at vi ikke kunne få et samlet storting med på å støtte dette forslaget fra SV. Jeg forstår virkelig ikke hvorfor.

Forrige fredag brukte kunnskapsministeren hele dagen sin på å være i alle landets medier og proklamere at det skulle satses på tidlig innsats tett på. Alle de fine ordene i stortingsmeldingen gir ingen mening når de samme regjeringspartiene i dag ikke vil være med på dette vedtaket.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [10:18:18]: Vi i Kristelig Folkeparti er positive til intensjonen som ligger bak dette representantforslaget. Det er viktig at vi fokuserer på våre forventninger til skolene fra politisk hold, og det er viktig å legge til rette for at barn med dysleksi skal

kunne delta i undervisningen på en fullgod måte og være en del av det faglige fellesskapet på sin skole.

Skolene har allerede i dag et ansvar for å sørge for at de har kompetanse i tilpasset undervisning for elever med lese- og skrivevansker, språkvansker og mattevansker, gjennom sin plikt til å tilpasse opplæringen for alle elever.

En av hovedutfordringene for å få dette til har vært at det er for mange elever per lærer. Vi i Kristelig Folkeparti har gjort oss mange tanker rundt dysleksi og dyskalkuli, og vi falt ned på en annen konklusjon enn det som ligger i forslaget vi behandler i dag. Vi tenkte på dette i den tiden da vi bestemte oss for å satse på en ny minimumslærernorm i skolen. Vi gjorde en helhetlig vurdering av hva en lærernorm ville ha som effekt for bl.a. lese- og skriveopplæring. Forskning viser at elevene lykkes bedre i skoler der de føler seg sett, verdsatt og får gode mestringsopplevelser. Færre elever per lærer innebærer bedre forutsetninger for læreren til å se og forstå elevenes behov. I tillegg må de selvfølgelig besitte kunnskaper om god praksis for å kunne hjelpe elevene med å nå skolens mål. En slik tilnærming er, slik vi ser det, med på å legge til rette for en dysleksivennlig praksis.

Vi kan forstå forslagsstillernes utålmodighet på vegne av elevene som sliter med dysleksi og dyskalkuli. Men regjeringspartiene har gjort sin prioritering. Vi får ikke 16,4 elever per lærer i ordinær undervisning i grunnskolen uten noen tydelige prioriteringer. For det er nå færre elever per lærer enn på noe annet tidspunkt de siste ti årene, og dette er jeg glad for at vi har fått til, sammen med de andre regjeringspartiene.

Denne regjeringen har satsset på flere lærere i skolen og større lærertetthet fordi det gir bedre forutsetninger for tilpasset opplæring samtidig som behovet for spesialundervisning reduseres. Det er i tillegg lagt fram en ny stortingsmelding, Tett på, om tidlig innsats og hvordan vi bygger lag rundt eleven og bidrar til inkludering i det faglige og sosiale fellesskapet. I tillegg vil tilpasset undervisning understrekes i den kommende kompetansereformen og i fagfornyelsen.

Vi heier på dysleksivennlig praksis, men mener at dette vil ivaretas for framtiden med de tiltakene regjeringen gjør i dag, og planlegger framover.

Statsråd Jan Tore Sanner [10:21:13]: Regjeringen vil at alle barn skal ha et godt og inkluderende skoletilbud, og at de skal trives, lære og utvikle seg på skolen. Målet er at alle elever skal mestre grunnleggende ferdigheter godt når de går ut av grunnskolen, og utvikle dem videre gjennom videregående opplæring.

Det er positivt at skoler velger å bli sertifisert som dysleksivennlige og dyskalkulivennlige skoler. Disse skolene jobber systematisk med å følge opp elever som har

lærevansker, og kan være gode eksempler for andre. Men det er ikke et mål at alle skoler skal jobbe på akkurat samme måte eller med det samme programmet. Det avgjørende er at skoler jobber systematisk med de grunnleggende ferdighetene og tidlig innsats for alle elever.

Mange elever som strever med lesing, skriving og regning, får hjelpen for sent, og ofte er ikke hjelpen god nok. Regjeringen har allerede innført mange tiltak som skal bidra til å tilpasse opplæringen for elevene. Regjeringen har bl.a. innført en plikt for skolene til å gi intensivopplæring til elever i 1.–4. trinn som står i fare for å bli hengende etter i regning, lesing og skriving. Vi er i gang med en historisk satsing på videreutdanning av lærere i skolen, der norsk og matematikk er blant de prioriterte fagene. I stortingsmeldingen Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO varsler vi bl.a. at regjeringen vil se på om intensivopplæringen for 1.–4. trinn skal utvides til flere trinn, og at vi vil innføre lærerspesialist i begynneropplæring på alle skoler innen 2025 – at alle skal ha tilgang til en lærerspesialist – og en plikt til kommunene til å vurdere alle barns norskkunnskaper før skolestart.

Et av de viktigste grepene i meldingen er en historisk kompetansesatsing innenfor spesialpedagogisk støtte og inkluderende undervisning. Målsettingen er økt kompetanse og bedre opplæring for elever med særskilte behov og bedre tilpasset undervisning i alle kommuner. Gjennom satsingen vil vi sørge for at kompetansen kommer tettere på elevene.

I går la vi frem de nye læreplanene. De fem grunnleggende ferdighetene – lesing, skriving, regning, muntlige og digitale ferdigheter – er videreført og gjort tydeligere. Fagfornyelsen skal sikre at alle elever lærer mer og lærer bedre. Regjeringen vil legge til rette for at alle skoler i alle landets kommuner jobber systematisk for å utvikle et godt tilbud til alle elevene. Samtidig må kommuner og skoler ta ansvar for god kvalitet på opplæringen til alle elever uten at staten skal bestemme på hvilken måte dette skal skje på den enkelte skole.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [10:24:22]: Nok en gang store ambisjoner og mange lovord, og vi vet også av regjeringens arbeid så langt at det er satt ned mange utvalg, laget strategier og fremmet flere tiltak. I svarbrevet sier også statsråden veldig tydelig at målet for regjeringen er at alle skoler i alle landets kommuner må jobbe systematisk for et godt opplæringstilbud til alle elever.

I dag presenterer Senterpartiet sitt alternative statsbudsjett, hvor vi legger fram flere milliarder mer enn det regjeringen gjør, til nettopp kommunene og fylkene, for å kunne følge opp disse lovordene med handling. Hvordan mener statsråden regjeringen setter kommuner og

fylker i stand til å følge opp disse store ambisjonene når de ikke gir mer midler?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:25:06]: Kommunene får mer midler, og det er en god kommuneøkonomi under denne regjeringen.

Jeg er helt enig i at vi har store mål, men vi har også konkret handling. Jeg mener det er viktig at vi nå skal gjennomføre en vurdering av alle barns norskkunnskaper i god tid før de begynner på skolen, for det er viktig at elevene får tidlig hjelp og støtte i språkutviklingen. Det er avgjørende at vi har fått på plass en plikt til å gi intensivopplæring i lesing, skriving og regning for elever som blir hengende etter.

Det er viktig at vi i læreplanene tydeliggjør vektleggingen av de grunnleggende ferdighetene. Den satsingen vi nå gjør på videreutdanning, både i norsk og matematikk, er helt avgjørende, og også den satsingen vi skal gjøre på spesialpedagogikk.

Vi må sørge for at kompetansen flyttes fra møterom til klasserom.

Karin Andersen (SV) [10:26:17]: Jeg må innrømme at min tålmodighet med dette er slutt. Her lar vi altså unger møte en skole som vi vet ikke har systematikk eller kompetanse på et av de problemene som gjør at mange detter ut av skolen, og også ut av arbeidslivet etterpå. En av dem som har dette, står her, men det har gått ganske mye dårligere med mange av de andre.

Dette handler om å lage en tidsplan for å sikre at elever som har disse problemene, spesifikt, får den opplæringen de har rett på.

Så jeg lurer på: Hvor lang tid mener statsråden det skal gå før elever med dysleksi eller dyskalkuli møter en skole som i praksis er dysleksivennlig og har lærere som kan noe om disse problemene?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:27:22]: Min tålmodighet er slutt for lenge siden. Det er bakgrunnen for at regjeringen iverksetter konkrete tiltak. Det er veldig fint at SV vil ha en tidsplan, men vi iverksetter konkrete tiltak. Jeg pekte på noen av dem i forrige replikkordskifte, bl.a. at elevenes norskkunnskaper blir vurdert før de begynner på skolen. Det er viktig. Det er viktig at vi har fått på plass en plikt til å gi intensivopplæring, og den kompetansesatsingen vi gjennomfører, er også avgjørende.

SV kuttet jo kraftig i videreutdanningen av lærere i innværende år. Vi trapper opp satsingen, særlig innenfor spesialpedagogikk, og vi sørger for at lærerne får god videreutdanning.

Vi må rett og slett sørge for at kompetansen er der barna er. Den må være tett på, i sandkassen, i klasserommet, og bidra til å støtte og hjelpe elevene.

Karin Andersen (SV) [10:28:24]: Det er nettopp det dette forslaget handler om, og det er nettopp det statsråden og stortingsflertallet nå sier nei til: å ha den systematikken på plass, i hele systemet, og sikre en tidsplan sånn at vi vet at det gjennomføres, og er gjennomført, i hele systemet.

Jeg snakker med en del barn, og hvis man spør dem når de er seks år hva de skal når de begynner på skolen, sier alle at de skal lære seg å lese og skrive. Det er ganske ille at vi tillater at man møter en skole der denne kompetansen og systematikken ikke er på plass, og det vil den heller ikke være med regjeringens forslag.

Så spørsmålet mitt til statsråden er da: Hvorfor er friheten til å utdanne lærere som ikke kan noen ting om lese- og skrivevansker – altså at det er et valgfag – og friheten for kommunene til ikke å ha denne systematikken på plass, viktigere enn at de elevene som har disse lærevanskene, faktisk møter en skole som kan bistå dem med de problemene de har?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:29:34]: Jeg er helt uenig i at stortingsflertallet nå sier nei til å jobbe systematisk med dette – tvert imot. Det er jo etter at vi fikk en borgerlig regjering at man har begynt å jobbe systematisk med disse problemstillingene, nettopp ved å sørge for at kompetansen er tett på. Det legges nå større vekt på begynneropplæring også i lærerutdanningene.

Jeg håper SV vil støtte regjeringens forslag om at alle kommuner skal ha tilgang til lærerspesialist i begynneropplæring innen 2025 – gjerne før også, hvis det er mulig å gjennomføre.

Vi skal også gi skolen en oppfølgingsplikt, hvor man bl.a. skal følge opp elever som er borte fra skolen. For ofte ser vi at disse utfordringene henger sammen: at elever som har små utfordringer som får lov til å vokse seg store, også får høyere fravær.

Vi ønsker en skole som er tett på elevene, som følger opp elevene, enten de har faglige eller sosiale utfordringer.

Mona Fagerås (SV) [10:30:48]: Lærernes kompetanse på dysleksi er svært varierende. For eksempel er emner som lese- og skrivevansker bare et valgfag på lærerutdanningen. Det er elever med slike utfordringer i alle klasserom, og da burde det også være sånn at alle lærere hadde kompetanse på hvordan man skulle møte disse elevene. I tillegg vet vi at ved innføringen av masterutdanning i lærerutdanningen er ikke pedagogikkfaget styrket.

Har ministeren noen tanker om hvordan man kan styrke pedagogikkfaget i denne delen av lærerutdanningen, og spesifikt: Hvordan vil han styrke den spesialpedagogiske kompetansen i lærerutdanningen?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:31:33]: Nå er jo representanten kjent med at det hun stiller spørsmål om, ligger under en annen statsråd. Men vi redegjør i stortingsmeldingen Tett på for hvordan vi skal styrke den spesialpedagogiske kompetansen.

Det er et problem i dagens skole at mange av de elevene som har de største utfordringene, får sin opplæring av assistenter. Vi kommer til å skjærpe lovverket, tydeliggjøre lovverket, slik at det blir tydeligere hvilken type kompetanse elevene skal møte, særlig de elevene som har spesielle utfordringer. Dette mener jeg er noe av det viktigste vi gjør, ved å bidra til at elever som sliter, enten det er faglig eller sosialt, også møter lærere med relevant kompetanse.

Dette har vi en plan for, dette redegjør vi for i stortingsmeldingen Tett på, og vi tar også grep ved å tydeliggjøre ansvaret mellom Statped og PP-tjenesten lokalt. Det vil bidra til at elevene får tettere oppfølging.

Mona Fagerås (SV) [10:32:42]: Denne regjeringen har brukt mange milliarder kroner på etter- og videreutdanning til allerede kvalifiserte lærere i norsk, engelsk og matte. Jeg mener det ville vært større behov for å bruke noen av disse milliardene på å etter- og videreutdanne lærere på det spesialpedagogiske området.

Hvordan ser ministeren for seg at man skal få flere lærere med kompetanse på spesialundervisning og pedagogikk?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:33:16]: Dette redegjør vi for i stortingsmeldingen Tett på, der vi tar viktige grep for å styrke kompetansen i kommuner og fylker, i barnehager og skoler. Vi tydeliggjør ansvarsdelingen slik at Statped får et tydeligere og smalere mandat, og det frigjør ressurser som skal brukes til kompetanseheving lokalt.

Vi må huske at allerede i dag er det slik at dette er kommunenes og fylkenes ansvar, men realiteten er at kompetansen ofte er for langt unna, og at det er for tilfeldig hvilken type kompetanse elevene møter. Derfor skisserer vi det som vil bli et historisk løft for kompetanseheving innen spesialpedagogikk, slik at de elevene som sliter, enten det er i barnehagen eller i skolen, kan møte lærere med relevant kompetanse. Det mener jeg er viktig.

Presidenten: Replikkordskiftet er avslutta.

Marianne Synnes Emblemsvåg (H) [10:34:33]: Tidligere i år var jeg på besøk på Søvik skule i Haram kommune, og jeg ble svært imponert over jobben de og andre skoler i kommunen gjør for å hjelpe barn med lese- og skrivevansker. 9 av 13 såkalte dysleksivennlige skoler i Møre og Romsdal ligger der, og disse skolene kan vise til svært gode resultater for barn med lese- og skrivevansker.

Gjennom en sertifisering fra Dysleksi Norge får skolene et godkjentstempel som forteller at de jobber godt og systematisk med lese- og skriveopplæring. Dysleksivennlige skoler har ikke mer tid eller ressurser enn andre skoler, men de setter kunnskapen i system og skaper gode rutiner.

Dysleksi Norge gjør en svært viktig jobb, men det er ikke slik at skolene må ha akkurat denne sertifiseringen for å være dysleksivennlige. Det viktige er at elever med utfordringer får god og riktig hjelp tidlig i utdanningsløpet, slik at de ikke blir hengende etter. Jo lenger vi venter, jo større blir gapet til klassekameratene. Alle barn må følges opp fra start, før en dysleksidiagnose foreligger. En dysleksidiagnose kan først stilles etter at begynneropplæringen i lesing er i gang og på et tidspunkt da det er forventet at elevene har knekt lesekode. Normalt er det på 2. trinn, men det kan også være senere. Da har barnet allerede gått glipp av mye.

Barn som har kommet langt i sin lese- og skriveutvikling, kan også falle fra på grunn av dårlig motivasjon. Disse barna har derfor behov for ekstra utfordringer. Barn må følges opp der de er til enhver tid. Forskere antar at rundt 2–5 pst. av befolkningen har en eller annen form for dysleksi. Hvilken skole man går på, bør ikke avgjøre hvor raskt man blir fanget opp, eller hvor god hjelp man får.

Høyres mål er at ingen skal gå ut av grunnskolen uten å ha lært å lese, skrive og regne skikkelig. Vi fastslo en gang for alle våren 2018 at alle barn skal bli sett og få den hjelpen og støtten de behøver, og på et så tidlig tidspunkt som mulig. Da vedtok Stortinget å støtte regjeringens forslag om innføring av ny plikt til å gi intensivopplæring til elever på 1.–4. trinn som står i fare for å bli hengende etter. Alle skoler og skoleeiere har plikt til å sørge for at elever med lese-, regne- og skrivevansker får tilpasset undervisning.

Det er et viktig forslag som debatteres her i dag, og jeg håper kommunene vil sørge for å følge opp sine forpliktelser overfor barna uten at vi i Stortinget setter en absolutt frist for dette.

Karin Andersen (SV) [10:37:24]: Hvilken skole man går på, skal ikke avgjøre hva slags opplæring og hjelp man får når man kommer dit, sa nettopp representanten Synnes Emblemsvåg. Det er nettopp det dette forslaget handler om. Det handler om at kommunene har denne plikten, men ikke tar den. Jeg registrerer at mange her har en utrolig stor tålmodighet med kommunene, mens SV og jeg mener at de burde være opptatt av at elevene faktisk får den undervisningen de skal ha, og at den kompetansen som må til, er på plass.

Det ble også vist til at de skolene som er dysleksivennlige, gjør det bra. Ja, nettopp! De gjør det. De klarer å hjelpe disse elevene som – noen av dem – ellers ville

avskydd skole og læring for resten av livet, for å si det sånn. Men hvis de får god hjelp, kan dette gå riktig bra. Det er helt umulig å skjønne hvorfor man ikke vil sette seg et tidfestet mål for å gjennomføre dette. Det har gått kull etter kull med elever. Det er mange nok, og de har ventet lenge nok. De må få dette nå.

Vi er også nødt til å se på lærerutdanningen. Det kan ikke være sånn at vi utdanner småskolelærere som ikke kan noe om dysleksi og dyskalkuli. Det er jo det første man snakker om når man skal på skolen. Jeg registrerer at Høyre og de borgerlige snakker veldig mye om at de er så opptatt av at barn skal lære å lese og skrive. Ja, det skal jeg garantere at jeg er også, for jeg vet alt om å slite med det, og om hvor stigmatiserende det er både i privatliv og arbeidsliv når man gjør dette feil. Jeg vet også at det finnes måter å bedre dette på som norske elever i dag ikke får tilgang til fordi noen sitter og sier at vi kan ikke lage en plan, vi kan ikke pålegge kommunene dette. De har dette ansvaret, men vi kan ikke pålegge dem det. Jo, det kan vi, og det bør vi fordi elevene trenger det. Regjeringen vil heller ikke gjennomføre en tidsplan for at skolene skal være universelt utformet for barn med ulike typer funksjonsnedsettelse. Hva er dette? Skal vi ikke sette oss disse målene og gjennomføre dem? Dette går faktisk helt ned til brudd på menneskerettighetene til elever som ikke får lov til å gå på nærskolen sin, eller som ikke får den opplæringen de skal ha – på tross av alle disse stortingsmeldingene, på tross av alle de store ordene og alle de store planene.

Det vi foreslår, er å sette en tidsfrist og gjennomføre en plan, slik at alle skolene skal ha denne kompetansen på plass og prioritere det – og ikke få frihet til å prioritere det bort. Det er SV imot.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 1.

Presidenten gjer merksam på at sak nr. 9 vert behandla før sak nr. 2.

Sak nr. 9 [10:40:35]

Stortingets vedtak til lov om informasjonstilgang m.m. for Partnerdrapsutvalget (Lovvedtak 5 (2019–2020), jf. Innst. 27 L (2019–2020) og Prop. 131 L (2018–2019))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 2 [10:40:44]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Mona Fagerås om skolestruktur og

profittforbud til elevenes og studentenes beste (Innst. 42 S (2019–2020), jf. Dokument 8:178 S (2018–2019))

Presidenten: Etter ynske frå utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve høve til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

Roy Steffensen (FrP) [10:41:27] (komiteens leder og ordfører for saken): Jeg vil benytte anledningen til å takke komiteen for arbeidet med representantforslaget og spesielt for den rausheten som opposisjonen viste da jeg som saksordfører helt glemte tidsfrister for merknader.

Saken i dag handler om skolestruktur og profittforbud. Her er det ikke overraskende en skillelinje i salen, og jeg antar at partiene selv vil redegjøre for og begrunne sine forslag og merknader.

Utbytteforbudet har ligget fast i loven siden 1970 og er i senere lovarbeider presisert og utdypet, bl.a. med endringene i friskoleloven i 2015, da det ble innført nye krav til innsyn og økt dokumentasjonsplikt for friskolene. Det ble da foretatt en grundig gjennomgang av regelverket for å sikre lovens intensjon om at tilskudd skal komme elevene til gode.

Skoler godkjent etter friskoleloven har rett til stats-tilskudd, men de har ikke adgang til å ta ut utbytte. I friskolesektoren gjennomføres det tilsyn og kontroller som avslører aktører som bruker statstilskudd i strid med regelverket, og tilsynet blir, som flertallet skriver i merknadene sine:

«stadig mer profesjonelt og treffsikkert, og erfarin-ger med tidligere lovbrudd gjør at man kan følge opp potensielle lovbrudd i fremtiden mer effektivt».

Vi mener derfor at det i dag ikke er behov for et strengere regelverk, for friskoleloven med forskrifter har klart angitt hva friskolene har lov til å bruke tilskudd og elevbetaling til.

I Fremskrittspartiet er vi svært opptatt av et mangfold i skolesektoren, og vi ble svært glade for endringene i 2015 som åpnet opp for at private aktører kan starte skoler som eksempelvis realfagsgymnas og yrkesfagsskoler. Økt mangfold er viktig. Det gir mer valgfrihet for familiene og elevene og mer læring mellom skoler. Resultater fra Sverige viser at sluttkarakterene blir bedre i områder med friskoler, og ikke bare i friskolene, men også i den offentlige skolen, noe som tilsier at konkurranse er positivt.

I dette representantforslaget går man til angrep på organisasjonsfriheten, samtidig som man vil gjøre hverdagen mer uforutsigbar ved å flytte myndigheten til å redusere antall elevplasser til kommunene og fylkene. Man hopper bl.a. bukk over det prinsipielle i å la en kommune kunne omgjøre et vedtak truffet av et statlig forvaltningsorgan.

Vi er skeptiske til en slik innskrenkning av organisasjonsfriheten. Vi mener det ikke er synliggjort at et krav om at friskoler skal organiseres som f.eks. en stiftelse, vil være en større garanti for at statstilskudd kommer elevene til gode, eller for at statlige tilskudd ikke benyttes i strid med regelverket. Vi vil ikke støtte forslagene som er fremmet i denne innstillingen.

Torstein Tvedt Solberg (A) [10:44:33]: Jeg tror vi kan være enige om at vi har et ganske godt lovverk, men det er en kontinuerlig utvikling. Det har vært en utvikling siden 2015, og vårt mål er at dette lovverket må bli bedre, og at en må tette hull – og det på flere områder.

For eksempel mener Arbeiderpartiet at en må tette hull mot kommersielle aktører som tar utbytte. Der er en helt klart ikke i mål. Loven har svakheter. Høsten 2017 tapte staten en ankesak mot Akademiet. Kunnskapsdepartementet krevde tilbake offentlige tilskudd etter at det hadde vært gjennomført tilsyn der en mente tilskuddet var brukt i strid med loven, altså at en ikke brukte det til elevenes beste, men staten tapte. Derfor har vi et forslag om dette som gjør at en tetter hull og sikrer at all statsstøtte går til elevenes beste, og jeg håper statsråden i sitt innlegg kan si noe om sin oppfølging av Akademiet-saken, der altså staten tapte.

Det andre gjelder organisasjonsformer. For Arbeiderpartiet er det viktig å unngå at en får enorme og komplekse organisasjonsstrukturer der en kan gjemme seg bort med underselskaper, og ikke minst at en hindrer åpenhet. Derfor har vi et forslag sammen med Senterpartiet og SV om at en skal «utrede nye organisasjonsformer for å drive private skoler som tilrettelegger godt for ideell virksomhet og samtidig sikrer allment offentlig innsyn i bruken av offentlige midler». Det mener vi det er behov for.

Det tredje, og kanskje viktigste og mest aktuelle nå, er lokal selvbestemmelse. Arbeiderpartiet mener at skolestrukturen bestemmes best lokalt, og her er det ikke tvil om at det er behov for å stramme opp regelverket. Aftenposten kunne forrige uke komme med en alvorlig avsløring av at nye privatskoler presser ut offentlige skoler. At det har vært en enorm økning i antallet private skoler og privatskoleplasser under denne regjeringa, viste vi, men denne saken avslører at Høyre har drevet med en bevisst snikprivatisering av Skole-Norge, og misbrukt, mener jeg, rommet for skjønn i loven til å gjen-

nomføre ideologiske, høyrepolitiske vedtak i strid med faglige råd. Advokatfirmaet Raugland har vurdert disse sakene og mener de er svakt begrunnet, og at departementet har svaret klart på forhånd. Høyre driver altså med en bevisst snikprivatisering som er i strid med de faglige rådene.

Arbeiderpartiet vil det annerledes. Vi vil ikke svekke den offentlige fellesskolen. Vi mener at skolestrukturen bestemmes best lokalt, og har tatt til orde for en lokal vettorett, sånn at man ikke kan sitte i departementet i Oslo og bestemme skolestrukturen i Stavanger, i Flekkefjord eller på Hadsel. Derfor har vi et forslag om dette.

Vår intensjon er å tette hull og å utvide og forbedre et godt lovverk. Det er synd at regjeringa er så fornøyd med egen innsats at en ikke har vært villig til å gå inn på noen av opposisjonens forslag i denne saken.

Med det tar jeg opp de forslagene Arbeiderpartiet er en del av.

Presidenten: Representanten Torstein Tvedt Solberg har teke opp dei forslaga Arbeidarpartiet er ein del av.

Kent Gudmundsen (H) [10:47:52]: Aller først til representanten Tvedt Solberg: Jeg vil anbefale ham å lese oppfølgingen i Aftenposten fra kunnskapsministeren om oppslaget knyttet til behandling av friskolesøknader. Da vil han se at saken er en smule annerledes enn det som først ble lagt fram. Jeg synes det er litt uredelig at man trekker fram den saken på feil premisser.

Men det vi skal diskutere her i dag, er egentlig prinsippet om hvorvidt vi skal kunne ha en mangfoldig skolesektor. Det er ingen tvil om at for Høyre har det en egenverdi. Ikke minst gjelder det foreldrenes rett til å ha alternativer. Dette er til og med nedfelt i internasjonale traktater. For Høyres del er det viktig at vi har denne retten, men selvfølgelig er det også kjempeviktig at vi satser på og har en best mulig offentlig skole. Det er nettopp derfor Høyre i regjering de siste årene har hatt en massiv og sterk satsing på mange tiltak for å løfte den offentlige skolen og skolene i Norge generelt. Jeg vil si at vi ser resultater, for elevene leser bedre, lærer mer, vi har færre som faller fra, og flere som får fagbrev – bare for å nevne noe.

Jeg vil også minne om at det ikke er så veldig mange år siden vi behandlet friskoleloven som vi i dag har. Det var en innramming av lovverket etter en i sin tid grundig gjennomgang av regelverket som ble behandlet her i denne salen – Prop. 84 L for 2014–2015. Da gjorde vi en rekke innskjerpinger i regelverket for å sikre at lovens intensjon om tilskudd – at penger skal komme elevene til gode – ble ivaretatt. Utbytteforbud har faktisk ligget i loven siden 1970. I senere lovarbeider har vi presisert og utdypet dette, bl.a. ved at vi i 2015 innførte nye krav til innsyn og økt dokumentasjonsplikt.

Oppsummert vil jeg si at mye tyder på at dagens fri-skolelov og system fungerer etter hensikten. Tilsyn og kontroll har avdekket skoler som har brukt statstilskudd i strid med regelverket, og tilsynet blir stadig mer profesjonelt, treffsikkert og effektivt. En innskrenkning av organisasjonsfriheten, som f.eks. nevnes i representantforslaget om organisering i stiftelse, er ikke noe man kan dokumentere vil være en større garanti for at statstilskuddet kommer elevene til gode, eller at tilskuddet ikke benyttes i strid med regelverket på annen måte.

Det er mange faktorer som påvirker kvaliteten på det samlede skoletilbudet i en kommune eller et fylke. Det er tvilsomt at en reduksjon i elevtallet på friskoler framfor andre tiltak er noe som vil bedre kvaliteten i det offentlige skoletilbudet.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [10:51:04]: Den offentlige skolen har vært og er fortsatt av enorm betydning for å sikre alle barn og unge som vokser opp, et godt skoletilbud. Historisk var skole- og utdanningstilbudet i seg selv et stort framskritt, mens det i disse dager er stadig utvikling og forbedring som gjelder. Lovverket som ligger til grunn for ansvaret hos kommuner, fylker og stat, er viktig. Kravene til praksis og utvikling i utdanningen gjennom opplæringsloven, sammen med lovverket for høyere utdanning, er gode.

Private initiativ supplerer det offentlige tilbudet flere steder. Når Utdanningspeilet viser at nesten én av fire videregående skoler er private og i underkant av én av ti elever går der, må vi diskutere retningen. Kommuner og fylker må faktisk bli satt i stand til å tilby det de er lovpålagt å gjøre. De offentlige utdanningsinstitusjonene må være gode. Skatteinngangen må forvaltes klokt. Tillit er avgjørende.

I tillegg bidrar private innskudd til et verdifullt tilbud. Problemet er når noen få useriøse aktører spekulerer i dette markedet som høyregeringen ønsker seg, der elevene og studentene blir kunder i skole- og utdanningsmarkedet.

Vi trenger å få på plass tydeligere grenser for ulike former for privat skoledrift. Ideelle virksomheter må få klare rammer og være i en særstilling blant de private. Videre er åpenhet og innsyn en forutsetning i et moderne, demokratisk samfunn.

Midlene som går til skoledrift, skal komme elevene og studentene til gode. Derfor er det også uhyre viktig at kommuner og fylker har reell innflytelse over skoleplasser og tilbudet de er lovpålagt å skjøtte. Dette gjelder både ved utvidelse og ved nedskjæring av skoleplasser og -tilbud. Færre elever og lave fødselstall er et faktum i de fleste kommunene her til lands – noe som får konsekvenser.

Nasjonalstaten verner om oss alle, og folkestyret er en grunnleggende verdi vi må ivareta. Det skal være

mulig å påvirke beslutningene i lokalsamfunnene gjennom folkevalgte organ. Drift av skoler og utdanningsinstitusjoner er blant det viktigste det offentlige står for, og da må styringen også være nær folk i hele landet.

Til slutt vil jeg ta opp det forslaget som Senterpartiet er en del av.

Presidenten: Då har representanten Marit Knutsdatter Strand teke opp forslag nr. 5, frå Senterpartiet og SV.

Mona Fagerås (SV) [10:53:46]: Private skoler eller høyskoler som mottar statstilskudd, har ikke adgang til å ta ut privat fortjeneste. Likevel har det i de senere årene vært en rekke saker der slike skoler har måttet betale tilbake statstilskudd etter at tilsyn har avdekket at skoleeieren på ulike måter har tatt ut fortjeneste med grunnlag i skoledriften.

Til tross for strenge regler mot privat profitt klarer private skole- og høyskoleeiere å hente ut penger gjennom kompliserte selskapsstrukturer og transaksjoner mellom disse. Å avdekke slike lovbrudd krever store offentlige utgifter til tilsyn og kontroll. Utdanningsdirektoratet måtte f.eks. bruke sju årverk samt om lag 850 000 kr i ekstern bistand for å avdekke og kreve inn de 12,5 mill. kr Akademiet måtte betale tilbake, ifølge opplysninger i et svarbrev fra tidligere kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen til Stortinget.

Det vi hadde trengt nå, var en åpen og demokratisk debatt om bruk av offentlige midler når private aktører driver tjenester på vegne av det offentlige. Regjeringen burde fulgt opp egne løfter, regelverket burde blitt tydeligere og strammet inn. En gjennomgang burde ført til økte krav til transparens og oversiktlig dokumentasjon av transaksjoner i store skolekjeder og konserner, slik at hele offentligheten kunne fått innsyn i virksomheten.

Kompliserte eierstrukturer kan ofte følges av omfattende skatteplanlegging. Svakheter ved dagens modell og kostnadene ved tilsyn gjør at SV mener at man bør vurdere endringer i de organisatoriske rammebetingelsene for privatskoler og private høyskoler. Da er det lett å vise til den ordningen de har i Danmark, der det kreves at alle private skoler som mottar statstilskudd, skal være organisert som selveide stiftelser.

Jeg mener at å innføre en dansk modell med tydelige krav til organisasjonsform for private skoler vil stille tydelige krav til hva ideell skoledrift skal innebære. Det bør derfor utredes en ny ideell organisasjonsform, i tillegg til stiftelse, som kan gi offentligheten større innsyn og samtidig være en enkel og god driftsform for skolene. Tydelige krav kan også redusere behovet for tilsyn.

Jeg tar på vegne av SV og Rødt opp et løst forslag i denne saken.

Presidenten: Då har representanten Mona Fagerås teke opp forslag nr. 6, frå SV og Raudt.

Guri Melby (V) [10:57:18]: For Venstre er det ingen tvil om at det alltid er viktigst å satse på den offentlige skolen, og det store, store flertallet av norske elever går i en offentlig skole. Jeg merker meg at det er representanter her som bruker ord som «snikprivatisering» om det som foregår i den norske skolen. Det er et begrep som jeg mener er veldig merkelig å bruke, all den tid det store flertallet av norske barn fortsatt går i den offentlige skolen.

Det andre poenget: Jeg tror ikke det er noen her som forsøker å gjøre noe bak noens rygg eller hemmeligholde sin politikk. Jeg opplever at flertallspartiene – Venstre, Høyre, Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet – er helt åpne om at vi ser positivt på et mangfold i det norske skoletilbudet, og at vi ønsker at det skal være innslag av friskoler, men at vi selvsagt satser aller mest på den offentlige skolen.

Jeg reagerer også litt når det trekkes fram hvor viktig det er med åpenhet, og hvor viktig det er å jobbe mot profitt, for det er ingen som har tatt til orde for det motsatte – nemlig at vi ikke skal ha åpenhet og innsyn, og at vi skal ha mulighet til profitt. At det ikke skal være mulig å ta ut profitt fra friskoledrift, er en politikk det er bred oppslutning om. Derfor er det også svært strenge regler. Jeg mener at de eksemplene det har blitt vist til, om at det ved tilsyn har blitt avdekket at noen har gjort feil, viser at systemet fungerer. Det er jo helt riktig at dersom noen har gjort feil, skal det avdekkes, og så skal de tas for det.

Det som verken SV, Senterpartiet eller Arbeiderpartiet snakker så veldig mye om, er valgfrihet og foreldres rett til å velge utdanning for sine barn. Det er en rett som Venstre mener er veldig viktig. Det er helt riktig at kommunene skal ha stort rom for å styre over skolepolitikken i sin kommune, men noen ganger mener jeg at politikk også handler om å ivareta mindretallets rettigheter. Et eksempel fra Lærdal: Der ble en grendeskole nedlagt med én stemmes overvekt – fra Senterpartiet. Da kan man jo spørre seg om det alltid er riktig at flertallet i et kommunestyre skal være de som bestemmer – over alle, i alle bygder, i hele Norge. Eller er det også riktig at vi har en slags nødventil i demokratiet som sier at dersom foreldre i et grendesamfunn ønsker å gå sammen for å opprettholde grendeskolen i sin grend, så skal de få lov til det? Er ikke det egentlig helt greit? Er ikke det en måte som flertallet faktisk kan verne mindretallets interesser på?

Jeg synes at både innleggene og – kanskje særlig – forslaget fra SV oser av mistenkeliggjøring mot dem som driver privatskoler og friskoler. Jeg tror de fleste av oss som har besøkt mange av disse friskolene og sett hvorfor

de er så viktige for folk, skjønner at de aller, aller fleste gjør det fordi de har tro på at dette er et veldig godt utdanningstilbud for ungene. Jeg mener også at forslagene representerer en kraftig inngripen i deres mulighet til å styre sitt tilbud til det beste for ungene.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [11:00:36]: Et mangfoldig skoletilbud kommer både familiene, kommuner og ikke minst barna til gode. Kristelig Folkeparti mener at friskoler med alternativ pedagogikk eller et livssynsmessig grunnlag utgjør et viktig alternativ til den offentlige skolen. Men viktigst av alt: Friskoler sikrer foreldre rett til å velge opplæring for sine barn i tråd med egen overbevisning. Dette beriker og utvider utdanningsmulighetene i Norge.

I en sak som denne er det viktig for meg å gå litt tilbake i tid, for Kristelig Folkeparti har en lang og stolt historie som forkjemper for forutsigbare vilkår for friskolene. Allerede tilbake i 1970 fikk Kristelig Folkeparti, med Kjell Bondevik som statsråd, gjennomslag for landets første lov om private skoler, som avløste en ordning som fram til da var basert på skjønn. I 1995 kjempet Kristelig Folkeparti for en bedre statlig finansiering av privatskolene, dette for å sikre reell foreldrerett ved at mulighet til å velge skole ikke skulle baseres på foreldrenes økonomi.

Friskolene har en egenverdi som må vernes. De er viktige bidragsytere til innovasjon, til mangfold og kvalitet i det norske utdanningssystemet. Friskolene er ikke et uregulert felt, slik det ut fra debatten i dag kan høres ut som fra opposisjonspartiene, med profittbaserte eiere som må rammes inn av nye strukturer og ytterligere profittforbud, utover det vi allerede har i dag.

Jeg er stolt over at vi har en friskolelov som er helt tydelig på at statstilskudd og skolepenger i sin helhet skal komme elevene til gode, og at det er forbudt å ta ut utbytte. Utbytteforbudet har ligget fast i loven helt siden vi fikk den første loven i 1970. Samtidig har friskoleloven i senere lovarbeider blitt både presisert og utdypet, og en av de endringene som er gjort, er at friskolene fra og med 2015 ble underlagt offentlig tilsyn og kontroll gjennom nye krav til innsyn og økt dokumentasjonsplikt.

Kristelig Folkeparti har gått mot tidligere forslag som har hatt til hensikt å gi kommuner og fylkeskommuner vetorett når det gjelder etablering av nye friskoler. Ved innføring av en slik vetorett, som SV i realiteten foreslår i dette Dokument 8-forslaget, frykter vi i Kristelig Folkeparti en uthuling av et viktig demokratisk prinsipp og dermed de rettighetene et mindretall er tildelt i et demokrati. Dette vil helt klart true foreldrenes rett til å kunne velge opplæring for sine barn i tråd med egen overbevisning. Det bekymrer oss. Vi mener at foreldreretten, slik den er nedfelt i den europeiske menneskerett,

rettskonvensjonen og FNs menneskerettighetserklæring, står i fare om vi skal ha kommunal overprøving. Vi stemmer derfor for komiteens innstilling.

Statsråd Jan Tore Sanner [11:03:55]: Jeg vil først understreke at regjeringens viktigste jobb er å styrke den offentlige skolen og sette den i stand til å løfte alle elever uavhengig av bakgrunn og bosted. Samtidig skal foreldre og elever som ønsker å velge noe annet enn den offentlige skolen, ha mulighet til det.

Offentlig finansierte friskoler bidrar til økt mangfold og er et viktig supplement. I dag er det 3,2 pst. av grunnskoleelevene og 7,2 pst. av elevene i videregående som går på friskoler.

Friskolene påtar seg et viktig samfunnsansvar. Det stilles derfor strenge krav for å få godkjenning. Regelverket danner grunnlag for at det blir gjort grundige og konkrete avveininger, der de hensynene som taler for etablering av en friskole, veies opp mot hensynet til den offentlige skolen og driften av disse.

Regjeringen legger til grunn en rimelig balanse mellom hensynet til vertskommunen og vertsfylket på den ene siden og elevenes og foreldrenes mulighet til å velge mellom forskjellige skoler på den andre. Det er flere utfordringer ved en lovendring som innebærer at et vedtak om godkjenning kan omgjøres. På prinsipielt grunnlag er det problematisk om en kommune eller fylkeskommune skal kunne omgjøre vedtak truffet av et statlig forvaltningsorgan. Det vil også være vanskelig å etablere en omgjøringsadgang uten at man samtidig svekker forutsigbarheten og rettssikkerheten både for foreldrene og for elever som har valgt å være elev ved en friskole.

Utbytteforbudet fremgår klart av dagens regelverk, og ved brudd åpner regelverket for ulike reaksjoner, herunder inndragning av godkjenningen. I 2015 ble det innført nye krav til innsyn og økt dokumentasjonsplikt for friskolene. Vi har nå en hjemmel i loven som sikrer det nødvendige innsyn. Hovedregelen om at en godkjent friskole ikke kan drive annen virksomhet, ble videreført i 2015-loven, men med en klargjøring av reglene om tillatt tilleggsvirksomhet. Tydelig regulering reduserer risikoen for kryssubsidiering og ulovlig bruk av stats-tilskudd.

Med endringene i loven i 2017 stilles det nå krav om at det må fremgå av skolens vedtekter at alle offentlige tilskudd og skolepenger skal komme elevene til gode. Dette gjelder uavhengig av selskapsform. Det er alvorlig når godkjente friskoler misbruker den tilliten de har fått til å forvalte fellesskapets midler. Regelverket skal hindre ulike former for misbruk. Derfor ble regelverket skjerpet i 2015. Krav om bruk av en bestemt selskapsform er imidlertid ikke egnet for å redusere risikoen for slike overføringer til andre rettssubjekter.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Torstein Tvedt Solberg (A) [11:07:07]: Jeg vil utfordre statsråden litt på de avsløringene som kom i Aftenposten i forrige uke. Man avslørte at Høyre driver en bevisst snikprivatisering av Skole-Norge, og misbruker rommet for skjønn i loven til å gjennomføre ideologiske, høyrepolitiske vedtak i strid med faglige råd. Det er altså Utdanningsdirektoratets oppgave å behandle søknader om å starte friskoler i Norge. Ved avslag i direktoratet skal departementet avgjøre. Med Høyre i regjering har Kunnskapsdepartementet overprøvd de faglige rådene til direktoratet i et flertall av sakene.

Advokatfirmaet Raugland har vurdert sakene, mener de er svakt begrunnet og at departementet har svart klart på forhånd. Kunnskapsministeren ville ikke svare eller stille til intervju i saken – nektet å svare på Aftenpostens spørsmål. Derfor vil jeg starte med å gjenta det jeg mener er et av de viktigste spørsmålene Aftenposten prøvde å stille: Mener statsråden det er uvesentlig om etableringer av disse privatskolene har negative konsekvenser for det offentlige skoletilbudet i den aktuelle kommunen?

Statsråd Jan Tore Sanner [11:08:11]: Jeg antar at representanten Tvedt Solberg også har sett at Aftenposten har beklaget deler av sin reportasje. Det er ikke slik at jeg nektet å svare på noen spørsmål. Jeg har svart på de spørsmålene jeg har fått. Jeg har heller ikke sett den redegjørelsen det vises til fra advokatfirmaet.

Det er ikke slik at departementet har en lettvtint behandling av disse sakene – tvert imot. Departementet har en grundig behandling av disse sakene. Jeg tror den gjennomsnittlige behandlingstiden er om lag et halvt år.

Så er det slik at departementet forholder seg til loven. Vi forholder oss til forarbeidene og komiteens merknader. Da avveier man hensynet til vertskommunen og vertsfylket mot de interessene som kan tale for at skolen skal få innfridd sin søknad. Det gjøres selvsagt innenfor lovens rammer, og det rommet for skjønn som departementet har.

Torstein Tvedt Solberg (A) [11:09:19]: Jeg stiller ikke spørsmål om departementet er grundig i sin vurdering, det legger jeg egentlig bare til grunn. Jeg vil presisere overfor statsråden at det Aftenposten har beklaget, er prosessen – at man ikke la fram Rauglands vurderinger til statsråden på forhånd. Men Aftenposten sier de står hundre prosent bak innholdet i saken. Så jeg tror det er viktig å holde seg til realitetene i hva som er beklaget, og ikke overspille det.

Spørsmålet mitt, og som jeg mener er saken, gjelder hva som ligger bak departementets begrunnelse når man politisk overprøver de faglige rådene. Kunnskapsministeren har selv sagt at man bruker skjønn i loven til å lande på en annen vurdering. Men hva er egentlig statsrådets begrunnelse for at man politisk i departementet endrer vedtak fra faginstansene, og hva ligger bak dette skjønn, som gjør at man politisk overprøver de faglige rådene, og altså ser vekk fra de negative lokale konsekvensene?

Statsråd Jan Tore Sanner [11:10:17]: Representanten videreformidlet påstander om at det ikke var en grundig behandling. Det vil jeg sterkt ta avstand fra. Det er en grundig behandling av dyktige jurister i Kunnskapsdepartementet. Da legger man selvsagt loven og lovens forarbeider til grunn – både det som står i proposisjonen, og de merknadene som har kommet fra komiteen.

Så er det slik at loven åpner for et skjønn, og da er det en konkret vurdering i den enkelte sak der hensynet til vertsfylket, vertskommunen, skal veies opp mot det som kan tale for at en skole blir etablert.

Torstein Tvedt Solberg (A) [11:11:01]: Realitetene i en del av enkeltsakene er noe helt annet enn det statsråden nå sier, og det han har sagt tidligere. I Flekkefjord, f.eks., sa man lokalt nei. Kunnskapsdepartementet sa i sitt svar at det ikke var sannsynlig med nedleggelse av en skole som kommunen argumenterte for. Nå er altså realiteten at man må legge ned den offentlige skolen. Departementet så bort fra det og mente at det ikke var sannsynlig, men nå er det realiteten. Man har altså sett bort fra den viktige formuleringen i loven som sier at det ikke skal gå ut over den lokale skolestrukturen. Da mener jeg statsråden kun står igjen med å argumentere for at det er ideologi som ligger bak – når man så tydelig ser bort fra kommunens argumenter om at dette kommer til å gå ut over skolestrukturen, og når man likevel overprøver det lokale selvstyret og de faglige rådene fra direktoratet. Er det noe annet i den enkeltsaken statsråden har sett, som ikke har kommet fram?

Statsråd Jan Tore Sanner [11:12:07]: Representanten blander to spørsmål. Det ene er den politiske debatten om hvor stor åpning det skal være for friskoler. Der er de fire regjeringspartiene og de rød-grønne partiene uenige, og det tror jeg vi fortsatt kommer til å være. Det andre spørsmålet er behandlingen i departementet når det foreligger en klage på en sak. Da tilligger det departementet å vurdere alle sider av den saken, og vi tar utgangspunkt i de opplysningene som følger med den enkelte sak. Med andre ord foretar man en konkret vurdering av den enkelte sak. Da ligger loven til grunn –

lovens formuleringer om at det ikke skal gå ut over det offentlige skoletilbudet – og det skal veies opp mot de hensyn som taler for, slik det er redegjort for i lovens forarbeider og i flertallsmerknader som også Arbeiderpartiet har vært med på i Stortinget.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [11:13:19]: Hvis vi legger til grunn at vi tar avstand fra profitt og støtter muligheten for alternative tilbud som supplement til det offentlige skolesystemet/utdanningstilbudet, tenker jeg fortsatt at vi må legge til grunn at det er ganske ulikt over hele landet, og at de nærmest vet best. De lokalt folkevalgte har et enormt ansvar og bør også ha midler og myndighet til å forvalte det ansvaret. Høyre pleier å framsnakke kommunene og lokal sjøråderett, og jeg kan ikke annet enn å lure på hva lederen i KS, Høyres egen Helgesen, mener om utsagnene fra representanter for regjeringspartiene her i dag om at det er viktig med mulighet for nasjonalt å overkjøre vedtak fattet av kommunestyre. Jeg lurar rett og slett på om statsråden vil si noe om hvor langt denne muligheten bør gå.

Statsråd Jan Tore Sanner [11:14:11]: Det følger av loven, men også av internasjonale menneskerettigheter. Foreldre retten er grunnleggende – jeg trodde at Senterpartiet også sluttet seg til den. Men så skal jeg erkjenne at det er et dilemma – det er ikke noen tvil om det. Veldig mange steder ser vi at kommunen har lagt ned grendeskolen, og så ser vi at det er et sterkt lokalt foreldreengasjement for å få etablert en friskole. Da er det en avveining mellom de hensynene som kommunen fremfører, og hensynet til de innbyggerne i den grenda som ønsker å få etablert en friskole. Det er den konkrete vurderingen og avveiningen som departementet foretar innenfor det skjønnsrommet som loven åpner for.

Mona Fagerås (SV) [11:15:12]: Kommunene og fylkeskommunene har i friskoleloven en innsigelsesrett når skoler søker om å starte opp eller utvide elevtallet. I loven heter det at godkjenning ikke skal gis dersom etableringen får negative konsekvenser for det offentlige skoletilbudet. I mange kommuner og fylkeskommuner har godkjenningen av friskoler skapt store utfordringer for det offentlige skoletilbudet, selv med et relativt begrenset vedtak. Jeg og mange politikere i kommunene og fylkeskommunene våre mener derfor at lovverket står i veien for de folkevalgtes mulighet til å gjøre de valgene som de mener er best for sine elever. Og nå vil jeg at ministeren skal ta på seg støvlene, stå på kaikanten og si noe om hva han vil si til de folkevalgte rundt omkring i det ganske land som står med støvlene på kaikanten.

Statsråd Jan Tore Sanner [11:16:09]: Først og fremst at de gjør en viktig jobb for sitt lokalsamfunn. Men det spørsmålet som reises, gjelder jo de situasjoner hvor kommunen f.eks. har lagt ned en grendeskole, og man lokalt i den grenda ønsker å få etablert en skole. Som jeg sa i mitt forrige svar, er det en vanskelig avveining. Noen ganger er kommunens argumentasjon så tydelig at vi følger kommunen, i andre tilfeller kan vi følge dem som ønsker å få etablert en skole. Det er i tråd med det flertallet, inkludert Arbeiderpartiet, som i 2007 skrev i Stortingets innstilling:

«Flertallet har merket seg at uttalelsen fra vertskommunen eller vertsfylket ikke skal være avgjørende for om en søknad skal innvilges eller ikke. Det er lovens mening å legge til rette for alternative skoler. Flertallet mener at et nei til en søknad ikke kan begrunnes med budsjett situasjonen.»

Det har vært et bredt flertall i Stortinget som nettopp har påpekt at det skal være det skjønnsrommet og den avveiningen som departementet foretar helt konkret, og man følger lov- og regelverket.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Martin Henriksen (A) [11:17:36]: Arbeiderpartiet er opptatt av å ha en god offentlig fellesskole samtidig som vi har private skoler som et supplement som gir foreldrene mulighet til å velge pedagogiske eller religiøse alternativer.

Da dagens regjeringspartier endret friskoleloven i 2015, var det en liberalisering, selv om den ikke gikk like langt som under Bondevik II-regjeringa, da Kristin Clemet var statsråd. I 2015 åpnet man bl.a. for såkalte profilskoler, altså en privat skole som i praksis skiller seg svært lite fra det offentlige tilbudet i sum. Man kan tilby profilskoler på nesten hvilket som helst område, og forskjellen mellom dem og den offentlige skolen trenger ikke å gjelde mer enn to undervisningstimer i uka. Private yrkesfagsskoler skal tilby samme utdanningsprogram som den offentlige skolen. Da er ikke privatskoler lenger et supplement, men en konkurrent til den offentlige skolen.

Resultatene etter disse årene med en Høyre-ledet regjering er tydelige. På Erna Solbergs vakt har det blitt nesten 40 pst. flere elever i private grunnskoler, og denne regjeringa har godkjent over tre ganger så mange privatskoleplasser i året som den rød-grønne regjeringa gjorde. I mange tilfeller skjer det mot kommunens vilje, til og med mot Utdanningsdirektoratets anbefaling.

Dette er en snikprivatisering av den norske skolen, og vi mener regjeringa har lagt opp til en utvikling som sakte undergraver den offentlige skolen. Kanskje går det

ingen alarmer nå, men jeg vil si at utviklingen er alarmende. Det regjeringspartiene burde gjøre, er å ta inn over seg situasjonen der ute i mange norske kommuner.

Elevtallsutviklingen viser oss at det i årene framover vil være nedgang i elevtallet i mange kommuner. Når privatskoler har fått godkjent sine skoleplasser nærmest til evig tid, er det kommunen som må ta ned kapasiteten ved offentlige skoler. En av de viktigste oppgavene lokalpolitikkerne våre har, er nettopp skolestruktur. De har gjerne grundige debatter og gjør vanskelige avveininger når man skal endre skolestrukturen i sin kommune eller sitt fylke. Når regjeringa godkjenner privatskoleplasser mot kommunens vilje, til og med mot Utdanningsdirektoratets anbefaling, gjør det jobben til kommunene svært vanskelig.

Av og til oppdager vi politikere at vår retorikk ikke passer helt med virkeligheten. Det er det som skjer i denne saken: Høyre og Fremskrittspartiets prinsipielle og ideologiske argumenter møter virkeligheten ute i kommunene, og det som nå skjer hvis utviklingen fortsetter, er at det offentlige skoletilbudet undergraves på sikt.

Torstein Tvedt Solberg (A) [11:20:49]: Det var noen påstander her som jeg hadde behov for å svare på og utdype litt. Representanten Gudmundsen ber meg lese Aftenpostens beklagelse. Det må jeg nesten returnere til representanten Gudmundsen, for som jeg sa til statsråden: Det Aftenposten har beklaget, er at de ikke hadde en samtidig imøtegåelse, som det heter på medispråket. De beklaget ikke innholdet i saken, det er det ikke grunnlag for, og det mener jeg det er merkelig at Høyres representant påstår fra Stortingets talerstol.

Statsråden mener at jeg blander. Det er jeg bent fram uenig i. Jeg vil kanskje til og med påstå at det er statsråden som blander. Jeg kan være enig i at det er politisk uenighet om privatskoler. Den debatten tar vi gledelig hver eneste dag. Men det var ikke det jeg spurte om i replikkordskiftet, og det er ikke det jeg er opptatt av når det gjelder denne Aftenposten-saken. Det jeg stiller spørsmål om, er bruken av skjønn, og om statsråden synes de spørsmålene er ubehagelige, betyr det ikke at jeg blander. Det betyr bare at jeg er utålmodig og ber om svar.

Jeg mener saken gjelder hva som ligger bak Kunnskapsdepartementets begrunnelse når en politisk overprøver de faglige rådene og ser bort fra de lokale konsekvensene. Min påstand er – som sagt – at det eneste en står igjen med som argument, er Høyres ideologisk motiverende snikprivatisering av skolene. Jeg vil bare konstatere at jeg har spurt statsministeren og kunnskapsministeren om dette, og vi har ennå ikke fått svar på hva som ligger bak den bruken av skjønn som statsråden utdyper. Han kan gjerne svare nå hvis han vil. Vi kommer uansett til å følge saken videre.

Kent Gudmundsen (H) [11:22:49]: Jeg synes det er beklagelig at vi skal ha en ordveksling der man helt åpenbart prøver å misforstå hverandre. Det var ganske tydelig lagt fram av statsråden at man verken fikk se betenkningen fra advokaten eller ble forelagt disse spørsmålene. Det gjorde at det var ganske merkelig å høre representanten Tvedt Solberg påstå at statsråden ikke ville svare. Jeg tenker at det ligger en selvmotsigelse i det som er ganske åpenbar. Derfor synes jeg det er veldig leit at vi prøver å dra bort oppmerksomheten fra det som er kjernen i saken her i dag, nemlig hvorvidt vi skal kunne ha en lov som åpner opp for at vi skal ha et mangfold i Skole-Norge, og at det rammeverket skal legge til rette for at man skal kunne ivareta internasjonale avtaler som bl.a. foreldreretten og valgmulighetene vi som foreldre skal kunne ha.

Jeg vil også minne representanten Tvedt Solberg på at man fra Arbeiderpartiets side i komiteens behandling av den friskoleloven som vi har i dag, har vært med på å legge til rette for at f.eks. kommunenes økonomi alene ikke skal være avgjørende i den skjønnsutøvelsen som skal legges til grunn når departementet – eller direktoratet for den saks skyld – behandler en friskolesøknad. Det er, som statsråden selv var inne på, åpenbart noen dilemmaer som ligger til grunn når man behandler enhver søknad: Det er ulike lokale forhold, det er ulike hensyn som skal vektlegges. Det ville åpenbart være umulig å gå inn på dette generelt, man må gå inn i hver enkelt sak for å gjøre de riktige avveiningene.

Det er også det som ligger i sakens natur. Hvis man ser på antall saker som er klaget inn til direktoratet, er det ikke sånn at man har fått hundre prosent medhold i Kunnskapsdepartementet. Det har man ikke på langt nær fått. Dette viser, som man også har vært inne på her i dag, at man har en grundig, lang og seriøs behandling av alle individuelle klager til departementet ut fra lovens rammer og ut fra prinsippet om at man skal kunne ha mangfold i skolesektoren der man lokalt ser at det er et behov for f.eks. å utfordre skolen fordi man har et annet syn på hvordan man bør drifte et skoletilbud, eller der kommunen legger ned en bygdeskole og det vil være veldig krevende for lokalsamfunnet ikke å ha et tilbud i sitt nærmiljø.

Dette mener jeg er verdier og prinsipper som er helt grunnleggende, og som jeg trodde det var bred enighet om her. Det hadde vært interessant å høre om Arbeiderpartiet nå mener at man skal legge denne folkeretten, foreldreretten, og dette mangfoldet fullstendig til side, og at man helst skulle sett at samtlige skoler i Norge var drevet av kommuner og fylkeskommuner.

Martin Henriksen (A) [11:25:51]: Svaret på det siste spørsmålet fra representanten Gudmundsen er nei.

Denne saken handler ikke om hvorvidt man med vilje misforstår hverandre eller ikke. Det handler om hvordan man skal styre skoletilbudet i Norge. Dilemmaet i skolepolitikken når det gjelder avveiningen mellom det offentlige skoletilbudet og godkjenning av privatskoleplasser, er et dilemma som regjeringspartiene ikke ser ut til å anerkjenne. Man kan sitte i et kommunestyre og ha lange debatter om skolestrukturen – enten fordi elevtallet endrer seg og man må gjøre noe med fagmiljøene, eller på grunn av økonomi – og mellom de debattene kan det også være et valg der folk har stemt på de partiene man er enig med i skolestruktursaker. Så blir det opprettet en privatskole. Den blir godkjent, og så blir hele debatten om skolestruktur nærmest lagt i skuffen. Det er et stort dilemma for mange av landets lokalpolitikere. Den utviklingen betyr jo i praksis at folkevalgte ikke har den styringen av skolestrukturen som man burde ha. Det som er bekymringsfullt, er at det er en utfordring som kommer til å øke fordi elevtallet i veldig mange kommuner i årene framover går ned. Det dilemmaet ser ikke Høyre og Fremskrittspartiet. Selv en godkjenning av et begrenset antall private skoleplasser kan skape ganske store utfordringer for en kommune og for de offentlige skoleplassene. Det er ikke sånn at det enten finnes en magisk pengebølge der ute som bare finansierer de private skolene, eller at vi har et overskuddslager av lærere. Det er ikke sånn det er. Hver eneste krone som går i statsstøtte til de private skolene, kommer i praksis fra de offentlige budsjettene. Lærerkrefter og andre oppstår ikke automatisk bare fordi departementet har godkjent en privatskoleplass.

Siden 2013 har høyreregjeringa hevdet at hensynet til lokal skolestruktur skal prioriteres. I praksis har høyreregjeringa godkjent over 20 000 nye privatskoleplasser, 150 nye skoler, og antall elever i private grunnskoler har økt med nesten 40 pst. For Arbeiderpartiet er det åpenbart at det er viktig at de folkevalgte skal ha bedre styring av skolestrukturen i sin kommune og gjøre det de mener er nødvendig. I en tid med økt mangfold og økt polarisering av den offentlige debatten er det enda mer nødvendig og viktig at vi beholder og styrker den offentlige fellesskolen som en arena der alle elever møtes.

Statsråd Jan Tore Sanner [11:29:10]: Jeg fikk et spørsmål fra representanten Tvedt Solberg i hans første innlegg om en rettssak som Kunnskapsdepartementet visstnok skulle ha tapt. La meg bare presisere at det er feil å si at Kunnskapsdepartementet tapte saken. Kunnskapsdepartementet fikk rettens tilslutning til det prinsipielle, men noen av tilbakebetalingskravene gjorde at noe av det ble kjent ugyldig. Det er nå ferdigbehandlet i forvaltningen.

Så er spørsmålet hvordan departementet har fulgt opp dommen i Borgarting lagmannsrett 4. september 2017. Det jeg har gjort, er å sørge for at det nå er utarbeidet retningslinjer for friskolenes handel og vurderingen av markedspris. Dette er et viktig tiltak. Vi har også gitt Utdanningsdirektoratet beskjed om at det ikke skal behandles søknader om nye skoler og søknader om driftsutvidelser på alle skoler innenfor Akademiet-strukturen før det pågående tilsynet ved skolene og Akademiet-strukturen for 2012–2014 er ferdigbehandlet. Dette er viktig. Der det er grunn til å slå ned på ikke riktig bruk av offentlige midler, skal vi gjøre det. Og så skal vi fortsette den politiske debatten her i Stortinget om hvor stor åpning det skal være for friskoler.

Spørsmålet om skjønnsutøvelsen har jeg svart på. Jeg har også redegjort for det i svar til komiteen om grunnlaget for dette representantforslaget, der vi forholder oss til loven, til lovens forarbeider, både de som er nedfelt i proposisjonen, og de som er nedfelt i innstillingen fra komiteen. Det er en konkret avveining i det enkelte tilfellet der det er rom for skjønn, og det er hensynet til vertskommunen og vertsfylket som må veies opp mot hensynet til dem som har klaget på etableringen av en ny skole.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [11:31:28]: For meg nå er det viktig å trekke fram sammenhengen mellom de nasjonale kravene og føringene vi legger her fra Stortinget, og vilkårene man faktisk får til å håndheve dem ute i kommunene, hvordan normkrav, kompetansekrav og etter- og videreutdanning for lærere påvirker skolestruktur og den faktiske skolepolitikken ute i kommunene. Jo mer som blir standardisert og pålagt herfra, jo mer krevende blir det å håndheve og gjennomføre dette i praksis ute i den enkelte kommune og ved den enkelte skole. Dette er med og driver skolestrukturdebatter. I tillegg er det klart at fødselstall, nedgang i elevtall og endring i demografi er en stor utfordring. Det vet vi alle som sitter her på Stortinget.

Jeg får også lyst til å trekke fram et sitat som statsråden selv brukte da han la fram læreplanene. Han siterte Jan P. Syse, som sa at vi ofte er imot summen av alt vi er for. Og nettopp det er noe av problemstillingen her i dag: Vi legger fram enorme krav og forventninger, men vi gir ikke kommunene mulighet til å håndheve dem og skjøtte dem på best mulig måte. Rammevilkårene for å drive skole blir lagt fra Stortinget, og da må vi faktisk sørge for at virkemidlene og rammevilkårene i den enkelte kommune også er i stand til å møte de kravene vi stiller herfra.

Jeg opplever nærmest at det kommer en slags undertone om at kommunene ikke ønsker å ivareta menneskerettighetene. Selvfølgelig ønsker kommunene og

de folkevalgte å gjøre det, og også den enkelte senterpartist, for all del. Det er også viktig at vi ikke tillegger dem andre intensjoner enn at de ønsker å gjøre så godt de kan, og at de er oppriktig opptatt av å drive gode skoler rundt omkring i hele landet.

Det er også viktig at vi ikke fraskriver oss ansvaret for det som skjer, for det som skjer rundt omkring i landet knyttet til skolestruktur, er vi også en del av. Det er klart at summen av alt vi er for her inne, kan få negative konsekvenser, og da mener Senterpartiet at vi må ha rammevilkår og lovverk som gjør en i stand til å regulere og skjøtte etter beste evne lokalt, for det er de lokalt som vet best hvordan stoda er.

Guri Melby (V) [11:34:03]: Representanten Knutsdatter Strand sa at det er de lokalt som vet aller best hva stoda er. Det er jeg jo enig i, i mange saker, men kan man ikke dra det enda litt videre og si at det er foreldrene som vet best hva som er aller best for sine barn, og at det er lokalbefolkningen i en grend som vet best hva som er bra for sin grend?

Jeg er enig i at lokalpolitikere skal ha stor rett til å bestemme over skolepolitikken i sin kommune. Derfor er det også en del av loven at dersom en privatskole får en negativ konsekvens, kan det selvsagt veie inn, men det kan likevel ikke være det hensynet som trumfer alle andre hensyn. Vi må også kunne ta hensyn til enkeltindividet.

Alle de gangene jeg har besøkt en montessoriskole eller en steinerskole eller andre friskoler rundt omkring, for det er stort sett ofte det det er, så snakker de om at veldig mange av ungene som går der, enten kommer fra det lille lokalsamfunnet, eller at det er unger som ofte ikke finner seg til rette i den offentlige skolen. Mange steder er den lille friskolen det eneste alternativet de har til en stor offentlig skole, og hvis den skolen ikke hadde funnes, hadde altså den familien – de foreldrene og den eleven – ikke hatt noen valgmuligheter.

Tradisjonelt har det vært bred oppslutning om at vi skal ha mulighet til å etablere friskoler i Norge. Heldigvis velger de aller, aller fleste foreldre den offentlige skolen, og det er jeg veldig glad for, for det er en viktig fellesarena. Men jeg synes – med de innleggene som kommer her fra de rød-grønne partiene – at man beveger seg svært langt i retning av egentlig å ønske å innskrenke muligheten til å etablere friskoler. Jeg mener det er en retning som er svært bekymringsfull, og som jeg ikke ønsker at vi skal ta i dette landet.

Presidenten: Representanten Martin Henriksen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Martin Henriksen (A) [11:36:05]: Det jeg mener vi ikke har fått svar på i dag, og heller ikke får i andre de-

batter, er: Dersom argumentet for dagens privatskolelov eller for at man skal stemme mot de forslagene som er i salen i dag, er mangfold, hvorfor er det da sånn at økningen i private skoler under denne regjeringa først og fremst kommer på skoler som er nesten helt lik det offentlige tilbudet? De er nærmest som en konkurrent – enten profilskoler, som i praksis kan skille seg ut med to timer i uka, eller yrkesfagskoler som har de samme utdanningsprogrammene som offentlige skoler.

Da endringene var oppe i Stortinget i 2015, var argumentet fra Høyre at det bl.a. måtte satses mer på realfag. Man skulle få flere realfagsgymnas, var salgsargumentet. Fasiten så langt er at det er opprettet ett realfagsgymnas. Den store endringen er bl.a. at det har kommet mange idrettsungdomsskoler med et tilbud som omtrent ikke skiller seg fra det offentlige tilbudet. Jeg mener det er grunn til å spørre om det er skoler som tilbyr noe vesentlig annet enn det den offentlige skolen skal tilby. Det blir en konkurrent – ikke et supplement.

Presidenten: Representanten Torstein Tvedt Solberg har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Torstein Tvedt Solberg (A) [11:37:20]: Jeg vil først av alt takke statsråden for svaret på utfordringen på Akademiet-saken. Jeg synes det var en god presisering og ikke minst en god oppfølging fra departementet om hvordan den saken gikk. Så til det som ble diskutert her på slutten.

Arbeiderpartiet har sett på utviklingen som har vært. Det har vært en enorm økning. Man ser også at det styres av høyreregjeringa på en sånn måte at man lokalt fratras styringen. Man lytter altså ikke til folket lokalt. Det er det vi har valgt å gjøre, og det er derfor vi har vedtatt politikk på at vi ønsker en lokal vetorett, for vi mener at man best bestemmer skolestrukturen lokalt. Vi legger selvfølgelig ikke menneskerettighetene til side, men spørsmålet handler om regjeringa helt ser bort fra en annen, like viktig, paragraf i loven hva gjelder den lokale skolestrukturen.

Jeg skulle i denne debatten ønske, som Henriksen øg sa, at regjeringspartiene hadde vært ærlige på at den enorme økningen og snikprivatiseringen man nå har, er ideologisk og politisk begrunnet – i stedet for å gjemme seg bak skjønn og lov.

Presidenten: Representanten Kent Gudmundsen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Kent Gudmundsen (H) [11:38:34]: Det er beklagelig å merke seg at representantene Henriksen og Tvedt Solberg langt på vei egentlig sier at bare fordi man ikke

har mer enn et par timers forskjell på timeplanen, så kan ikke resten av skolen være ganske så forskjellig fra det man får i den offentlige skolen. Det synes jeg er en ganske sterk nedvurdering av det didaktiske arbeidet, metodikken, det organisatoriske og måten man faktisk jobber på der ute i det mangfoldige Friskole-Norge. Man er faktisk med på å drive en del utviklingsarbeid som kan være med på å bringe norsk skole som helhet framover. Det mener jeg vi skal rose og framheve, for det er nettopp dette mangfoldet som gjør at vi også kan se en ny type utvikling, som kanskje ikke ville ha funnet sted ellers. Ikke for det, det skjer også i den offentlige skolen. Men prinsippet her er at man skal ha rett til dette mangfoldet.

Presidenten: Representanten Guri Melby har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Guri Melby (V) [11:39:49]: Jeg vil også påpeke at jeg synes representanten Henriksen har en svært snever definisjon av hva som utgjør mangfoldet i en skole. Jeg har møtt lærere og rektorer ved friskoler som ikke er mest opptatt av at de har andre fag eller andre timer på timeplanen, men som f.eks. mener at de jobber på en helt annen måte enn det man gjør i den offentlige skolen. De har et helt annet system for oppfølging av den enkelte elev. De har kanskje fleksitid og praktiserer det på en helt annen måte enn i den offentlige skolen. Lærerne jobber kanskje på en annen måte enn det de ofte gjør i den offentlige skolen. Jeg har møtt rektorer som tidligere har vært ansatt i den offentlige skolen som nå har startet egne friskoler, nettopp for å få mulighet til å jobbe på den måten de mener fremmer best læring for elevene – ikke for å ha flest mulig annerledes fag på timeplanen, men for å greie å støtte opp om barnas utvikling på den måten de mener er best.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [11:40:52]: Jeg skal være kort. At denne debatten avdekker ulike syn på friskolenes plass i vårt samfunn, har vi vel vært inne på allerede tidligere. Men jeg må si at jeg er overrasket når Senterpartiet går på talerstolen og argumenterer så sterkt for at kommunene og fylkeskommunene skal ha full myndighet over skolestrukturen. Da må man stille spørsmålet: Hvor blir det av foreldreretten og mindretallets rettigheter i et demokrati hvis dette prinsippet skulle tas ut helt til ytterste konsekvens? Etter min oppfatning er det en direkte tilsidesetting av prinsipper som Senterpartiet har stått for tidligere og vært en forsvarer av. Det synes jeg vi skal legge merke til i denne saken.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [11:41:52]

Interpellasjon fra representanten Carl-Erik Grimstad til kunnskaps- og integreringsministeren: «I flere oppslag i NRK har vi fått et rystende innblikk i lukkede nettverk i sosiale medier der fortvilet ungdom deler sine tunge tanker om å ta sitt eget liv. For mange er slike nettsamfunn et sted der man søker trøst og støtte til å takle vonde og vanskelige følelser. Både selvmord, selvmordsforsøk og selvskading er et rop om hjelp fra fortvilte unge som trenger hjelp til å håndtere vanskelige følelser. Selvmordsforebyggende arbeid i skolen kan være et viktig tiltak for å redusere antall selvmord og selvmordsforsøk. Det finnes flere slike programmer med dokumentert effekt, men utviklerne av programmene opplever at de faller mellom to sektorer, helse og utdanning, og sliter med å få disse effektive programmene ut i skolen. Hvordan vil statsråden arbeide for at kunnskapsbaserte og effektive selvmordsforebyggende programmer, som f.eks. YAM, kan brukes mer aktivt i skolen?»

Carl-Erik Grimstad (V) [11:43:09]: Det har vært interessant å følge debatten om mangfold i norsk skole. Aller først skulle jeg ha lyst til å høre i hvilken grad statsråden ser en kobling, en slags bro, mellom det spørsmålet og det neste temaet, det vi nå skal behandle.

I flere oppslag i NRK har vi fått et trist innblikk i lukkede nettverk i sosiale medier, der fortvilet ungdom deler sine tunge tanker om selvskading og om å ta sitt eget liv. For mange er slike nettsamfunn et sted der man søker trøst og støtte til å takle vonde og vanskelige følelser. Både selvmord, selvmordsforsøk og selvskading er et rop om hjelp fra fortvilte unge som trenger hjelp til å håndtere vanskelige følelser. Det er fortvilende for oss alle å være vitne til at barn og unge ikke ser noen annen utvei enn å gjøre slutt på livet. Det kan vi ikke sitte stille og la skje, vi må handle. Selvmordstallene må og skal ned.

Jeg er blitt gjort kjent med en dypt tragisk sak som har beveget meg. I 2015 tok tolv år gamle Mia livet sitt. Foreldrene har vært prisverdig åpne og har latt oss få et innblikk i hennes historie. Statsråden har, så vidt jeg vet, også hatt et møte med dem.

Det kan være mange grunner til at barn sliter. For Mia var det mobbing på skolen, en følelse av ikke å høre til, for andre kan det være helt andre årsaker til at de vil ta sitt liv. Det som er felles, er at de trenger hjelp, og de trenger et miljø som ser dem og kan følge opp. De må sikres et godt psykososialt miljø i skolen, de har krav på det.

De siste årene har alle fylker fått sitt eget mobbeombud. I årsrapporten fra mobbeombudet i Akershus for skoleåret 2018–2019 står det at det er mange og alvorlige brudd på opplæringsloven kapittel 9 A, og det etterspørres nødvendig grep. Mobbeombudet skriver om store variasjoner i skolens håndtering av mobbesaker,

og at det er et stort behov for å styrke skolenes arbeid med det psykososiale miljøet.

Barn og unge oppholder seg mye av tiden sin på skolen. Det gjør skolen til en av de viktigste arenaene for å oppdage barn og unge som sliter, og det er i skolen vi må arbeide systematisk for å bygge robuste barn. Å våge å se og å våge å handle er viktig. Poenget er at skolen burde ha handlet tidligere og iverksatt tiltak for Mia. Hvordan unngå at vi får flere slike historier som Mias?

Foreldrene til Mia satte mobbing på dagsordenen i 2015, og dokumentaren til Innafor-redaksjonen til NRK om selvmordsnettverk på sosiale medier, vist nylig, understreker bare hvor viktig det er å jobbe med det psykososiale miljøet på skolen. Det innebærer en kamp mot mobbing og utenforskap hver eneste dag.

Det er derfor jeg i dag – med støtte i Granavolden-erklæringen og for så vidt også med adresse til helseministeren – vil stille spørsmål om hvordan vi kan hente det beste ut for våre barn og unge gjennom å få til et godt selvmordsforebyggende arbeid i skolen. Jeg tror det vil være viktig for å redusere antall selvmord og selvmordsforsøk. Det finnes flere slike programmer med dokumentert effekt, men utviklerne av programmene opplever at de faller mellom to stoler, nærmere bestemt mellom to sektorer – helse og utdanning – og sliter med å få disse effektive programmene ut i skolen.

Det er min mening at vi ikke kan få gjort nok for å skape et godt og utviklende læringsmiljø der alle har en plass og føler tilhørighet.

Hvordan vil statsråden arbeide for at kunnskapsbaserte og effektive selvmordsforebyggende programmer som f.eks. YAM – Youth Aware of Mental Health – kan brukes mer aktivt i skolen? Dette programmet er i regi av den utmerkede organisasjonen Mental Helse.

Statsråd Jan Tore Sanner [11:47:30]: La meg aller først få takke representanten Carl-Erik Grimstad for å ta opp et svært viktig og også svært bekymringsfullt tema. Det at spørsmålet og interpellasjonen rettes til kunnskapsministeren, understreker noe av det sentrale i denne saken, nemlig at her må vi jobbe på tvers og ikke inne i hver vår sektor. Vi må bygge laget rundt barn og ungdom.

Gjennom bl.a. NRK-dokumentaren Trigger Warning har vi fått innblikk i vanskelige livssituasjoner og selvmord, som har rammet altfor mange unge mennesker. Undersøkelser har vist at mange unge sliter psykisk, og at flere enn tidligere oppgir at de har psykiske plager av ulikt slag. I NRK-dokumentaren fremkommer det også at mange av personene som omtales, hadde hatt kontakt med psykiatrien. Når vi snakker om psykiske helseutfordringer og lidelser som denne dokumentaren tar opp, er dette utfordringer som må møtes av helsevesenet.

Representanten Grimstad viser til at selvmordsforebyggende arbeid i skolen kan være et viktig tiltak for å redusere antall selvmord og selvmordsforsøk. Jeg er enig i at skolen kan bidra til å forebygge psykiske helseutfordringer. Samtidig må vi også være varsomme med å legge alt ansvaret over på skolen. Jeg mener det er viktig at vi jobber på tvers av sektorer. Alle som jobber med barn og unge, må ta et ansvar i denne viktige saken, og så er det vi som tilhører det offentlige, som må sørge for at vi bygger det laget rundt barn og unge som sliter.

Vi vet at mennesker med selvmordsønsker eller som begår selvmord, ofte har vært plaget av psykiske vansker. Barn og unge trenger kunnskap om hvordan de kan håndtere krav og forventninger som møter dem, både i skolen og ellers i livet. Her kan skolen bidra. I skolens formålsparagraf er det nedfelt at elevene skal utvikle kunnskap og ferdigheter og holdninger for å kunne mestre livet sitt og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet. Gjennom de nye læreplanene innfører vi nå folkehelse og livsmestring som et tverrfaglig tema i skolen. Både folkehelse og livsmestring har et individuelt perspektiv og et samfunnsperspektiv og et sosialt perspektiv. Sosialt fellesskap og støtte er viktig for den enkeltes trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd. Folkehelse og livsmestring som tverrfaglig tema i skolen skal gi elevene kompetanse som fremmer god psykisk og fysisk helse, og som gir mulighet til å ta ansvarlige livsvalg.

I barne- og ungdomsårene er utvikling av et positivt selvbylde og en trygg identitet særlig avgjørende. De tverrfaglige temaene er nedfelt i læreplanene der de er relevante. For folkehelse og livsmestring kan jeg f.eks. vise til samfunnsfag. I omtalen av det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring står det bl.a.:

«Innsikt i korleis relasjonar og tilhøyrslar blir påverka av samhandling med andre, òg digitalt, er ein del av kompetansen i faget. Faget skal bidra til at elevane kan gjere gode livsval og handtere utfordringar knytte til seksualitet, personleg økonomi, rus, utanforskap og digital samhandling.»

Samfunnsfag behandler også bruk av digitale medier og har et særlig ansvar for at elevene utvikler digitalt medborgerskap eller digital dømmekraft.

Det er selvsagt ikke bare samfunnsfag som har ansvar for dette tverrfaglige temaet. Jeg kan også nevne fagene kroppsøving, KRLE og naturfag. Det er imidlertid opp til hver enkelt lærer hvordan opplæringen utformes, og hvordan tematikken legges inn.

Representanten Grimstad spør om hvordan jeg vil arbeide for at kunnskapsbaserte og effektive selvmordsforebyggende programmer som f.eks. YAM, Youth Aware of Mental Health, kan brukes mer aktivt i skolen. Det finnes mange ulike programmer som kan brukes til helse-

fremmende og forebyggende arbeid i skolen og på andre arenaer der unge samles. Jeg er glad for at det finnes slike, og mange skoler bruker allerede i dag ulike programmer for å arbeide med læringsmiljø og elevens selvbylde. Jeg kan imidlertid ikke gå ut og pålegge skolene å ta i bruk programmer. Fra nasjonalt hold legger vi føringene gjennom læreplanene, og så er det opp til den enkelte skole hvordan de vil arbeide for at elevene skal nå mål i læreplanverket, og legge til rette for gode og trygge læringsmiljø ved skolen. Dette har vi også gjort gjennom å styrke skolehelsetjenesten. Det er viktig at ulike kompetanse er rundt barn og unge, og at det er en lav terskel, slik at elevene kan få den hjelpen de har behov for. Vi er ikke i mål på dette området, men vi bygger opp dette viktige støtteapparatet for elevene.

Jeg vil også benytte anledningen til å si at regjeringen har startet arbeidet med en ny handlingsplan mot selvmord. Kunnskapsdepartementet deltar i dette arbeidet. Departementet har også gitt Utdanningsdirektoratet i oppgave å utvikle en nettressurs for hvordan skolene kan arbeide forebyggende mot selvskading og selvmord. I nettressursen ligger eksempler på kostnadsfrie ressurser skolene kan velge å ta i bruk. Nettressursen er utarbeidet i samarbeid med Helsedirektoratet. Det er understreket at dersom skolene har behov for å arbeide med slike tema, anbefales det at skolene jobber tverrfaglig sammen med andre fagfelt og sektorer om disse temaene. Skolens mandat er å bidra til at elevene gis kompetanse til å kunne forstå og påvirke faktorer som har betydning for den enkeltes liv. Dette handler om å kunne håndtere følelser og relasjoner, medgang og motgang. Dersom lærere ser at elever sliter, er det selvsagt deres oppgave å ta tak i det og hjelpe eller bidra til at elevene får hjelp på annet vis.

Jeg er glad for at vi nå har presentert et læreplanverk som har tatt disse spørsmålene inn som en viktig del av opplæringen. Jeg håper at det kan bidra til økt oppmerksomhet og kunnskap om psykiske helseutfordringer og hvordan skolen kan bidra til at elevene får kompetanse som setter dem i stand til å ta valg som fremmer god helse, og til at det er mulig å få hjelp og komme seg videre selv når livet kjennes som mørkest. Vi skal ta vare på barn og ungdom, og skolen skal ta sin del av ansvaret. Jeg vil derfor igjen takke for at dette viktige temaet reises i Stortinget.

Carl-Erik Grimstad (V) [11:55:27]: Først vil jeg takke statsråden for en fylldig og god redegjørelse om dette vanskelige og alvorlige temaet. Jeg tror kanskje han ikke fikk med seg spørsmålet jeg stilte innledningsvis i mitt forrige innlegg. Det hadde vært interessant å høre statsrådens tanker om hvordan mangfold i skolen kan bygge bro over til nettopp arbeidet for å bedre den psy-

kiske helsen blant barn og unge. Jeg er for så vidt ikke enig i at det ikke finnes noe mål for det psykiske arbeidet, målet må nettopp være å få ned antallet selvmord blant de unge, som skyter i været. Det kan vi ikke leve med.

Så må jeg si at i dag, 19. november, markerer vi den internasjonale mannsdagen her på Stortinget, bl.a. med et seminar i regi av Venstre og Mannsforum – så gratulerer med dagen, president.

Som statsråden husker godt, leverte Stoltenbergutvalget sin rapport om kjønnsulikheter i den norske skolen i april i år. Den tegner på mange måter et sorgelig bilde av situasjonen for guttene i møte med skoleverket. Jenter har gjennomgående bedre språkforståelse enn gutter allerede i fire–seksårsalderen. Kjønnsforskjellene i lesing og regning er små i starten av grunnskolen, men utvikler seg til det bedre for jentene i tenårene. Nær 70 pst. av dem som trenger spesialundervisning i grunnskolen, er gutter. Jentenes karakterer er bedre enn guttenes. Frafallet i videregående skole er klart størst blant gutter. Langt flere jenter enn gutter tar høyere utdanning. Forskjellene øker, noe som er særlig alvorlig i morgendagens kompetansesamfunn, der kunnskap etterspørres i større grad enn i dag, samtidig som sysselsettingen i det som i dag er mannsdominerte næringer, avtar. Menn har lavere forventet levealder enn kvinner, menn er gjennomgående mer barnløse enn kvinner, særlig menn med lav utdanning. Dette kan åpenbart kobles mot selvmord og selvmordstanker. I alderen 15–24 år er det to ganger så mange gutter som jenter som begår selvmord. Totalt er det to tredeler flere menn som tar sitt eget liv, og medianalderen for selvmord i Norge er 47 år.

Venstre har i lang tid arbeidet for en opptrappingsplan for barn og unges psykiske helse. For mange av våre velgere, og for meg, var det derfor en skuffelse at det ikke var mulig å få til en betydelig økonomisk satsing i kombinasjon med den opptrappingsplanen som endelig kom. Dette er selvsagt et ønske som Venstre kommer til å ta med seg inn i framtidens budsjettforhandlinger. Vi kan ikke slippe dette, bl.a. fordi tiltak knyttet til tidlig innsats for psykisk helse åpenbart henger sammen med den triste statistikken vi opplever når det gjelder selvskading og selvmord i den yngre generasjonen. Jeg håper jeg har statsrådets støtte i dette arbeidet.

Nils T. Bjørke hadde her igjen teke over presidentplassen.

Statsråd Jan Tore Sanner [11:58:31]: Selvsagt har representanten statsrådets støtte i dette viktige arbeidet – ikke bare denne statsrådets, men hele regjeringens. Jeg oppfatter at det er et felles prosjekt at vi skal

sørge for at barn og ungdom trives på skolen, og at de har trygge skoledager. Det er en forutsetning for læring.

Jeg mener at representanten tar opp et viktig spørsmål når han stiller spørsmål om mangfold i skolen kan bidra til å bygge bro over til at flere elever føler trygghet når det gjelder egen identitet, og at man er god nok. Jeg tror at representanten er inne på noe svært viktig. Mange elever, mange barn og ungdom, opplever høye krav og forventninger, ikke bare til hva de skal lære og hva de skal kunne, men også til hvordan de skal være. Da er jeg enig i at respekt for mangfold – og mangfoldet i seg selv – kan være med på å gi elevene trygghet for egen identitet og seg selv.

Så er spørsmålet også mannspektivet, eller guttepektivet. Jeg mener at vi nå tar to viktige grep i stortingsmeldingen Tett på – om tidlig innsats. Det handler om å flytte kompetansen dit barna er. Mange barn i barnehagen og gutter i skolen opplever å møte assistenter der de skulle ha møtt voksne med relevant kompetanse. En god spesialpedagogisk undervisning, støtte og hjelp fra voksne med riktig kompetanse, er avgjørende for å løfte de guttene – og alle barn. Vi foreslår nå også å innføre en oppfølgingsplikt for skolene. Ofte opplever barn og ungdom at små problemer får lov til å vokse seg store. Det som kan ha startet som en liten utfordring som ikke blir tatt tak i, vokser seg stort, og i ungdomsårene kan det få svært negative konsekvenser. Nå skal vi nedfelle en oppfølgingsplikt for skolen. Det betyr at hvis en elev f.eks. er mye borte fra skolen, skal skolen ta tak i dette. Det kan være utfordringer på skolen, det kan være utfordringer utenfor skoletiden. Det at skolen får denne oppfølgingsplikten, gjør at vi også kan bidra til at problemene ikke får vokse seg store. Vi må sørge for at kompetansen er tett på. Det er den beste hjelp og støtte vi kan gi til både gutter og jenter, det er den beste hjelpen vi kan gi til alle barn.

Sveinung Stensland (H) [12:01:23]: Takk til representanten Grimstad, som tar opp en problemstilling som virkelig er aktuell, dessverre, og som angår altfor mange. Det kan være umulig for oss andre å sette oss inn i den smerten som kan drive et menneske til å ta sitt eget liv. Det kan også være helt umulig for oss andre å skjønne hvor smertelig det er for foreldre og pårørende som opplever noen som sliter slik. Dette er virkelig en utfordring for dem det angår, og det er også en utfordring for hele samfunnet. Derfor mener jeg det absolutt er på sin plass å løfte denne debatten inn i stortingsssalen.

Jeg er enig med statsråden: Alt ansvar kan ikke ligge på skolen i denne sammenheng. Men det er samtidig slik at skolen er en utmerket arena for å ta opp denne tematikken, og i de nye læreplanene som akkurat har

kommet, er – som statsråden sa – folkehelse og livsmestring en viktig del. Hva hører til folkehelse og livsmestring om ikke selvmord? Og når vi ser på psykisk uhelse som den utfordringen den har blitt, spesielt blant unge, må det virkelig være noe som har med folkehelse og livsmestring å gjøre.

Det har vært en stor debatt og mye snakk om fysisk aktivitet og frukt i skolen. Det må være minst like naturlig å forebygge psykisk uhelse og forebygge selvmord i skolen. Når så mange unge sliter at dette oppfattes som et fenomen, når vi ser selvmordsgrupper på sosiale medier, er vi nødt til å styrke forebyggingen og ikke bare behandlingen. Der har regjeringen gjort en del allerede. Vi har fått betydelig flere helsesykepleiere og kommunepsykologer. Fra neste år skal alle kommuner ha tilgang på kommunepsykolog. Det er viktige tiltak.

Men jeg er enig med interpellanten, som ønsker å få mer oppmerksomhet om noen av disse programmene, som er godt dokumentert. Interpellanten trakk selv frem YAM. Jeg vil berømme Mental Helse for arbeidet med det programmet. Det er et program jeg mener absolutt har en plass i dette arbeidet. Så får vi jobbe videre med dette. De trenger ressurser for å få det på plass.

Jeg håper at en i regjeringens arbeid med forebygging av selvmord også tar med skolens rolle, og gjerne gjennom denne typen programmer. Det er helt legitimt å snakke om fysisk aktivitet og frukt i skolen, og det bør være minst like legitimt å snakke om forebygging av selvmord i skolen.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [12:04:11]: Vi har alle både en synlig og en usynlig helse, en fysisk og en psykisk helse. Det gjør oss til hele mennesker. Utfordringen med det som ikke synes, er at det er vanskelig å ta tak i. Det er vanskeligere å ruste seg mot. Men vi har ingen å miste.

Det siste tiåret har stadig flere unge rapportert om psykiske helseplager i undersøkelser. Skolen er en stor del av de unges liv. Det som skjer i skolen, betyr enormt mye for hvordan barn og unge med ulik bakgrunn, ulike forutsetninger og framtidsutsikter skal få best mulig verktøy i verktøykassa for å bygge sin framtid. Livsmestring får nå en langt større plass i læreplanene.

Parallelt det siste tiåret har internett, sosiale medier og smarttelefoner toget inn i samfunnet. Digitale ferdigheter må bli terpet på både i hjemmet og på skolen. Jeg merker meg at digitaliseringsministeren mener at barn ikke bør få smarttelefoner før de er i ungdomsskolealder, samtidig har ni av ti tiåringer smarttelefoner.

I forskningen framstår skolesituasjonen som en av hovedårsakene til stressrelaterte helseplager. Motivasjon er enormt viktig for at elever skal ha det bra og være mottakelige for læring. Manglende motivasjon og psy-

kiske vansker er hovedårsaken til at ungdom ikke fullfører videregående opplæring.

I en undersøkelse fra Universitetet i Sørøst-Norge, USN, rapporterer sju av ti spurte at de opplever skolearbeid som stressende. Tre av ti engster seg i så stor grad at det påvirker søvnkvaliteten. Mange føler maktesløshet når antallet prøver og innleveringer hopper seg opp. Også lærere melder om tidspress og for mange krav å oppfylle på for liten tid. Tiltak må på plass. Slik jeg har forstått det, ble USN engasjert for å tilpasse YAM-programmet til norske forhold. Kongsberg kommune, med en dyktig Senterparti-ordfører i spissen, skal nå være med på en pilot for å teste ut YAM-programmet sammen med Mental Helse. Det er jeg glad for.

Utfordringen til dette kjempegode YAM-initiativet er at når de henvender seg til Helsedepartementet, blir de sendt til Kunnskapsdepartementet. De faller mellom stoler, mellom departement og mellom statsråder. Dette er

- til tross for at YAM er tuftet på en forskningsstudie og bred dokumentasjon
- til tross for at vi vet at forebyggende, brede og universelle tiltak er det som gir best helsegevinst
- til tross for at den forrige folkehelsemeldingen, strategien for psykisk helse og den nye folkehelsemeldingen peker på skolen for å forebygge
- til tross for at regjeringen jobber med en handlingsplan
- til tross for at Elevorganisasjonen mener at skolen er en av samfunnets viktigste arenaer når det gjelder å forebygge og oppdage utfordringer med ungdoms helse, og det gjelder i stor grad forebygging av lidelser blant unge

Tiltak for å bedre folks hverdag må skje på mange plan, særlig i kommunene. En stor del av kommunene rapporterte psykisk helse som en av de viktigste folkehelseutfordringene de står overfor.

I den forrige folkehelsemeldingen tok Mental Helse til orde for at vi trenger mer åpenhet og normalisering rundt psykiske lidelser. Temaet hadde da sitt eget kapittel. I den nyest fremlagte stortingsmeldingen om folkehelse har ikke psykisk helse og læringsmiljøet i skolen det samme fokuset.

Vi må fortsatt jobbe for å mestre psykiske utfordringer som samfunn. Det er ellers mange lovord om å ta tak i helseutfordringene og å jobbe i skolen. Spørsmålet er da hva vi ser igjen av praktiske tiltak.

Carl-Erik Grimstad (V) [12:08:37]: Jeg takker for gode og nyttige innlegg fra alle kanter i denne saken. Det er viktig å fokusere på dette, for det omfatter så mange mer enn akkurat de nærmeste. Det er beregnet at det er mellom 5 000 og 6 000 pårørende, nærstående

og etterlatte som i Norge i dag har problemer etter et selvmord. Det er det viktig å ta med seg.

Så takker jeg representanten Knutsdatter Strand for å ha utdypet innholdet i YAM-programmet. Det ble jeg først klar over under budsjettøringen i år. Det gjorde et dypt inntrykk på meg hvordan det ble lagt fram. Det dreier seg ikke bare om terapeutisk eller profylaktisk behandling i ungdomsskolen – det dreier seg også om å skape et kunnskapsgrunnlag, som jeg forstår at statsråden etterlyser. Mental Helse trenger 10 000 barn, i anførselstegn, for å gjennomføre dette programmet. Det vil etter organisasjonens mening bety mye for å danne et grunnlag for hvordan man kan jobbe videre med disse sakene.

Jeg legger merke til at folkehelse og mental livsmestring er en vesentlig del av den nye læreplanen. Det ønsker jeg velkommen. Jeg ser fram til å sette meg bedre inn i det. Det melder seg da følgende spørsmål: Hvordan skal vi utdanne lærere til dette? Hvilket kunnskapsgrunnlag skal vi basere oss på? Det kunne det være interessant å høre statsrådens mening om.

Statsråd Jan Tore Sanner [12:10:19]: Jeg mener at vi har et godt kunnskapsgrunnlag. Det som ofte er utfordringen, er at kunnskapen og kompetansen er for langt unna barna. Noe av det vår regjering har vært opptatt av, er at vi må bringe mer kompetanse tettere på barna, f.eks. ved å sørge for en sterkere skolehelsetjeneste, eventuelt i samarbeid med ulike typer kompetanse. Det har vært for mye sektortenkning også innenfor dette området. Et barn eller en ungdom med utfordringer har som regel ikke bare én, men flere utfordringer. Da er det viktig at det jobbes på tvers av sektorer, og det er vi som representerer det offentlige, som har ansvaret for å koordinere de ulike tjenestene. Det er nok en utfordring som mange, både ungdom og foreldre, har opplevd – at de plutselig må koordinere de ulike tjenestene. Der har vi en vei å gå, og det er et spørsmål som står høyt på regjeringens dagsorden – hvordan vi kan bygge laget rundt barn og ungdom.

Så er det ulike sider av dette. Det ene er det grunnleggende arbeidet vårt for å bekjempe mobbing og å skape et bedre og tryggere læringsmiljø, som må ligge i bunn. Det andre er det mer systematiske arbeidet som må gjøres for å hjelpe og støtte barn og ungdom som sliter.

Kunnskapsdepartementet ba også om å få en kunnskapsoversikt over konkrete råd om hva skoler kan gjøre for å motvirke stress, som også er et element av dette. Da fikk vi tilbake fire konkrete råd. Det ene er engasjerende undervisning. Det andre er godt læringsmiljø. Det tredje er jevn arbeidsbelastning. Det fjerde er å unngå utvikling av stresskultur på skolen. Dette er fire konkrete råd

som skolen kan jobbe med som det grunnleggende for å bidra til et godt læringsmiljø. Så må vi jobbe systematisk for å både hjelpe og støtte de elevene som sliter. Ikke minst må vi se dem tidlig. Der mener jeg vi har bidratt med både bemanningsnorm og pedagognorm i barnehager – flere trygge voksne i barnehagen, og også lærernormen, som Kristelig Folkeparti fikk gjennomslag for, og som regjeringen har fulgt opp, som også bidrar til at det er flere voksne rundt de minste barna.

Presidenten: Då er debatten i sak nr. 3 avslutta.

Sak nr. 4 [12:13:17]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Une Bastholm om en politikk for et sunnere og mer bærekraftig kosthold til beste for mennesker og miljø (Innst. 38 S (2019–2020), jf. Dokument 8:118 S (2018–2019))

Presidenten: Etter ynske frå næringskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – vera høve til inntil tre replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa. Dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [12:14:01] (ordfører for saken): Jeg vil takke næringskomiteen for godt samarbeid i denne saken om innstillingen til representantforslaget, som i alt inneholder 15 forslag som enten direkte eller indirekte handler om jordbruk og mat.

Komiteen vil understreke at spørsmål om jordbruk er viktig for helheten i samfunnet vårt. Det handler først og fremst om jordbrukets viktigste oppgave med nettopp å produsere mat. Det handler om hvor folk skal bo i landet vårt, at vi skal ha arbeidsplasser i alle deler av Norge. Det handler om å kunne ivareta det biologiske mangfoldet gjennom f.eks. beiting. Og det handler om sikkerhet – og sikkerhet i møte med et mer uforutsigbart klima.

I Norge har vi myndigheter som legger fram oppdaterte og gode, faglig gjennomarbeidede kostholdsråd. Det har vist seg at de har stått seg meget godt, og komiteen understreker at det er mange folk i Norge som har et godt og variert kosthold. Det er også en av grunnene til at vi har opplevd økende levealder i løpet av de siste tiårene.

Komiteen vil understreke at kosthold også handler om kultur. Både i ulike deler av Norge og i verden er det slik at matvaner og matkultur er påvirket av hvilke typer råvarer som er tilgjengelige, og som egner seg for dyr-

king i de ulike verdensdelene. Slik er det også med landet vårt: Det er geografiske forskjeller i landet når det gjelder hvilken sammensetning man ser i kostholdet, men komiteen understreker også at ulike nyanser av kosthold kan gi god helse.

Komiteen merker seg at forslagsstilleren har positive mål om økt matproduksjon på norske ressurser, som er en målsetting næringskomiteen synes er veldig viktig, og som også er helt i tråd med vedtatt politikk fra Stortinget, bl.a. ved behandlingen av jordbruksmeldingen.

Så vil jeg gå litt over til forslaget fra noen av komiteens medlemmer, også Arbeiderpartiet, som jeg representerer. Vi ønsker å påpeke at det også har positive effekter for klimaet hvis en øker andelen av norskprodusert mat, så vi ønsker å få en sak som kan vise klimaeffekten av det. Da er det viktig at vi har de verktøyene som trengs politisk for å kunne produsere mat i Norge.

Med det ønsker jeg å ta opp de forslagene som Arbeiderpartiet er medforlagsstiller til.

Presidenten: Representanten Nils Kristen Sandtrøen har teke opp dei forslaga han refererte til.

Geir Pollestad (Sp) [12:17:06] (leiar for komiteen): Dette representantforslaget er ein del av den såkalla kampen mot kjøt som har vorte den store klimasyndaren i den offentlege debatten.

Eg vil halda fast ved at det som har skapt klimakrisa, og som me må ta på største alvor, er eit for høgt forbruk av kol, olje og gass. Det er ikkje det at me har hatt beitedyr i Noreg, som har gjort det. Det er òg verdt å merka seg at landbruket faktisk er ein av dei sektorane som har hatt nedgang i CO₂-utsleppa.

Når det gjeld kosthaldsråd, og kva ein vel å eta, og kva ein vel å handla, meiner Senterpartiet at det er eit personleg val. Myndighetene skal gje råd – og har gjeve råd i form av kosthaldsråd – men eg meiner me skal avgrensa oss til det.

For Senterpartiet er det eit mål at utsleppa frå norsk matproduksjon skal ned. Me vel å måla det i utslepp per produsert eining, altså kor mykje eller kor lite ein slepp ut når ein produserer 1 kilo biff, 1 egg eller ei anna landbruksvare. Det må vera målet. Eitt av forslaga me har peika på, er at me treng konkret klimarådgeving på kvart enkelt gardsbruk, og det må òg liggja forsking til grunn for det. Difor styrkjer Senterpartiet klimaforskinga innan landbruket.

Men me kjem ikkje unna at Noreg er eit land som stort sett består av gras, og der me dyrkar gras. Det graset kan ikkje me som folk eta direkte; det må me omsetja gjennom eit dyr for å laga mat av. Skal me bruka dei norske ressursane, må me bruka grasareala våre, me må bruka beiteareala våre. Då er det ikkje rett å starta ein kamp mot kjøt.

Eg sakna i dette forslaget noko om fisk og sjømat – klimavenleg mat er ikkje nemnd. Det vart heller ikkje nemnt fisk og sjømat då ein i Oslo-skulen skulle innføra kjøtfrie skulemåltid. Og eg må seia at eg synest denne debatten har spora litt av når til og med det å ha ein kjøtfri dag har vorte tilnærma ein livsstil. Det er vel ingen som har kome på at det å ha pannekaker på ein måndag skulle ha noko med livsstil å gjera – det handlar om å ha noko til middag.

Eg vil meina at me alle tener på å fokusera på det som er målet, nemleg at me skal ha eit sterkast mogleg landbruk, og at norsk landbruk skal styrkja sitt klimafortrinn i åra framover. Det er det som vil vera Senterpartiets utgangspunkt for denne debatten.

Steinar Reiten (KrF) [12:20:27]: I saken som Stortinget nå har til behandling, blir det fremmet hele 23 forslag – opprinnelig 15 fra Une Bastholm på vegne av MDG og 8 fra resten av opposisjonen. Intensjonene er utvilsomt de aller beste, der hovedhensikten er å videreføre og styrke en mat- og landbrukspolitikk som oppfyller bærekraftsmål på en god måte. Likevel blir det problematisk når en tar mål av seg til å vedta hva folk skal ete på gitte ukedager, der det offentlige står for matserveringen, endre skatte- og avgiftspolitikken, legge om systemet for toll på landbruksprodukt og pålegge regjeringen detaljerte føringer for kommende jordbruksoppgjør – i ett og samme representantforslag.

Landbrukets viktigste oppgave er å produsere sunn, næringsrik og trygg mat til norske forbrukere. Norge er et land preget av fjell og daler, fjorder og utmark, og kun 3 pst. av landarealet vårt er dyrket. Av det arealet er det bare en tredjedel som kan brukes til å produsere korn, frukt og grønnsaker. De resterende to tredjedeler av jordbruksarealet er i hovedsak kun egnet til gras og beite. For å kunne utnytte dette arealet til matproduksjon må en produsere kjøtt og melk i Norge. Dette handler rett og slett om at vi skal ha et levende jordbruk i hele landet. Kristelig Folkeparti mener at det er opp til den enkelte å ta vare på sin egen helse gjennom et sunt kosthold. Samtidig er det selvsagt slik at de valgene som forbrukerne gjør, nødvendigvis også vil påvirke produsentene i verdikjeden for landbruksprodukter.

Norge har gode nasjonale kosthaldsråd med anbefalinger for et sunt kosthold fra norske helsemyndigheter. Kosthaldsrådene er godt dokumentert, og de blir endret jevnlig, i tråd med ny kunnskap. Hva forbrukerne velger å kjøpe, må i utgangspunktet være opp til hver enkelt. Likevel har vi en nasjonal handlingsplan for bedre kosthold i befolkningen, som ble lansert av regjeringen i mars 2017. Handlingsplanen, som er utarbeidet i fellesskap mellom sju departement, inneholder en rekke mål og tiltak, herunder mål om å øke forbruket av grønnsaker, frukt og

bær, grove kornvarer og fisk med 20 pst. Planen er basert på de nasjonale kostholdsrådene som er utarbeidet av Helsedirektoratet. Tiltakene i handlingsplanen skal bidra til sunt kosthold og måltids glede for å fremme helse og forebygge kostholdsrelaterte sykdommer.

Handlingsplanen for kosthold har også bærekraft som et viktig element, og viser til at et plantebasert kosthold og økt inntak av fisk vil bidra til å nå både helsepolitiske og klimapolitiske mål. Regjeringen vil selvsagt fortsette sitt arbeid i tråd med de målene og tiltakene som er nedfelt i handlingsplanen for bedre kosthold.

Når det gjelder virkemidler for å nå de politisk bestemte målsettingene i landbrukspolitikken, det være seg økt produksjon av korn, frukt og grønnsaker eller den finstemte balansen mellom prisen på korn og kraftfôr, mener vi i Kristelig Folkeparti at dette er noe som partene i jordbruksoppgjøret må bli enige om i de årlige forhandlingene. Å la Stortinget gi for sterke føringer på dette saksområdet vil på sikt bidra til å svekke forhandlingsinstituttet.

Kårstein Eidem Løvaas (H) [12:23:40]: I Norge skal vi, som flere har vært inne på, produsere sunn, næringsrik og trygg mat, og det gjør vi også. Hva du og jeg velger å putte i handlekurven når vi står i butikken, må være opp til hver og en av oss. Riktignok har norske butikker et magert utvalg sammenlignet med de fleste land i Europa. Det er som kjent kun tre personer i Norge – én fra hver av de tre store aktørene Coop, NorgesGruppen og REMA – som bestemmer hva du og jeg finner i butikkhyllene, men det er en annen diskusjon, som vi nok får rikelig anledning til å komme tilbake til.

Innenfor det vi faktisk kan velge blant, mener Høyre at det må være reell valgfrihet. I det øyeblikket man er med på at det skal være lov å ta egne valg, fordrer det også en respekt for at noen tar det man selv kanskje mener er feil valg. Om du er kjøttstult og har lyst på kjøtt, enten det er leverpostei og kalkunskinke på brødsleven, kjøttsuppe til lunsj eller et stykke reinsdyr fra Finnmark på fredagskvelden, ja, da skal det selvfølgelig være helt greit, uten å bli mistenkeliggjort eller belagt med skam. Det skal også være greit uavhengig av alle livets faser. Det er ikke en offentlig oppgave å tvinge en 87-åring på sykehjemmet til å ha en vegetardag i uken. For mange vil det være fremmedgjørende, og det vil også være et inngrep i og en begrensning av ett av få goder som kanskje gjenstår i livets sene fase.

Høyre har vært med på å etablere og arbeide frem en handlingsplan for bedre kosthold. Den så dagens lys tidligere i år. Der er det en rekke tiltak for å dreie kostholdet i en sunnere og mer bærekraftig retning. Forbruket av frukt, bær og grønt skal økes, grove kornvarer og fisk likeså.

Sunt kosthold og måltids glede er målet. Det skal ikke nås med pisk, men – passende nok – med gulrot. Norge har svært gode kostholdsråd som revideres jevnlig, etter hvert som vi får ny kunnskap.

Det ser til og med ut som om Høyre og regjeringens politikk virker. Kjøttforbruket går noe ned, frukt, grønt og bær går opp, og det samme gjør omsetningen av proteinrike vegetarprodukter. Dette er ikke noe jeg finner på, dette har jeg hentet rett ut av teksten i representantforslaget vi diskuterer i dag.

Forslagsstilleren mener vi kun skal ha så mange husdyr som det er ressursgrunnlag for i Norge. Det ville i så fall føre til – om det skulle innføres – en dramatisk reduksjon av nåværende husdyrbesetning. I tillegg til å lage ødegårder i svartedauden-klassen ville det også føre til økt import av kjøtt, for folk slutter ikke å spise kjøtt selv om det ikke er fra Norge. Da er spørsmålet: Hva i all verden er bærekraftig med dette forslaget?

Vi er for glade i kjøtt – og jeg har lyst til å avslutte med et sitat fra John Cleese: Hvis Gud mente vi ikke skulle spise dyr, hvorfor i all verden lagde han dem da av kjøtt?

Une Bastholm (MDG) [12:26:45]: FNs klimapanel har i år slått matalarm og lagt fram rapporter som viser at vi må legge om landbruksproduksjonen globalt, kutte kjøttforbruket, redusere matkastingen og spise mer plantebasert. Også norsk landbrukspolitikk må legges om for å kunne drive et bærekraftig jordbruk der matproduksjonen baseres på norske ressurser. I dag spiser nordmenn 40 pst. mer kjøtt enn verdensgjennomsnittet. Det er uheldig for miljø, matsikkerhet, folkehelse og dyrevelferd, men også for selvforsyningen. Norge er nødt til å iverksette tiltak som frigjør norske jordbruksarealer som er egnet for det til å dyrke mer korn, frukt og grønt. Det kjøttet vi skal spise i framtiden, bør i større grad være basert på norske ressurser.

Dagens kjøttproduksjon er helt avhengig av importerte førråvarer. Samtidig går norske grasarealer ut av drift. Ved å flytte arealbruken vår ut av landet skaper vi også et dobbelt miljøproblem. Vi øker presset på verdens regnskoger, og vi lar artsrike norske kulturlandskaper forsvinne. Med på kjøpet får vi en stortilt sentralisering og mindre selvforsyning. Derfor legger Miljøpartiet De Grønne fram flere forslag her i dag for å reversere utviklingen.

I landbruksdebatten er det mange som sliter med å ha to tanker i hodet på en gang. Det er mulig med økt beitebruk og redusert kjøttforbruk samtidig. Det er omtrent det som vil være resultatet hvis salen stemmer ja til de ti løse forslagene jeg legger fram her i dag, samt de tre mindretallsforslagene som ivaretar en del av de opprinnelige forslagene fra Miljøpartiet De Grønne.

Jeg mener det er særlig viktig at vi innen næringspolitikken får vedtatt et politisk mål som er i samsvar med anbefalingene fra helsemyndighetene om kjøttforbruk. Hvis dette kombineres med klok landbrukspolitikk, får vi høyere selvforsyningsgrad og levende bygder med på kjøpet. Viktige virkemidler er styrket tollvern på kjøtt, frukt og grønnsaker og avvikling av moms på frukt, grønt og vegetabiliske kjøtterstatninger.

Den samfunnsøkonomiske gevinsten av at befolkningen følger Helsedirektoratets kostråd, er enorm. Usunt kosthold er ujevnt fordelt, men det koster likevel staten 154 milliarder helsekroner hvert år. Selv om vi ikke skal inn og detaljstyre, skal ikke næringsinteresser få dominere nordmenns kunnskap om mat. Priskampanjer rundt jul og grillsesongen er eksempler på dette. Da selger dagligvarekjedene kjøtt langt under innkjøpspris, noe som fører til tap, som igjen kompenseres med å øke prisene på andre varer.

Med det tar jeg opp forslagene fra Miljøpartiet De Grønne.

Presidenten: Representanten Une Bastholm har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Statsråd Olaug Vervik Bollestad [12:29:53]: Landbrukets viktigste oppgave er å produsere sunn, næringsrik og trygg mat til norske forbrukere. Den enkelte må selv ta hensyn til sin egen helse, og selv vurdere hvilke valg som bidrar til å påvirke miljø og klima ut fra sitt ståsted. Forbrukernes valg er den sentrale premissgiveren for både landbrukets planlegging av sin produksjon og for myndighetene i utformingen av landbrukspolitikken.

Matsikkerheten i Norge blir ivaretatt gjennom nasjonal produksjon, handel og god ressursbruk i alle ledd, og gjennom at vi stimulerer til økt produksjon av varer som folk vil ha.

Handlingsplanen for bedre kosthold, som er utarbeidet i fellesskap mellom sju departementer, bygger på de norske kostholdsrådene og inneholder bl.a. mål om å øke forbruket av grønnsaker, frukt, bær, grove kornvarer og fisk.

De norske kostholdsrådene er godt dokumentert og endres jevnlig i tråd med ny kunnskap. Tallene for det reelle forbruket av kjøtt i Norge viser en nedgang. Det betyr at folk følger de rådene som blir gitt.

Det er gode muligheter for å øke produksjonen av frukt og grønt i Norge. Derfor har også grøntsektoren vært prioritert i de siste jordbruksoppgjørene. I tillegg er det nedsatt et rådgivende utvalg som ser på muligheten for å øke den norske produksjonen av frukt og grønt.

Landbrukspolitikken har over flere år lagt vekt på økt matproduksjon på norske ressurser. Sammen med målet om landbruk over hele landet krever det en tyde-

lig prioritering i bruken av jordbruksarealene, mellom grasområder og arealer som er egnet til produksjon av korn, frukt og grønnsaker.

Den beste tredjedelen av jordbruksarealene vi dyrker, brukes mest til korn, til menneskemat og førkorn til dyr. Dyrking av korn til før er helt nødvendig for å utnytte de jordressursene vi har.

Norsk kjøttproduksjon er også basert på at vi faktisk er avhengig av å importere proteinråstoff, men det forsøkes vanvittig mye for å finne proteinkilder til dyrefôr fra andre kilder i landet vårt, som tang, tare og trevirke, nettopp for å sikre at en ikke skal erstatte dette med soya som er importert. Og vi bruker arealene våre til beite – 85 pst. av våre sauer beiter i fjell og utmark. Det er rett bruk av ressurser.

Derfor har ikke jeg behov for å legge om landbrukspolitikken ut fra det som er FNs bærekraftsmål.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Geir Pollestad (Sp) [12:33:11]: Eit av dei viktigaste klimatiltaka me kan gjennomføra etter Senterpartiets syn, er å styrkja tollvernet sånn at me får auka forbruk av norsk kjøt, norsk frukt norske grønnsaker, for det er ingen tvil om at desse matvarene, produsert i Noreg, har eit lågare klimagassutslepp enn tilsvarende importerte. Spørsmålet mitt er eigentleg todelt. Vil statsråden få kunnskap om kva det vil bety for klimagassutsleppa å auka norskdelen, og ser statsråden behov for å styrkja tollvernet for å ta ut dette potensialet i form av reduserte klimagassutslepp?

Statsråd Olaug Vervik Bollestad [12:34:03]: Når det gjelder både tollvern og import, har denne regjeringen vært veldig opptatt av det, spesielt på kjøtt, for der er klimaavtrykket i Norge mye mindre enn klimaavtrykket fra utlandet. Vi vet at importen av storfekjøtt og sau har gått ned de siste årene fordi en faktisk har vært bevisst på den politikken. Det gir mindre klimaavtrykk å produsere i eget land. Så ja – jeg er opptatt av å øke produksjonen i eget land og utvide sånn at vi kan selge norske produkter i eget land, for å sikre at vi får det minste og laveste klimaavtrykket. Det trenger norsk landbruk, og det trenger verden. FN har utfordret oss til å bruke de ressursene som er i eget land, og da må vi ta det ansvaret, nettopp på grunn av klimautslippene.

Geir Pollestad (Sp) [12:35:03]: Eg takkar for svaret. Me var i ein situasjon for nokre år sidan der me hadde underdekning av norske produkt. No er me der at me har marknadsbalanse og kanskje til og med overproduksjon, samtidig som ein har import. I klimakampen må me snu alle steinar, og då er spørsmålet mitt igjen: Vil statsråden ta initiativ til at me får tal på bordet som

viser kor mykje me klarer å redusera klimagassutsleppa om me f.eks. aukar delen frukt og grønt med 20 pst. eller 30 pst., og om me aukar norskforsyninga av kjøt med eit visst tal? Statsråden har rett i at det ikkje er gjeve store nye kvotar import, men det er heller ikkje gjeve skjerpingar av tollvernet.

Statsråd Olaug Vervik Bollestad [12:36:00]: Jeg har lyst til å begynne i en litt annen ende i svaret. Vi har inngått en klimaavtale med landbruket. Da må vi se på hvilke muligheter vi har i landet vårt til å produsere med lavest mulig klimaavtrykk. Samtidig er vi det landet som eksporterer mest per innbygger. Det betyr at vi er en handelspartner, og at noen vil selge noe igjen til oss, og som handelspartner må vi være forutsigbare. Men for meg er det viktig hele veien å ha fokus på at vi skal få et lavere klimaavtrykk, for det er vårt felles ansvar enten vi er i landbruket i Norge eller internasjonalt. Slik faktatallene er nå, kan vi være med og redusere, og landbruket kan være løsningen og ikke bare utfordringen, som representanten selv sa fra talerstolen.

Une Bastholm (MDG) [12:37:09]: Debatten blir alltid litt annerledes når det er snakk om kjøtt. Jeg har gjort meg noen refleksjoner om det. Det stemmer helt at det er en ganske ny sak at noe som oppleves som så privat, noe av det aller nærmeste – hva vi setter på bordet foran oss, hva vi serverer våre barn, kulturen vår, den matidentiteten vi har – blir politikk. Det blir det fordi det påvirker selvforsyning, det påvirker dyrevelferd når det er høyt prispress i landbruket, og det påvirker vår evne til å svare på store behov i verden for å produsere mer mat. Jeg ønsker egentlig bare at statsråden skal reflektere litt rundt dette at vi politikere har et ansvar når de private valgene våre til sammen får så store konsekvenser for fellesskapet. Er statsråden enig i at det er et mål at næringspolitikken skal følge opp også helsepolitiske mål og andre mål, f.eks. for selvforsyning i Norge, eller mener statsråden at hvor mye kjøtt vi setter på bordet, er en ren privatsak?

Statsråd Olaug Vervik Bollestad [12:38:15]: Jeg har vært så heldig å jobbe i norsk helsevesen i ganske mange år og har mer erfaring derfra enn jeg har som politiker. Det norske folk er veldig opptatt av å få kunnskap om hva som er lurt for dem å legge på tallerkenen for å få best mulig uttelling i helsen. Jeg vil påstå at den norske bonden har tatt den kunnskapen inn over seg. Derfor har vi sett en endring. De produserer mer med færre dyr. De har tatt inn over seg at vi skal ha et lavere fettinnhold. De har tatt inn over seg et grønnere skifte ved å produsere mer frukt og grønt for nettopp å tilfredsstille det som har vært helsepolitikken anliggen-

de. Så ja, de tingene henger sammen, men det må være folks valg hvordan de prioriterer.

Presidenten: Då er replikkordskiftet avslutta.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Lars Haltbrekken (SV) [12:39:37]: Det er en uhyre viktig debatt Stortinget har om vårt kjøttforbruk, derfor vil jeg også ta det forslaget SV har fremmet i denne saken.

Presidenten: Representanten Lars Haltbrekken har teke opp det forslaget han refererte til.

Flere har ikkje bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [12:40:02]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Une Bastholm om tiltak for renere luft i byer og tettsteder (Innst. 29 S (2019–2020), jf. Dokument 8:135 S (2018–2019))

Presidenten: Etter ynske frå energi- og miljøkomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa. Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

Lars Haltbrekken (SV) [12:40:48] (ordfører for saken): Luftforurensningen i norske byer har lenge vært et alvorlig helseproblem. Vi har lenge hatt nasjonale mål om tryggere luft, og selv om luftkvaliteten i Norge sett under ett har blitt bedre de siste årene, er det fortsatt mange byer som sliter med sterkt forurenset luft flere dager i året.

Dårlig luft har direkte konsekvenser for befolkningen. Unger, gravide, eldre og personer med sykdommer som astma og hjerte- og karsykdommer er spesielt sårbare for denne luftforurensningen. Noen ganger er luftforurensningen så alvorlig at det oppfordres til at små barn og andre sårbare grupper holder seg innendørs. Jeg må si at jeg stusser hver gang jeg hører disse meldingene på radioen. Vi ber små unger og sårbare grupper holde seg innendørs for at bilene skal få kjøre fritt med sin eksos. Det burde jo vært omvendt.

Det er godt dokumentert at luftforurensning bidrar til død og tapte friske leveår også her i Norge. Og det er godt å se at en samlet komité er enig om at det er veitrafikken som må ta hovedansvaret for den helseskadelige luften. Det er gjennom svevestøv, gjennom slitasje på asfalt, dekk og bremses, vi får en del av denne forurensning-

gen. Biler med forbrenningsmotor, spesielt dieslbiler, slipper ut helseskadelige partikler, som nitrogenoksid, og derfor mener en samlet komité at gode virkemidler for å hindre luftforurensning bl.a. er bilrestriksjoner, lavere hastighet og utbygging av kollektivtransport og gang- og sykkelveier.

Jeg må si jeg er glad for at en enstemmig komité slår så tydelig fast at dette er viktige virkemidler. Sånn var det ikke for 30 år siden, da sakens ordfører som aktivist i Natur og Ungdom stod med gassmaske i en av Trondheims sterkt forurensede gater og protesterte mot forurensningen fra biltrafikken.

I tillegg til forurensning fra veitrafikken vet vi at også vedfyring med gamle ovner og langtransportert luftforurensning er betydelige forurensningskilder. De siste årene har flere kommuner innført ulike virkemidler for å redusere luftforurensningen, som miljøfartsgrenser, restriksjoner på biltrafikk, nullutslippssoner og begrensning på vedfyring. Dette er tiltak som har effekt. På tross av dette mener hele komiteen at det er behov for langt sterkere nasjonale grep. Uenigheten i komiteen går på hvor fort man mener det må gjøres mer. Utålmodigheten er ulikt fordelt.

Jeg tar med det opp de forslagene som SV står bak.

Presidenten: Representanten Lars Haltbrekken har teke opp dei forslaga han refererte til.

Åsmund Aukrust (A) [12:44:07]: I Europa tar dårlig luft hvert eneste år opp mot en halv million liv. Også i Norge er det mange som får en for tidlig død fordi luften er for dårlig. Det er som saksordfører Lars Haltbrekken sa i sitt glimrende innlegg, at det er dager i året da folk som har helseplager, eller små barn, blir bedt om å holde seg innendørs. Jeg tenker, i likhet med hva Haltbrekken sa, at i 2019 er ikke det akseptabelt i Norge.

Det som er den gode tingen, er at mange steder har lokalpolitikere gjort en kjempejobb med å forbedre luften for innbyggerne sine. I Oslo har det gått fra at det under forrige byråd var 200 000 mennesker som var rammet av dårlig luft, til at det i dag bare er 10 000. Det er en formidabel forbedring som viser at lokalpolitikere tar jobben sin på alvor. Og takken for det skal gå til modige politikere som klarer å ta valg som gjør luften renere, og til folk som tar ansvar for sine lokalmiljø.

Selv om det har vært en forbedring mange steder i Norge, er vi på langt nær i mål. Arbeiderpartiet stemmer i dag for flere forslag som forplikter regjeringen mer, og som gir lokalpolitikere flere virkemidler til å gjøre noe med det lokalt. Vi foreslår bl.a. at regjeringen må legge fram en plan for virkemidler som gjør at vi ikke overskrider de nasjonale målsetningene. Det burde egentlig være en selvfølge at mål skal holdes, og når det ikke gjør det, trenger vi mer politikk som gjør noe med det.

Vi mener også at regjeringen hvert år må rapportere om det arbeidet som gjøres. Dette er en av de viktigste helseutfordringene vi har i Europa. Da må vi forvente at folk og politikere får oversikt over hva som er bildet.

Vi vil også gi lokalpolitikere muligheten til å ha lokale restriksjoner de dagene luften er verst forurenset. Lokalpolitikere er valgt inn for å ta vare på sine innbyggere. Da er det frustrerende å få målinger som viser at luften er så helseskadelig at det eneste man kan gjøre, er å be folk om å være innendørs. Dessverre ser det ikke ut til at noen av de forslagene som fremmes av de ulike opposisjonspartiene, vil få støtte av flertallet i dag. Flertallet blant høyrepartiene vil igjen, med sine fire stemmers overvekt, si at det er de som vet best, og at de ikke vil gjøre noe mer.

Med det tar jeg opp forslag nr. 5, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Presidenten: Representanten Åsmund Aukrust har teke opp det forslaget han viste til.

Ole André Myhrvold (Sp) [12:46:55]: Luftforurensning påvirker folks hverdag og helse, derom er det ingen tvil, og de fleste av oss kjenner noen som har denne typen plager. Vi vet også at folks liv blir forkortet, og vi vet at dette er et stort folkehelseproblem.

Når Senterpartiet likevel ikke går inn i de konkrete forslagene i dag, handler det om at vi er usikre på om denne type opplisting av ulike typer tiltak er det beste verktøyet for å nå målet om renere luft.

Senterpartiet er glad for at mange kommuner selv gjennomfører konkrete tiltak som har ført til kraftig forbedring av luftkvaliteten i både byer, tettsteder og kommuner – tiltak som ofte er tilpasset den lokale virkeligheten. Vi er nok skeptisk til om det er mer nasjonal styring som er veien å gå, men vil heller gi kommunene større handlingsrom.

Derimot er vi enig i at det er problematisk med ulike grenseverdier som er hjemlet i ulike mål og regelverk. Etter skjerpning av grenseverdiene i 2016 har det pågått et arbeid for å oppdatere kunnskapsgrunnlaget for å se om grenseverdiene bør strammes ytterligere inn. På bakgrunn av det igangsatte arbeidet og ikke minst behovet for å harmonisere grenseverdiene, mener Senterpartiet at det bør legges fram en sak for Stortinget som beskriver status på området og hvordan de ulike nasjonale forskrifter, mål og råd bør samordnes og harmoniseres slik at luftkvaliteten kan reguleres ut fra et helhetlig regelverk og system for grenseverdier.

Jon Gunnes (V) [12:48:50]: Verdens viktigste oppgave er å redusere klimagassutslippene. Dette tar Venstre på fullt alvor, og vår politikk har dette som det vik-

tigste målet. Derfor kjemper vi for dette målet i regjering og i lokalpolitikken.

Det er ikke noen motsetning mellom global og lokal forurensning. Det er den samme kilden. Det er bilen som er hovedårsaken til at dette oppstår. Vi vet hva som må gjøres. Vi vet hva som skal til. Den politikken vi har ført, viser gode resultater. Venstre har kjempet for og fått gjennomslag for svært virkningsfulle tiltak. Vi har en historisk satsing på kollektivtrafikken. Vi har historisk ren luft i byene for øyeblikket og verdensrekord i utslippsfrie biler. Vi har byer med god kollektivtrafikk, vi har kollektivdekning i byene som har det beste transporttilbudet. Det er raskere, det er billigere, og det gir god luft og færre trafikkulykker.

Jeg kjenner Trondheim best. Representanten Haltbrekken viser til tidligere debatt. Jeg har vært med i denne debatten i ganske mange år, og den største forurensningskilden i Trondheim er piggdekkene. Det er piggdekkene som hvirvler opp svevestøv. Som representanten Haltbrekken sa: Når vi får diskusjonen om at ja men kan vi ikke flytte den barnehagen som ligger ved siden av den veien som er mest forurenset, er svaret at det kan vi selvfølgelig ikke. Vi må løse problemene. Vi må ta utfordringene, slik at vi faktisk ikke får den forurensningen langs den trafikkåren. Det er helt klart at avgiftene for å kjøre med piggdekk har hjulpet. Det har hjulpet både i Trondheim og i Oslo, som jeg følger godt med på i statistikken, og helt sikkert andre steder også. I tillegg har man i Oslo valgt tunnelløsninger for gjennomgangstrafikken. Det er et godt tiltak, for da får man renset lufta før man kommer opp til innbyggere i byen.

Jeg håper virkelig at vi kan få lov til å fortsette med denne offensive politikken og ikke minst disse tiltakene og avgiftssystemet. Det er helt klart at det påvirker bruken av piggdekk, og vi må få fortsette med det selv om det er enkelte partier i denne salen som synes at avgiftsnivået er blitt altfor høyt.

Stefan Heggelund (H) [12:51:55]: Jeg har lyst til å takke forslagsstilleren, som reiser et viktig tema, og for at det blir en god debatt ut av det. Men alltid når man har disse punktlistene fra ett eller flere av opposisjonspartiene, blir det framstilt slik at hvis man ikke stemmer for alle disse punktene, så er man ikke for intensjonen om at det skal bli renere byluft. Vi er jo alle enige om at det skal bli renere byluft. Så er spørsmålet: Mener man at slike punktlistene, som gjentas i det uendelige i Stortinget og kanskje spesielt i vår komité, er den beste måten å komme til bunns i disse problemene på?

La meg ta et par ting.

De siste årene er det tatt store grep for å bedre luftkvaliteten i byer og tettsteder. Tall fra Miljødirektoratet viser at utslipp fra veitrafikken går ned i alle de største

byene i landet, og at luftkvaliteten er bedre enn på mange år. Vi har den historiske satsingen på kollektivtrafikk, der antall reisende har økt med 21 pst., noe som har stor innvirkning på luftkvaliteten i byene. Miljødirektoratet jobber også med flere verktøy for å påvirke arbeidet med lokal forurensning i kommunene, og de har allerede mulighet til å gi sanksjoner til de kommunene som ikke følger opp vedtak etter forurensningsforskriften om lokal luftkvalitet. Kommunene har også mulighet til å søke om støtte til tiltak, og det er et godt og velfungerende belønningssystem til kommunene.

Flere i komiteen var på besøk hos Meteorologisk institutt den 17. oktober dette året. Da ble vi orientert om at luftkvalitetsinformasjon kommer til å bli inkludert i yr.no i løpet av få måneder. For publikum er dette et stort framskritt, og det viser at offentlig sektor i samarbeid med pasient- og brukerorganisasjoner utvikler nye tjenester og vet å utnytte politiske bevilgninger etter intensjonene.

Jeg tror ikke vi skal polarisere en debatt om luftkvalitet i byene. Det tror jeg er unødvendig. Så er spørsmålet: Er slike punktlistene den beste måten å nå målet på? Det er allerede veldig mye arbeid som gjøres for å løse denne viktige oppgaven.

Une Bastholm (MDG) [12:54:47]: Svevestøv gjør at flere mennesker mister livet for tidlig av luftveissykdommer, hjerte- og karsykdommer eller lungekreft. Folkehelseinstituttet har beregnet at ca. 1 500 mennesker døde for tidlig på grunn av luftforurensning i Norge i 2015. Det er like mange mennesker som det bor i hele Folldal kommune. Miljøstatus.no oppgir at 14 000 friske leveår gikk tapt i Norge i 2016 på grunn av fint svevestøv. Det er like mange som det i dag bor i Holmestrand kommune.

Dårlig luft har direkte konsekvenser for befolkningen og folkehelsen. Luftkvaliteten i Norge sett under ett er blitt noe bedre de siste årene, men fremdeles sliter flere byer og tettsteder med sterkt forurenset luft flere dager i året. Da mener De Grønne at vi må gjøre mer for å bedre livsvilkårene for barn, gravide, eldre og personer med astma, hjerte- og karsykdommer, diabetes og luftveislidelser, som er spesielt sårbare for luftforurensning.

I denne saken sier hele komiteen at det er behov for sterkere nasjonale grep for å sikre ren luft for alle innbyggere. Men ingen astmasyke barn eller syke eldre får bedre luftkvalitet hvis vi ikke vedtar nettopp sterkere nasjonale grep – og gjennomfører dem.

Det regjerende flertallet, Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, verken støtter Miljøpartiet De Grønnes forslag for renere luft eller foreslår egne. Det er en ansvarsfraskrivelse fra en helt uholdbar situasjon for byborgernes liv og helse, og det gir veldig sterke

signaler om at regjeringspartiene prioriterer biltrafikk, særlig i byer og tettsteder, foran folkehelsen.

I 2014 anbefalte Miljødirektoratet, Vegdirektoratet, Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet å stramme inn grenseverdiene for tillatte nivåer av svevestøv. Etter forslag fra Miljøpartiet De Grønne den gang fulgte regjeringen opp med endringer i 2016. I den forbindelse sa daværende klima- og miljøminister Tine Sundtoft:

«Det er også besluttet at en ytterligere innskjerping skal vurderes fra 2020.»

Et premiss for behandling av De Grønnes forslag i dag har vært at det skal komme et oppdatert kunnskapsgrunnlag fra regjeringen for hvilke grenseverdier for svevestøv som bør gjelde fra 2020, eventuelt med en anbefaling om å endre grenseverdiene fra og med 2020. Fristen for dette ble utsatt til 1. november, men vi har ennå ikke sett noe til det. Nå er det uklart om det i det hele tatt skjer i 2019, og dette mener jeg klima- og miljøministeren må oppklare i Stortinget her i dag.

Regjeringens sommel med å bedre luftkvaliteten i Norge går ut over liv og helse. Miljøpartiet De Grønne fremmer derfor en rekke forslag for å hindre helseskadelig luft i byer og tettsteder i Norge, bl.a. ved å senke grenseverdiene for svevestøv i forurensningsforskriften fra dagens nivå, sånn at de samsvarer med nasjonale miljømål og Folkehelseinstituttets anbefalinger.

Statsråd Ola Elvestuen [12:58:03]: Luftforurensing er et alvorlig miljø- og helseproblem. Luftforurensing, som nitrogendioksid og svevestøv, kan føre til eller forverre både luftveissykdommer og hjerte- og karlidelser. Det er derfor svært gledelig at luftkvaliteten i de store byene har blitt bedre. Både nasjonale og lokale myndigheter har over flere år jobbet aktivt for å bedre luftkvaliteten i byer og tettsteder, og målingene viser nå positive resultater. Flere kommuner har lagt ned et omfattende arbeid for å bedre den lokale luftkvaliteten.

I 2018 var det historisk god luftkvalitet i Norge. Alle kommuner som målte luftkvaliteten, holdt seg innenfor grenseverdiene for nitrogendioksid. Det er første gang siden de ble satt, for 16 år siden.

Alle kommuner holdt seg også innenfor grenseverdien for svevestøv i 2018, med unntak av Elverum og Hamar. Disse kommunene brøt grenseverdien for første gang i fjor og må derfor etter forurensningsforskriften utarbeide en tiltaksutredning for å redusere svevestøvnivået innen utgangen av 2020.

Regjeringen prioriterer arbeidet med ren luft høyt og har fått på plass en rekke nye virkemidler i byer og tettsteder, og mange tiltak er satt i verk både nasjonalt og lokalt.

Miljødirektoratet har tatt en aktiv rolle med å veilede og følge opp kommunenes arbeid med tiltaksplaner.

Det er bl.a. utarbeidet et nytt nasjonalt beregningsverktøy til bruk i kommunenes arbeid med tiltaksplaner, og en ny luftportal med daglig varsling av luftkvaliteten er lansert. Det er også et stadig pågående arbeid med å vurdere både de konkrete grenseverdiene, gjeldende regelverk og øvrige virkemidler.

Kommunene er tillagt oppgaven som forurensningsmyndighet etter forurensningsforskriftens kapittel 7 om luftkvalitet. Kommunene skal som del av dette arbeidet lede arbeidet med tiltaksplaner og sørge for at de ulike anleggseierne/forurenserne iverksetter de nødvendige tiltak. Staten er likevel en viktig partner i dette arbeidet, bl.a. gjennom Enova, som f.eks. har gitt støtte for å få på plass landstrøm i havner og elbusser i ulike byer. Regjeringen har også satt av midler i Klimasatsordningen til tiltak som har bidratt til bedre luftkvalitet, herunder klimavennlige byggeplasser, kollektivknutepunkt med sykkel- og elbilparkering samt elektriske varebiler og drosjer. Byveksttaltene og belønningsmidlene er også helt avgjørende for å bedre luftkvaliteten i byene.

Arbeidet med å sikre at alle innbyggere kan puste inn ren luft og arbeidet med å kutte utslipp henger ofte sammen. Virkemidler som utløser klimakutt, kan også gi renere luft. Vi har som mål å redusere utslippene fra transportsektoren med 50 pst. innen 2030. Vi har nå i overkant av 250 000 elbiler, som utgjør nesten 10 pst. av personbilparken i Norge. Gjennom Enova har vi opprettet et nullutslippfond med en ramme på til sammen 1 mrd. kr over de to årene 2019 og 2020. Slik trapper vi opp satsingen på nullutslippsteknologi. Det er også en satsing på kollektivtransport og jernbane. Dette bidrar til færre biler på veiene og renere luft.

Også gjennom Miljødirektoratet har staten flere verktøy for å påvirke arbeidet med lokal luftkvalitet i kommunene.

Fra 1. januar 2020 innfører regjeringen også et forbud mot bruk av mineralolje til oppvarming av bygninger, og vi har nylig hatt på høring forbud mot bruk av mineralolje til bygtørk og byggvarme.

Abid Q. Raja hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Lars Haltbrekken (SV) [13:01:32]: Min gode kollega fra Trondheim og statsrådens partifelle Jon Gunnes pekte på den alvorlige luftforurensningen som en følge av piggdekkbruken i Trondheim. Representanten Gunnes har helt rett i at det er et alvorlig problem for lufta i byen – faktisk så alvorlig at det nå i det politiske miljøet i Trondheim diskuteres muligheten av å få økt den årlige piggdekkavgiften. Det er i dag slik at piggdekkavgif-

ten er regulert i en forskrift, og regjeringen må dermed gi kommunen mulighet til å øke piggedekkvavgiften. Derfor er mitt spørsmål til statsråden: Hvis det nå kommer en henvendelse fra Trondheim kommune om at de skal få lov til å øke piggedekkvavgiften for å bekjempe den helseskadelige luftforurensningen, vil klima- og miljøministeren sørge for at de får lov til det?

Statsråd Ola Elvestuen [13:02:38]: Nå kjenner jeg ikke den konkrete diskusjonen i Trondheim, men jeg har vært med på både å innføre piggedekkvavgift i Oslo og å gjeninnføre piggedekkvavgift i Oslo – etter at man først fikk ned piggedekkbruken, og så gikk den opp igjen, og så fikk man gjeninnført avgiften for å bekjempe piggedekk. I slike spørsmål er det målet som må være avgjørende for hvilke midler man har behov for å bruke, så jeg vil selvfølgelig lytte til det man mener lokalt i Trondheim om hva som er nødvendig for å få bruken av piggedekk nok ned, og jeg er åpen for å se på det spørsmålet og de endringer som skulle være nødvendig for å oppnå målet om renere luft.

Lars Haltbrekken (SV) [13:03:33]: Jeg takker for svaret og synes det var et oppløftende svar. Så da ser vi bare fram til at det eventuelt kommer en slik henvendelse fra Trondheim og fra andre byer, og at statsråden da ser på det og gir dem – hvis de ønsker det – muligheten til å øke avgiften.

Statsråd Ola Elvestuen [13:03:53]: I disse spørsmålene synes jeg det er viktig at det er et lokalt ansvar, og det er også avhengig av at det er et lokalt initiativ. Og hvis det kommer et slikt initiativ fra Trondheim, må vi selvfølgelig se på og vurdere det.

Presidenten: Det viser seg at det er mulig å bli enige i replikkordskiftet.

Neste replikant er Une Bastholm.

Une Bastholm (MDG) [13:04:22]: Da kan jeg begynne med å være enda mer enig, for jeg vil gjerne på vegne av Stortinget og særlig Oslos innbyggere gratulere statsråden med å komme i gang med planleggingen av Østmarka som nasjonalpark – det har ingenting med saken å gjøre, men jeg synes det skal sies, og det er jeg veldig glad for å si.

Til saken: Statsråd Elvestuen lovet i brev til komiteen i forbindelse med behandlingen av denne saken et oppdatert kunnskapsgrunnlag innen 1. november, som er noen dager siden nå, som skulle gi oss informasjon om grenseverdiene for svevestøv og hvorvidt de skal strammes inn. Bakgrunnen for det er en forespeiling vi fikk i 2017, fra statsråd Sundtoft den gangen. Mitt spørsmål er om regjeringen vil oppdatere grenseverdiene – skjerpe dem inn – for svevestøv fra 2020, i tråd med det

Stortinget har blitt forespeilet i mange år, og hvis ikke, hvorfor ikke statsråd Elvestuen har informert Stortinget om det før behandlingen av denne saken.

Statsråd Ola Elvestuen [13:05:21]: Det er riktig at Miljødirektoratet, Vegdirektoratet, Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet har et oppdrag med å vurdere potensialet for å skjerpe grenseverdiene med bakgrunn i teknologiske framskritt og ny kunnskap om tiltak og helseeffekter.

Det er også riktig at fristen her var 1. november, men etatene har selv bedt om å få utsatt fristen, så den er nå endret til 1. april 2020. Det vil da på vanlig måte bli vurdert, og ut fra innholdet i vurderingene vil vi selvfølgelig også se på om grenseverdiene skal skjerpes.

Une Bastholm (MDG) [13:06:10]: Det var oppklarende. Da forventer vi nå et oppdatert kunnskapsgrunnlag innen 1. april 2020. Dette er jo en sak som har vært utsatt flere ganger, men da er det veldig viktig at det kommer da. Og jeg lurer fortsatt på om statsråden har som intensjon å skjerpe kravene til lovlig andel, eller konsentrasjon, av svevestøv i byene, altså disse grenseverdiene for svevestøv?

Statsråd Ola Elvestuen [13:06:41]: Jeg kan love at alle de involverte etatene jobber virkelig aktivt med oppdraget, og det er derfra ønsket om utsettelse har kommet. Det det pekes på, er at grenseverdiene for svevestøv i 2016 var basert på en forenklet metodikk, og nå ønsker man å bruke mer avanserte metoder for å vurdere luftforurensningssituasjonen, også med og uten tiltak. Så skal man ikke bare komme med forslag til hva som skal være de nye grenseverdiene, men man skal også se på hvilke tiltak vi skal igangsette for å nå disse. Og vi vil selvfølgelig se på de rådene vi får, og følge opp dem, slik at vi sikrer god luft og fortsetter den gode utviklingen vi har hatt med bedret luft i norske byer.

Une Bastholm (MDG) [13:07:32]: Jeg er veldig glad for at det er et samlet politisk miljø som er opptatt av renere luft i byene. Så vet vi samtidig at det er sterke interesser og politiske prioriteringer i regjeringen for å kunne øke biltrafikken inn til byene. Derfor er mitt siste spørsmål til statsråd Elvestuen om det er slik at han også har tilslutning fra resten av regjeringen til å kunne sette helsen til byfolk først i en slik situasjon dersom det oppdaterte kunnskapsgrunnlaget viser at det er nødvendig å skjerpe kravene for svevestøv.

Statsråd Ola Elvestuen [13:08:05]: Det er jo med denne regjeringen vi har slått fast at nullvekstmålet skal ligge fast. Det er med denne regjeringen – og dette flertallet – at satsingen på kollektivtransport har vært så sterk i de store byene, at vi har satt et mål om at det

bare er nullutslippskjøretøy som skal selges i 2025, at vi nå får på plass et oljefyringsforbud til neste år, og at en har den innsatsen fra Enova inn mot en omlegging til bare nullutslippsbybusser i de store byene. Så det er tiltak etter tiltak som følger opp det at vi skal få ned klimagassutslippene, men som også vil gi renere luft i de store byene.

Vi har også fått på plass, etter en lang prosess, f.eks. dette med landstrøm for cruiseskip i Bergen, og det er landstrømsprosjekter også i flere andre byer. Så dette følger vi opp, og de innspillene og den utredningen vi får, skal vi selvfølgelig også følge opp.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.
Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [13:09:13]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Kari Elisabeth Kaski, Karin Andersen, Katrine Boel Gregussen, Eirik Faret Sakariassen og Lars Haltbrekken om å erklære klimakrisen som en nasjonal nødssituasjon (Innst. 30 S (2019–2020), jf. Dokument 8:145 S (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Stefan Heggelund (H) [13:10:09] (ordfører for saken):
La meg begynne med å takke for et godt samarbeid i komiteen – som vi alltid har i behandlingen av alle mulige saker, og som vi også har hatt i denne saken.

Det er ingen tvil om at vi står overfor en global klimakrise. Det har også flertallet – regjeringspartiene, Arbeiderpartiet og Senterpartiet – skrevet i en merknad sist gang vi behandlet en lignende sak, for denne saken ligner i det store og hele på et representantforslag fra Miljøpartiet De Grønne som vi behandlet før sommeren.

Dersom Stortinget vedtar at det er en krisesituasjon eller en nødssituasjon på den måten man ønsker her, er det et svært dramatisk skritt for et parlament å ta. Normalt vil man i slike tilfeller tale om en tidsavgrenset krise som innebærer umiddelbar fare for liv og helse, f.eks. en naturkatastrofe eller en krigssituasjon. Da er det nærliggende å tenke på situasjoner som er beskrevet i lov om særlige rådgjerder under krig, krigsfare og liknende

forhold, beredskapsloven, der regjeringen som følge av nødssituasjonen kan ta i bruk særlige fullmakter og fatte avgjørelser som normalt tilligger Stortinget, f.eks. å fatte bestemmelser av lovgivningsmessig innhold.

Vi som representerer regjeringspartiene, og jeg antar det også gjelder andre partier som ikke kommer til å stemme for dette forslaget, er ikke villige til at Stortinget skal fratas fullmakter. Vi trenger et resolutt storting i kampen mot klimaendringene. Vi trenger et storting som samarbeider. Vi trenger et storting som vedtar tiltak for at vi skal løse klimaproblemene. Så vi ønsker ikke å frata Stortinget fullmakter, som er konsekvensen av et slikt forslag. Men vi er enig i at det er en global klimakrise. Derfor gjentar vi også det i merknadene til den saken vi behandler nå, og viser til de merknadene vi hadde i den forrige saken vi behandlet om dette.

Så er det noen andre forslag her, bl.a. en realistisk og forpliktende plan for innenlands kutt av klimagassutslipp med 60 pst. innen 2030. Regjeringen har allerede overoppylt det målet som jeg er enig med EU om: Vi sier i Granavolden-erklæringen minst 45 pst. kutt innen 2030. Nå kommer det en helhetlig klimapolitikk for alle sektorer i Norge. Det er noe nytt i norsk klimapolitikk. Det er det arbeidet som heter Klimakur 2030 – nettopp for at vi skal klare å nå klimamålene for 2030. Det som også er noe nytt i norsk klimapolitikk, er at Norge kan få sanksjoner mot seg hvis vi ikke når klimamålene. Det er også historisk i norsk og internasjonal klimapolitisk sammenheng.

Solveig Skaugvoll Foss (SV) [13:13:30]: Det var et hysterisk morsomt klipp i TV 2-programmet Rikets Røst for tolv år siden, der Pia Haraldsen skulle forklare dette med klimakrisen. Innslaget begynner sånn: Rykende fabrikk og klissvåt isbjørn – dette er bildene jeg får opp når jeg søker på global oppvarming i TV 2s nyhetsarkiv.

Det er vel gjerne i de banene vi tenker når vi hører om klima. Isen smelter, og storbyluften blir vond å puste i på grunn av bl.a. for mye og for dårlig produksjon av varer. Det er absolutt en del av problemet, men rykende fabrikker og klissvåte isbjørner er ikke isolerte fenomener. Det skyldes ytre påvirkning og at vi lever i et samfunn som tillater at store selskaper kan utnytte naturressurser for å tjene seg rike uten å ta miljøhensyn.

Varmere temperaturer og forurenset luft blir det stadig mer av, sammen med mer ekstremvær, mer ustabilitet og mer utryddelse av arter. Bare det siste året har det kommet flere nedslående rapporter fra FNs klimapanel, FNs naturpanel og FNs havpanel, for å nevne noen. Blant faktaene som slås fast der, finner vi et punkt som sier at vi kjenner til åtte millioner arter på jorden, og én million av dem er utrydningstruet. Selv sov jeg gjennom

noen av naturfagstimene, men jeg har likevel fått med meg at artsmangfoldet og økosystemtjenestene er helt essensielle.

I Norge har vi flaks rent geografisk. Selv om vi er blant de største bidragsyterne til klimaendringene, er vi – urettferdig nok – blant de siste som kjenner de største virkningene. Men selv vi i Norge har allerede utfordringer med matsikkerheten på grunn av bl.a. flom. Det å ha mat er jo fundamentale greier.

Det står i innstillingen som danner bakgrunnen for denne behandlingen, at komiteens flertall vil bemerke at det å erklære en nasjonal nødssituasjon er et svært dramatisk skritt for et parlament å ta. Det er det, men det er ikke noe argument mot å gjøre det. Tvert imot – dette er den mest treffsikre analysen av situasjonen. Det er en svært dramatisk situasjon, som krever radikale grep og en full omstilling av alt, egentlig. Måten vi har holdt på fram til nå, fungerer ikke for kloden.

Kloden trenger at både politikere, privat næringsliv og forbrukere tar gode og miljøvennlige valg, men det må aldri være tvil om at det er vi som politikere som har den aller største delen av ansvaret. Vi legger også føringer for resten av kjeden. Vi deler ut konsesjoner til selskaper til enda mer oljeboring. Vi har en mangel på regulering av varehandelen som gjør at det blir billigere for forbrukerne å kjøpe nye ting enn å reparere det man har. Det er ikke et ansvar vi kan stikke unna.

Presidenten: Vil representanten ta opp forslagene?

Solveig Skaugvoll Foss (SV) [13:16:36]: Ja, jeg vil gjerne ta opp de forslagene SV er en del av.

Presidenten: Representanten Solveig Skaugvoll Foss har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Statsråd Ola Elvestuen [13:16:59]: De menneskeskapte klimaendringene er det største problemet verden står overfor. Klimaendringene vil ha store konsekvenser for matproduksjon, artsmangfold, bosetningsmønster og levevilkår verden over.

Det er ingen tvil om at vi står i en klimakrise. Det er en krise som har vært varslet av forskere i flere tiår, og det er en langvarig krise som har konsekvenser for den økologiske balansen på jorda, og som utgjør en alvorlig trussel mot overlevelsen til en rekke arter og for livsvilkårene for oss mennesker.

De siste rapportene fra FN's klimapanel forteller oss at det haster. Vi er den siste generasjonen som kan løse krisen. Det gir oss et ansvar til å handle nå.

Rapportene fra FN's klimapanel og ikke minst det enorme ungdomsengasjementet vi har sett det siste året, har for alvor satt klima på dagsordenen. Det er trolig det viktigste som har skjedd i kampen mot klima-

endringer siden Parisavtalen. Greta Thunbergs sinne i FN er berettiget, og vitenskapen hun viser til, er korrekt. Det er hennes og framtidige generasjoners frihet dette handler om. Om vi klarer å få til endring raskt nok, er det vi vil bli målt på i overskuelig framtid.

Selv om vi står i en global klimakrise, tror jeg likevel ikke et stortingsvedtak som erklærer klimakrisen som en nasjonal nødssituasjon, er veien å gå. Krisen er allerede et faktum, og det vi trenger, er handling.

Skal vi nå Parisavtalens temperaturmål, er løsningsen både omfattende samarbeid på tvers av landegrensene og kraftige utslippsreduksjoner og omstilling i alle land, inkludert Norge. Derfor fokuserer denne regjeringen både på internasjonalt klimasamarbeid og på utslippsreduksjoner nasjonalt.

Norge er en aktiv pådriver i de internasjonale klimaforhandlingene. Neste år skal partene til Parisavtalen melde inn nye nasjonalt fastsatte bidrag. Norge har allerede kommunisert at vi vil forsterke vårt klimamål til FN i 2020, og vi jobber målrettet og bredt for at land skal bli mer ambisiøse i klimapolitikken og iverksette gode klimatiltak. Bevaring av regnskog er et godt eksempel på dette.

Men vi må også ta ansvar for egne utslipp. Heldigvis peker pilene nå i riktig retning: For tredje år på rad gikk de norske utslippene ned. Men tempoet i omstillingen må opp. Derfor vil regjeringen melde inn et forsterket norsk klimamål under Parisavtalen neste år. Vi skal også legge fram en plan for hvordan vi skal kutte utslippene i ikke-kvotepliktig sektor med 45 pst. sammenlignet med 2005-nivå. Miljødirektoratet jobber nå sammen med andre etater for å gi oss et oppdatert faglig grunnlag for denne planen.

For å lykkes må vi bygge videre på det som fungerer i norsk klimapolitikk. Vi må utvide elbilsuksessen til tyngre kjøretøy, skipsfart og etter hvert luftfart. Enova har på oppdrag fra regjeringen opprettet et nullutslippsfond for næringstransport med en ramme på til sammen 1 mrd. kr. Nullutslippsfondet setter Enova i stand til å trappe opp satsing på nullutslippsteknologi i næringstransporten. Vi har også styrket betydelig de miljørettede virkemidlene, inkludert Enova.

Regjeringen la nylig fram en lavutslippsstrategi som vil gi retning i klimapolitikken framover. I strategien varsler vi at vi vil forsterke klimamålet for 2050 til 90–95 pst ... (Presidenten avbryter.)

Presidenten: Da blir det replikkordskifte.

Åsmund Aukrust (A) [13:20:19]: Klimautfordringen er den viktigste utfordringen dette stortinget står overfor og sannsynligvis også de fleste storting i mange år framover. For å gjøre noe med klimautfordringen spiller miljøbevegelsen en nøkkelrolle. Vi har med dagens

regjering blitt vant til skarpe angrep mot miljøbevegelsen fra talspersoner fra regjeringspartiene. Det som er nytt, er at vi nå også ser det fra regjeringshold. Forrige uke kom det et angrep fra klimaministerens kollega Kjell Ingolf Ropstad, som satte miljøbevegelsen som en trussel mot menneskeverdet på linje med høyre-ekstremisme. Mitt spørsmål til klimaministeren er om han vil ta avstand fra det utspillet som Kjell Ingolf Ropstad hadde i forrige uke.

Statsråd Ola Elvestuen [13:21:07]: Det er klimaendringen og den globale oppvarmingen som er det største problemet vi står overfor. De endringene det vil påføre oss dersom vi ikke får ned utslippene, er også den største utfordringen mot de politiske systemene vi har, og i siste instans også den største trusselen mot menneskeverdet.

Presidenten: Jeg tror statsråden skal få muligheten til å svare på spørsmålet, for spørsmålet som ble stilt, var om han vil ta avstand fra begrepsbruken, og jeg vil anmode om at man svarer på spørsmålet.

Statsråd Ola Elvestuen [13:21:48]: Jeg sier at den største trusselen mot menneskeverdet er den globale oppvarmingen vi har, med de konsekvenser som det gir – både hvordan det stresser samfunn, hvilke endringer det vil føre til, og hvordan det i siste instans også er en trussel mot mennesker og menneskeverdet.

Åsmund Aukrust (A) [13:22:09]: Takk for en slags drahjelp, president, for å få svar fra statsråden. Vi har jo blitt vant til at statsråden svarer ganske ullent, men jeg velger å tolke ham i beste mening, og selv om han ikke valgte å si det, hørtes det ut som han tok skarpt avstand fra det.

Jeg har et annet spørsmål til statsråden, og det går på at vi på en rekke områder i Stortinget har årlige redegjørelser. Vi har det bl.a. fra likestillingsministeren, som redegjør for likestillingssituasjonen i Norge. Vi har det om europapolitikk, og vi har det om utviklingspolitikk. All den tid vi mener at klimautfordringen er den største utfordringen i vår tid, mener klimaministeren det hadde vært en fordel om klimaministeren holdt en årlig klimaredegjørelse for Stortinget?

Statsråd Ola Elvestuen [13:22:51]: I og med klimalovgivningen gir vi i forbindelse med budsjettet en egen vurdering av klimapolitikken, både med framskrivning og hvilke resultater den vil gi. Det gis hvert eneste år. Stortinget har også mulighet til å lage en egen debatt om dette.

I år har vi lagt fram en egen lavutslippsstrategi som et eget vedlegg, som også gir en mulighet for komiteen, hvis man ønsker å sette dette opp som en egen diskusjon.

Om Stortinget ønsker en egen debatt om klima, er jeg slett ikke uenig i at vi kunne ha det.

Lars Haltbrekken (SV) [13:23:47]: Hvis vi skal klare å løse klimakrisen, er det utrolig viktig at vi også har med oss det norske samfunnet på dette – både miljøorganisasjoner, fagbevegelse, næringsliv og andre. Regjeringen ved statsråd Elvestuen skal om ikke lenge levere en klimaplan til EU. Spørsmålet mitt er hvorfor statsråden velger å hemmeligholde denne planen og ikke sende den ut på høring til det norske samfunnet, slik man gjør i andre EU-land.

Presidenten: Bare et spørsmål til replikanten: Har dette med denne saken å gjøre – klimakrisen som en nasjonal nødssituasjon?

Lars Haltbrekken (SV) [13:24:37]: Det har i høyeste grad med klimakrisen og hvordan Norge skal nå sine klimamål, å gjøre.

Statsråd Ola Elvestuen [13:24:49]: Vi skal legge fram en plan for Stortinget, og det skal vi gjøre til neste år. Vi har nå et omfattende grunnlag i Klimakur, og vi kommer med en plan for hvordan vi skal redusere med minst 45 pst. fram mot 2030 for ikke-kvotepiktig sektor.

Ellers har det en konsekvens at Norge ikke er medlem av EU, dvs. den enigheten vi har om felles gjennomføring, ble først godkjent i EU nå i slutten av oktober, og den er ennå ikke vedtatt i Alltinget på Island. Dette er altså en egen avtale. I denne avtalen har vi også på frivillig grunnlag sagt at vi skal legge fram en plan for hvordan vi skal nå målene. Det må gjøres i en veldig kort tids horisont fordi den må oversendes før 1. januar. EU-medlemslandene har hatt grunnlag for å ha en mye mer omfattende prosess for dette, og også mulighet til å legge til grunn en annen framdrift enn det vi kan gjøre.

Lars Haltbrekken (SV) [13:25:59]: Mitt spørsmål til statsråden er da hvorvidt han har undersøkt med EU om muligheten for å få en kort utsettelse av innsendingsfristen for å få sendt denne saken på høring i Norge og få viktige innspill fra det norske samfunn.

Statsråd Ola Elvestuen [13:26:19]: I henhold til avtalen er ikke dette et krav som Island og Norge er en del av. Det er en plan som vi frivillig er enig i at vi skal levere inn. Det som er viktig, er at vi følger den samme tidsplanen som EU-landene, sånn at vi også leverer inn planen før 1. januar. Denne vil være forenklet – og langt mer forenklet – enn det vi vil komme til Stortinget med til neste år, som jo er den store planen for hvordan vi skal kunne nå målene våre i 2030.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Lars Haltbrekken (SV) [13:27:22]: Norge og verden opplever nå en klimakrise der store områder etter hvert kan bli ubeboelige, og med en enorm utryddelse av planter og dyr som følge av denne. Det skjer rett foran våre øyne og er godt dokumentert gjennom bl.a. FNs klimapanel og FNs naturpanel.

For 30 år siden, da klimapanelet ble dannet og de første advarslene kom, trodde vi alle at klimakrisen var et dystert framtidsscenario for våre barn og barnebarn. Vi trodde lenge at vi var den siste generasjonen som slapp å oppleve det vi den gang kalte klimaendringer. Men vi opplever klimakrisen allerede. Og det er for snilt å omtale dette som endringer, som klimaendringer. Endringer er noe som skjer sakte over lang tid, noe vi lett kan tilpasse oss. Sånn er dessverre ikke klimakrisen. Nå er vi kommet i en situasjon der de menneskeskapte klimagassutslippene må ta slutt om man skal unngå de mest katastrofale følgene. Derfor er det behov for en helt ekstraordinær innsats over de neste årene for å komme ut av den nødssituasjonen vi er i.

Det er avgjørende at vårt øverste demokratiske organ anerkjenner at landet står i en nødssituasjon som krever radikale tiltak. Vi trenger langt større innsats mot klimakrisen enn vi har sett. Vi trenger et nytt klimaforlik som kutter norske utslipp kraftig. Vår ungdom trenger å se at landets nasjonalforsamling kan stå samlet i kampen mot det som truer vår – og deres – felles framtid. Vi snakker altså ikke om å ta i bruk beredskapsloven og sette vanlige lover til side, som flertallet argumenterer med. Vi snakker om å bruke demokratiet til det beste for våre innbyggere og vår framtid.

Jeg vil også bemerke at flere av regjeringspartiene har vært med på å vedta lignende uttalelser rundt omkring i landets fylkesting og kommunestyre det siste året. Men stråmenn er visst det nye i norsk politikk, eller stråmannsargumentasjon. Det er ingen som i denne saken har foreslått å frata Stortinget noe som helst makt. Tvert imot har opposisjonen med SV i spissen flere ganger foreslått å bruke Stortinget og få til et samarbeid mellom partiene på Stortinget om et nasjonalt ambisiøst klimaforlik som kutter utslippene. Dessverre registrerer vi at dette gang på gang har blitt nedstemt av regjeringspartiene.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Stefan Heggelund (H) [13:30:43]: Jeg tror alle som har vært engasjert i norsk politikk i mer enn et par uker, vet at stråmenn ikke er noe nytt i norsk politisk debatt. Jeg kan nevne f.eks. den stråmannen vi hører fra venstresiden hele tiden, om at man prioriterer skatteutt

til dem som har aller mest fra før, framfor gode velferdstjenester. Det er en stråmann. Eller, som vi også hører fra venstresiden hele tiden, at det skjer ingenting eller det er handlingslammelse i klimapolitikken – det er en stråmann. Og den kommer fra representanter for representanten Haltbrekkens parti hele tiden, og for øvrig også fra representanten Aukrusts parti.

Men så ber representanten Haltbrekken oss om at man ikke forholder seg til det de faktisk foreslår i denne saken, for han sier at dette handler ikke om å frata Stortinget fullmakter. Men det er altså det de gjør: Hvis parlamentet i Norge, Stortinget, vedtar dette slik det står, fratar man Stortinget fullmakter. Og så bringer han opp at det er noen kommunestyre der regjeringspartiene prisverdig har vært med på å si at det er en klimakrise. Ja, selvfølgelig, det går jo helt fint, et kommunestyre fratar jo ikke Stortinget fullmakter ved å vedta det.

Og så er det denne stråmannen at vi andre ikke mener at det er global klimakrise, fordi vi velger å skrive det i merknader istedenfor å vedta et forslag som vil frata Stortinget fullmakter. Hvis representanten Haltbrekken mener at vi fortsatt skal ha et resolutt storting som har alle fullmakter, da kan han ikke stemme for sitt eget forslag i dag. Det er ikke en stråmann. Forslaget hans og all hans argumentasjon i saken, det er en stråmann. Så kanskje jeg kan få hjelp av presidenten til å få svar på spørsmålet til Sosialistisk Venstreparti eller til Miljøpartiet De Grønne: Hvilke fullmakter er det de mener det er riktig at Stortinget mister? Og hvis de ikke mener at det er riktig, hvorfor vil de allikevel da stemme for et forslag som går inn under beredskapsloven på den måten som nettopp gjør at Stortinget kan fratras fullmakter?

Lars Haltbrekken (SV) [13:33:44]: Hvis representanten Heggelund hadde hørt etter da jeg snakket, lå svaret på hans spørsmål i mitt innlegg. Men jeg kan referere til hva Høyre har vært med på i Oslo bystyre for ikke så lenge siden; der var Høyre med på følgende:

«Oslo bystyre anmoder nasjonale myndigheter om å erklære miljø- og klimakrise.»

Ut fra debatten så langt i dag kan vi bare slå fast at det er langt mellom Høyre i Oslo og Høyre på Stortinget.

Stefan Heggelund (H) [13:34:50]: Dette begynner å bli litt komisk, for jeg sa jo at også regjeringspartier har vedtatt dette i kommunestyre. Og så sa jeg i tillegg at Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre, Kristelig Folkeparti, Arbeiderpartiet og Senterpartiet har erklært fra Stortingets side at det er en global klimakrise. Men vi gjør det på riktig måte, vi gjør det i merknader nettopp for at man ikke skal frata Stortinget fullmakter. Hvis representanten Haltbrekken mener at Stortinget ikke skal fratras fullmakter, kan han ikke stemme for sitt eget forslag i dag, da må han heller gå inn i merknadene våre,

hvor vi sier at det er en global klimakrise – sammen med Arbeiderpartiet, Senterpartiet og de andre regjeringspartiene. Det gjør han ikke, han er mer glad i stråmenn – hele innlegget hans i sted var en stråmann.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [13:36:07]

Interpellasjon fra representanten Arne Nævra til klima- og miljøministeren:

«Det er bra at Klima- og miljødepartementet jobber med helhetlige forvaltningsplaner for natur som en oppfølging av naturmangfoldmeldinga og Granavolden-plattformen. Men samtidig registrerer miljøbevegelsen og de som er opptatt av naturmangfold og bekymret for nedbygging av norsk natur og tap av arter, at regjeringa tar grep som klart går feil vei. Det er nok å nevne liberalisering av utbyggingsaker, overføring av såkalte høstbare viltarter fra Klima- og miljødepartementet til Landbruks- og matdepartementet og nå sist forslaget fra Miljødirektoratet, spesielt mht. forskrifter for skadefelling. Om de skulle bli vedtatt, vil det gi mange arter mindre beskyttelse, ikke mer.

Ser statsråden den åpenbare motsetningen mellom gode uttalte og skrevne intensjoner i naturmangfoldloven og Naturpanelets advarsler på den ene siden og regjeringas nevnte forvaltningsgrep på den andre?»

Arne Nævra (SV) [13:37:19]: Det har vært gjentatt en del ganger, og jeg gjentar igjen at verdens natur og menneskeheten står overfor to store eksistensielle utfordringer, kanskje de største i vår historie: klimendringene og tapet av naturmangfold – nedbygging av natur og leveområder. Begge disse spørsmålene er så alvorlige at de har fått hvert sitt FN-panel med verdens forskere under seg, en hel haug av dem: klimapanelet og naturpanelet. Bakgrunnen for denne interpellasjonen er at jeg tar utgangspunkt i naturpanelets alarmende konklusjoner om hvordan vi underlegger oss jorda gjennom nedbygging, utbygging, oppdeling, forbruk og utslipp. Den første delen av gjennomgangen dreier seg mer om kritikk mot regjeringa samlet, av statsministeren. Etter hvert dreier det seg over mot statsråd Elvestuens ansvar.

Flere rapporter forteller oss at verdens bestander av fugler og pattedyr er mer enn halvert på få tiår. Insektdøden har alle hørt om. En eneste skapning på jordkloden er i ferd med å true en million andre, sier naturpanelet. Ekspansiv og intensiv utnyttelse av arealene, ofte til jordbruksformål og dyrehold – en tredel av jordas overflate brukes til dette – fortrenger ville dyr og naturlige habitat, som det heter. Dette er et klart faktum. Midt

oppi en slik utvikling hadde jeg håpet at regjeringa tok sterke grep for å stoppe den, at man hadde en klar, restriktiv holdning til nedbygging av natur og en økologisk tankegang bak all viltforvaltning. Dessverre ser vi at denne regjeringa går i motsatt retning på flere områder. Det er trist å se, det er alvorlig å se, og jeg vil trekke fram de viktigste poengene for å begrunne dette.

Regjeringa har tatt to klare grep i feil retning, og det har å gjøre med hvilke departementer, hvilke fagmiljøer, som behandler sakene – som lager lovforslag og forskrifter. Aller først – i sitt første regjeringsår – overførte regjeringa Solberg sluttbehandling av arealsaker der det foreligger innsigelse, fra Klima- og miljødepartementet, altså fra Elvestuens departement, til Kommunaldepartementet – et alvorlig signal i seg sjøl. Dette har jeg tatt opp som en egen interpellasjon og i andre sammenhenger. Sammen med to-tre rundskriv til Fylkesmannen og andre der de ber om at de skal komme med færre innsigelser, har dette selvfølgelig gitt mer liberal utbygging, nedbygging og oppstyking av norsk natur.

Det andre grepet som regjeringa gjennomførte – uten utredninger, høringer eller noen som helst samfunnsdebatt – var å overføre såkalt høstbare viltressurser fra Elvestuens departement til Bollestadts departement. Det skjedde plutselig og helt under radaren, og sjøl ansatte i departement og direktorat fikk hakeslepp og et lite sjokk av dette grepet. Så uforberedt var vedtaket i regjeringa at de knapt visste hvilke arter som skulle føres over, og langt mindre hvilke fagfolk og avdelinger som skulle følge med på flyttelasset. Skulle vi virkelig ikke forvalte disse ville artene ut fra et økologisk helhetsperspektiv lenger, som det moderne forvaltningsprinsippet er, verden over? Nå var det altså en type næringsdepartement som skulle lage lover og forskrifter for disse artene.

Mange som har fulgt med i historikken i norsk viltforvaltning, mener vi er i ferd med å bevege oss bakover i tid, til tida før Miljøverndepartementet ble opprettet. Én ting er signalene og prinsippet i forvaltningen, men hvilke utslag har dette gitt? Vel, vi har begynt å se det. Landbruksdepartementet har i budsjettet for 2019 etablert en ny ordning for å fremme tiltak for såkalt jaktbasert friluftsliv for barn og unge. Tildelingen for 2019 er på 2,1 mill. kr, og en forskrift er sendt ut på høring. At det er LMD som fastsetter forskriften, underbygger inntrykket av at forskriften ikke er ment å fremme en bedre forvaltning av naturen vår, som er under press fra mange kanter. En skulle tro at en post for opplæring av barn og unge burde vært formulert i en økologisk ånd og i en miljøbevarende ånd, men nei. Det er bare høsting, og det er jakt vi snakker om. Denne høringen og forslag til forskrift er da også et resultat av lukkede forhandlinger i jordbruksoppgjøret og fokuserer utelukkende på artene

som en ressurs. Sjølsagt er det også det, men slett ikke bare en ressurs.

SV vil komme med merknader og fremme forslag til nye og videre kriterier for denne støtteordningen – for høsting i videre forstand enn bare jakt, for naturbasert reiseliv, viltturisme, fotosafari osv. – i den rette komiteen. Men denne posten i budsjettet hører ikke inn under Elvestuens ansvarsområde, så jeg skal la det ligge.

Hva er det så statsråd Elvestuen og Miljødepartementet har igjen, og hva er det hans departement gjør med hensyn til viltforvaltning? Vel, det har blitt sendt ut forslag til endringer av viltforskriften bl.a. Det gjelder kapitlet om skadefelling. Norge har per i dag en skadefellingsliste på hele 61 pattedyr- og fuglearter. Jeg tror ikke det er noe annet land i vår del av verden som har en så lang skadeliste når det gjelder faunaarter som kan felles eller drepes. Mange av dem som er opptatt av disse spørsmålene, sier rett ut at de mener ingen andre europeiske nasjoner er i nærheten av å ha et så destruktivt forvaltningsregime som oss. Viltloven fikk heldigvis et omvendt prinsipp etter hvert, der alle dyr i utgangspunktet er fredet, men de som kan jaktes på eller felles, uttrykkes eksplisitt. Det er selvfølgelig bra, og det skulle bare mangle, men det er mye som tyder på at vi fortsatt er på et høste- og jaktstadium her i landet, og ikke fullt ut har tatt inn det moderne, kunnskapsbaserte og økologiske tankesettet i viltforvaltningen vår.

I en tid da arts mangfold og individtettheter av planter- og dyrearter blir redusert over hele kloden, ser man at nasjon etter nasjon gjør tiltak for å begrense denne negative utviklingen, som bl.a. naturpanelet peker på. Man hadde håpet at Norge også hadde fulgt opp denne trenden knyttet til bevaring av viltarter, men hos oss skjer altså det motsatte.

I Miljødirektoratets forslag til ny viltforskrift, sendt ut på høring i juni i år, legges det opp til å øke antall arter av pattedyr og fugl som skal kunne skadefelles av eier, bruker eller rettighetshaver, fra 20 til 27 arter. Antall arter som skal kunne felles etter tillatelse fra kommunen, økes fra 25 til 28 arter. Disse artene står altså på en slags potensiell dødsliste, en slags «death row». Det er også merkelig at hele fem rødlistearter i landet vårt – ærfugl, kornkråke, stær, gulspurv og hare – skal kunne skadefelles etter beslutning på kommunenivå. Det er høyst underlig at norske viltmyndigheter fortsatt opererer med et så stort antall arter inn under skadebegrepet. At arter som røyskatt, tjeld, grønnspekk, kjøttmeis, bokfink, bjørkefink, grønnspekk og gulspurv skal kunne felles fordi de kan oppfattes som vesentlige skadegjørere i økonomisk sammenheng, er helt ubegripelig. Direktoratet har ikke lagt fram noen dokumentasjon på at disse og flere andre arter representerer noen vesentlig fare knyttet til næringsvirksomhet.

Spørsmålet er: Hvor er det faglige grunnlaget for at det skal være hensiktsmessig å skyte stær, som er rødlistet, og rødvingetrost, f.eks.? Hva er det faglige grunnlaget for jakt på bestander i tilbakegang? Det er spørsmålet til statsråden.

Så får jeg nevne en ørliten, men vakker liten sak som er positiv i forslaget: at rødstrupen, Englands nasjonal-fugl, denne gangen er tatt ut fra listen. Så den er ikke skadegjører lenger, sånn som kjøttmeisen, bokfinken og bjørkefinken er. Det er et underlig oppsett, et underlig forslag, og jeg går ut fra at Miljødirektoratet ikke lever i et politisk vakuum.

En viktig endring av forskriften i høringsforslaget er kravet om at skadene ikke lenger skal være begrunnet i vesentlig økonomisk skade, eventuelt sanitære og helsemessige forhold. Det blir foreslått endret til «vesentlig skade». Jeg må virkelig si at «vesentlig skade» er et begrep som er veldig, veldig tøyelig, og som er åpent for personlig tolkning. Dette gjelder f.eks. tilfeller med litt tilgrising på plen, ekskrementer, og det kan for enkelte måtte være å definere inn som støy f.eks. Om ikke de nye forskriftene skulle bli vedtatt, vil det gi mange arter mindre beskyttelse, ikke mer.

Da er spørsmålet: Ser statsråden den åpenbare motsetningen mellom den gode og uttalte, skrevne introduksjonen i naturmangfoldloven og naturpanelets advarsler på den ene sida og regjeringas nevnte forvaltningsgrep på den andre?

Statsråd Ola Elvestuen [13:47:52]: Først vil jeg kommentere kort noen eksempler på forvaltningsgrep som representanten tar opp.

I arealplanleggingen er det i brevet som kommunalministeren sendte alle fylkesmenn i september 2019, presisert at fylkesmennenes medvirkning i arealplanleggingen er viktig for å ivareta de nasjonale og vesentlige regionale hensynene, og at fylkesmennene må vurdere innsigelse når nasjonale og vesentlige regionale hensyn blir tilsidesatt.

Hovedansvaret for viltarter ligger hos meg – hos klima- og miljøministeren. Jeg har ansvaret for om en art skal være høstbar eller ikke, når en art kan høstes, og hvor en art kan høstes.

Det er riktig at Miljødirektoratet har hatt på høring forslag til en ny viltforskrift som også regulerer skadefelling av viltarter. For enkelte arter innebærer forslaget skjerpede krav, mens det for noen andre arter lempes på kravene. Miljødirektoratet vurderer nå innspillene fra høringen, og jeg vil ha en dialog med direktoratet før eventuelle endringer vedtas.

Det internasjonale naturpanelet la tidligere i år fram en svært alvorlig rapport. Naturen er i fare, og med det selve livsgrunnlaget vårt. Tilstanden for norsk natur

er relativt god sammenlignet med situasjonen globalt. Samtidig mister vi viktig naturmangfold også i Norge. Og vi ser at tilstanden gradvis forverres i flere områder.

Jeg mener at vi tar mange riktige grep for å sikre mer natur i Norge.

Stortingsmeldingen om naturmangfold ble lagt fram i 2015. Meldingen er i praksis en handlingsplan for å ta vare på naturmangfoldet i Norge. Meldingen ble styrket gjennom Stortingets behandling. Vi har tre mål for naturmangfold i Norge, og meldingen sier hva vi skal gjøre for å nå disse målene. Vi skal ha god tilstand i økosystemene, vi skal ta vare på truet natur, og vi skal bevare et utvalg av naturområder som viser variasjonsbredden. For å nå disse målene ble det varslet en rekke tiltak i meldingen for å ta vare på norsk naturmangfold. Vi jobber bredt, og vi jobber aktivt med disse tiltakene.

For det første skal vi ha bedre natur:

Vi arbeider med å lage en mer helhetlig forvaltning av natur. Alt må ses i sammenheng, og forvaltningen skal bli økosystembasert. Det er fint å høre at representanten mener arbeidet med helhetlige forvaltningsplaner er et godt grep. Naturen må forvaltes helhetlig på tvers av sektorer. Bruk til kraftproduksjon, skogbruk, vei- og boligbygging, friluftsliv og som leveområder for arter må ses i sammenheng. Målet med en mer helhetlig forvaltning er å lage et viktig verktøy for å finne den riktige balansen mellom bruk og ivaretagelse av natur.

I tillegg må vi stoppe skadelige fremmede arter. Slike arter truer naturmangfoldet, og vi vil om kort tid legge fram en tverrsektoriell tiltaksplan for bekjempelse av skadelige fremmede organismer.

I vannforvaltningsplanene er det satt ambisiøse miljømål for alt vann i Norge. Vi skal ha mer vann i elvene, og det gjennomføres nå en rekke tiltak innenfor ulike sektorer for å nå disse målene. Blant annet har vi trappet opp arbeidet med revisjoner som vil gi oss mer vann i elvene. Mer vann og andre tiltak innenfor bl.a. avløp og avrenning fra jordbruket vil gjøre norske vassdrag sunnere.

For det andre skal vi ha mer natur:

Vi kan ikke sløse med arealene. I framtiden skal vi ha mer natur, ikke mindre. Det betyr også at vi bør reparere mer natur enn vi ødelegger. Restaurering av natur er viktig og kan gi flere samfunnsøkonomiske gevinster. Gamle grøfter er bl.a. lukket i en rekke restaureringsprosjekter i myr og annen våtmark de siste årene. Myra er et artsrikt og verdifullt naturmiljø med stor betydning for både naturmangfold og klima.

Regjeringen foreslår å styrke restaureringstiltak i vann med 19 mill. kr i budsjettet for 2020. Dette er i tråd med punktet i Granavolden-plattformen om å styrke norsk vannforvaltning og følge opp vannforskriften. Restaureringstiltakene vil bidra til å få tilbake viktige leveområder for arter som lever i vann. Restaurering av elver

og bekker vil også være positivt for friluftsliv og rekreasjon.

Denne regjeringen har også doblet antallet utvalgte kulturlandskap i jordbruket, slik at vi i 2020 vil ha 46 slike områder som vi skjøtter og tar vare på for framtiden.

For det tredje skal vi redde artene:

Bevilgningene til klassisk naturvern er økt under denne regjeringen. I budsjettet for 2020 har vi bl.a. foreslått å øke bevilgningen til truet natur med 18 mill. kr. I tillegg foreslår vi å bruke om lag 45 mill. kr til tilskudd for å ta vare på truede arter og naturtyper. Dette vil bidra til at vi kan gjøre langt flere aktive tiltak for de artene og naturtypene som trenger det mest. Slike tiltak kan f.eks. være skjøtsel, restaurering og fjerning av fremmede skadelige arter.

Vi vurderer også bruk av virkemidlene prioritert art og utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven i tillegg til andre målrettede virkemidler for truet natur. Dette skal sammen med skjøtsel og andre tiltak bedre tilstanden for Norges mest truede ansvarsarter og truede naturtyper.

Vi er også i ferd med å sende på høring forslag om en kvalitetsnorm for villrein. Normen vil måle tilstanden i villreinområdene. Samtidig vil den gi kunnskap om hva som er årsaken til eventuelt dårlig tilstand, og hva vi kan gjøre for å bedre tilstanden.

2019 er det internasjonale villaksåret. Vi bruker midler på en ny genbank for laksefiskbestandene i Hardanger og et nytt nasjonalt villakssenter, samtidig som vi fortsetter arbeidet med å bekjempe gyroparasitten og å kalke vassdrag som er rammet av forsuring. Jeg var selv med på å markere friskmelding av Rauma-vassdraget for et par uker siden. Dette er også viktige steg nærmere målet om å få fjernet gyroparasitten fra Norge.

Vi styrker innsatsen mot ulovlig laksefiske og foreslår en økning på 5 mill. kr til dette i budsjettet for 2020.

Vi skal lage en handlingsplan for villaks. Planen skal vise hvorfor tilstanden i mange laksebestander ikke er god nok. Samtidig vil planen presentere tiltak som kan bedre tilstanden.

Vi følger opp strategien for ville pollinerende insekter med en tiltaksplan for pollinerende insekter. Alle relevante sektorer er med i arbeidet. Det handler bl.a. om å bedre leveområder for insekter og iverksette et nytt overvåkingsprogram for insekter fra 2020.

For det fjerde må vi verne mer av alt:

Vi må verne den aller viktigste naturen. Her har vi kommet langt, men er ikke helt i mål. Miljødirektoratet har anbefalt hvor det er behov for å verne nye områder. Vi ser nå hvor vi skal starte verneprosesser.

Vi skal også gjennomføre 10 pst. skogvern. Dette gjør vi gjennom frivillig skogvern. Nesten 5 pst. av skogen er til nå vernet.

Nasjonalparkene er på mange måter Norges nasjonalskatter. Vi starter nå en verneplanprosess for Østmarka, og vi skal også vurdere å supplere nasjonalparkplanen.

For det femte skal vi få en parisavtale for natur:

Naturpanelets rapport viser at det globalt er store utfordringer. Tapet av naturmangfold er økende og vil ha alvorlige konsekvenser for hele verden. Å ta vare på naturen er også avgjørende for at vi skal kunne nå klimamålene vi har satt oss. Naturbaserte løsninger er et viktig virkemiddel for både natur og klima. Økonomien vår er også helt avhengig av naturen og velfungerende økosystemer. Alle land må gjøre mer og forplikte seg til sammen å løse det globale problemet.

Verdens land skal møtes i Kina i oktober 2020 for å bli enige om tiltak for å snu den negative trenden vi er inne i. Jeg skal jobbe for at vi lykkes med det.

For det sjettede trenger vi å stoppe miljøkriminalitet:

Miljøkriminalitet er et alvorlig og økende problem med store negative konsekvenser for naturmangfold og klima. Regjeringen jobber derfor med en stortingsmelding om miljøkriminalitet. Meldingen vil inneholde en helhetlig politikk for å styrke innsatsen mot miljøkriminalitet både nasjonalt og internasjonalt. Stortingsmeldingen vil legge grunnlaget for et langsiktig oppfølgingsarbeid på tvers av ulike sektorer.

Vi blir aldri ferdige med å ta vare på norsk naturmangfold. Jeg er også opptatt av å beskytte økosystemene våre, men jeg er ikke enig i at regjeringen tar grep som går feil vei. Jeg mener faktisk det motsatte, at det beste for naturen og samfunnet vårt er at vi fortsetter det systematiske arbeidet som vi har satt i gang. Jeg er overbevist om at dette vil gi gode resultater over tid.

Arne Nævra (SV) [13:56:53]: Jeg takker statsråden for svaret. Mye av det statsråden ramser opp, er jeg fullstendig enig i. Det er bra enkelttiltak, men veldig ofte er de for små.

Jeg reagerer litt når statsråden sier at det er han som definerer hvilke arter som er høstbare. Da er det vel også statsråden som har definert hvilke arter som var høstbare som skulle overflyttes til Landbruks- og matdepartementet i første omgang. Er det virkelig slik at det var statsråd Elvestuen – denne miljøministeren – som foreslo at de høstbare viltressursene skulle over til Landbruks- og matdepartementet? Det er et helt konkret spørsmål.

Ellers er det klart at han også kunne ha ramset opp en hel masse tematikk, en masse saker, der det har gått feil vei. Selvfølgelig gjør ikke statsråden med det ansvarsområdet akkurat det, men jeg kan hjelpe ham litt på vei.

Jeg registrerer at vi fortsatt sprer ufattelige mengder bly i naturen. Jeg kjenner jo til at statsråden personlig og

som Venstre-mann nok har et litt annet syn enn regjeringa i denne saken, men jeg ser ikke at statsråden har tatt noen grep som gjør at i hvert fall Norge tar dette problemet alvorlig, til tross for at det har kommet mye ny viten på dette området. Jeg kjenner til at det skjer ting i Europa, i EU, og Norge vil da helt sikkert følge etter. Men vi kunne altså tatt grep mye før, og det har vi ikke gjort. Det er fortsatt slik at vi jakter på arter om våren og sommeren, en underlig affære, som det altså ikke blir tatt grep rundt. Jeg kan nevne at vi fortsatt har rovdyrbestander her i landet som er helt på grensa av det som kan kalles – ja, det er i hvert fall ikke levedyktige bestander, og i hvert fall ikke uten Sveriges hjelp. Jeg kan nevne at vi fortsatt har skuddpremier som er lite faglig basert her i landet. Man skulle tro det var musealt, at det var på museum disse skuddpremiene var. Men nei, vi har det faktisk ennå, det er ikke tatt noe grep der heller.

Så kan jeg vel kanskje få lov til å nevne at en god del av våre fjorder, dvs. i hvert fall to, som er nevnt ganske ofte her i salen, blir brukt som deponi for gruvelam, altså som en slags avfallsplass.

Vi ser også at fiskeoppdrett, lakseoppdrett, er i fri vekst uten særlige innskrenkninger og økologisk tankegang og uten særlig bekymring for villaks.

Jeg skal komme tilbake til en del andre ting som har klar relevans for statsråden.

Statsråd Ola Elvestuen [14:00:22]: Det er ingen tvil om at ansvaret for artene og også ansvaret for jaktbart vilt, det overordnede ansvaret, ligger i Klima- og miljødepartementet. Og så er det en grensedragnings av når selve jakten er, og utførelsen av den hos Landbruks- og matdepartementet. Men hovedansvaret er det ingen tvil om er i Klima- og miljødepartementet.

I mitt innlegg gikk jeg også litt inn på de enkeltinnvendingene som representanten tok opp. Når det gjelder dette med viltforvaltning, er det et forslag fra Miljødirektoratet ute på høring. Det er viktig. Det er kun faglig begrunnet, og så må man se hva beslutningene blir til sist. Når det gjelder ansvaret til Fylkesmannen, presiserer jeg at det er ingen tvil om at hvis det er nasjonale verdier som er truet, så skal Fylkesmannen komme med innsigelse, som han har gjort også tidligere.

Det jeg er uenig med representanten i, er at det er en generell forverring av norsk natur, og at vi ikke har nok initiativ på de ulike områdene, basert på naturmangfoldmeldingen og også de virkemidlene som vi har i naturmangfoldloven.

Som jeg tok opp i mitt innlegg, er det mange initiativ: overfor truede arter, landskapstyper og utvalgte kulturlandskap som vi har innenfor landbruket. Vi bruker de virkemidlene vi har og utvikler inn mot der det skal være verneområder – jeg nevnte flere prosesser som er

på gang. Samtidig må vi få en bedre, helhetlig, økosystembasert forvaltning, ikke bare av våre havområder, men også av land i Norge. Dette må vi utvikle, og vi må gjøre det som er nødvendig i Norge.

Samtidig må vi også ta et større internasjonalt ansvar fordi naturbaserte løsninger er helt nødvendig for å bekjempe den globale oppvarmingen og den klimakrisen som verden er inne i – det kan være så mye som 30 pst. reduksjon, og det må vi ha fram mot 2030. Men så gjelder det også å få på plass en ny enighet om målene i konvensjonen for biologisk mangfold i Kina til neste år. Der har vi en posisjon hvor vi vil bruke alt vi kan for å sørge for at den får et resultat som verden har behov for.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Lars Haltbrekken (SV) [14:03:49]: Norge har et spesielt ansvar for å ta vare på villreinen. Vi er det landet i Europa som fortsatt har levende villreinstammer. Villreinen gikk i tidligere tider langt lenger sør enn den gjør i dag, men er på grunn av utbygging og inngrep opp gjennom historien blitt presset inn på stadig mindre arealer. Også her i Norge ser vi at villrein må ta til takke med stadig mindre arealer, til tross for at vi i europeisk sammenheng har et spesielt ansvar for denne arten.

De siste fem årene er det blitt bygd 856 nye fritidsbygg i villreinens leveområder. Villreinområdene har vist seg å være attraktive utfartsplasser, og det sier seg selv at hytter i eller i nærheten av sånne områder medfører et økende press på villreinen.

Per 1. januar 2019 var det om lag 4,5 millioner fritidsbygg i Norge. Av disse var 24 000, eller 5 pst., oppført i siste femårsperiode. Det er i dag nesten 20 000 hytter i villreinens leveområder. Vi så senest tidligere i år at en avgjørelse fra kommunalministeren om utbygging av en alpinlandsby i Eidfjord kommune utløste protester fra fylkesmannen i Hordaland på grunn av at utbyggingen kom i konflikt med det nasjonale hensynet om å ta vare på villreinen, for dette var en utbygging som ville berøre villreinområdene.

Jeg velger å tro at dersom Solberg-regjeringen ikke hadde flyttet planavdelingen fra Klima- og miljødepartementet til Kommunaldepartementet i 2013, ville dagens statsråd, Ola Elvestuen, stanset denne utbyggingen. Dagens klima- og miljøminister har jo også sagt til media at planavdelingen, som tidligere lå i Miljøverndepartementet, og som var en viktig årsak til at Miljøverndepartementet ble opprettet i 1972, fortsatt bør ligge der.

Min utfordring til statsråden er todelt. Vi ser, som jeg sa i begynnelsen av mitt innlegg, at det fortsatt bygges hytter i villreinens leveområder – 856 nye fritidsbygg de siste fem årene. Hva vil statsråden med det øverste

ansvaret for artsmangfoldet i Norge gjøre for å trygge villreinens områder mot denne typen hyttebygg framover? Og vil statsråden fortsatt jobbe for at planavdelingen, som styrer over arealbruken i Norge, kommer tilbake til Klima- og miljødepartementet, der den hører hjemme, og der han også selv helt riktig mener at den bør ligge?

Arne Nævra (SV) [14:08:20]: Jeg har forsøkt å skisere på hvilke områder det har gått feil vei når det gjelder naturforvaltning og viltforvaltning – de to alvorlige grepene. Som sagt: Det er mange enkeltsaker, det er mange gode intensjoner, og det er også en del ålreite poster på statsbudsjettet som går riktig vei. Men i det store bildet er det en liberalisering av utbygging som har skjedd, og det er også tatt feil grep innen viltforvaltningen når det gjelder fordeling av ansvar i departementene.

Jeg forstår veldig lett at det ikke er så greit å være klima- og miljøminister, skviset mellom olje- og energiministeren, kommunalministeren, landbruksministeren og samferdselsministeren. Men hvis vi skal etterlyse litt ærlighet, og kanskje en flik av liberalitet i bruken av den solbergske parlamentarismen, bitte litt, må vi vel si det slik at statsråden litt mer kunne ha flagget sitt eget syn – hvis Venstre fortsatt skal kalle seg et miljøparti – på områder der slaget delvis er tapt, der Fremskrittspartiet har vunnet, i stedet for å forsvare de vedtak som er gjort helt i feil retning.

Hvis jeg fortsatt skal være ærlig, som jeg pleier å være, har vi tre miljøpartier på Stortinget, og det flagger de at de er. Og uansett blokker må det være riktig å si at dette er et dilemma som en miljøminister vil stå i, mellom disse næringsinteressene og miljø- og klimainteressene. Men en ærlighet vil være at man kan si at ok, noen slag blir tapt. Og jeg ser det sånn at i de to viktige sakene, med fordeling av ansvar mellom departementene, har miljøministeren tapt.

Jeg må nok si at den viktigste intensjonen med denne interpellasjonen er å få fram særlig den liberaliseringen i utbygging og nedbygging som går ut over norsk natur og dyrket mark, og som på en måte er et speilbilde av det som Naturpanelet under FNs flagg har påpekt og dokumentert. Vi går i feil retning, og miljøstatsråden har selvfølgelig sitt ansvar, men jeg skjønner at den jobben er tung.

Statsråd Ola Elvestuen [14:11:22]: Det er ikke noe vanskelig for meg å si at jeg mener at planavdelingen burde ligge i Klima- og miljødepartementet. Det har jeg ment hele tiden, i Stortinget også, men det er ikke en del av den enigheten som vi kom fram til verken på Jeløya eller på Granavolden, og det har jeg respekt for. Jeg vil påpeke at Stortinget har gjort akkurat den sam-

me endringen, nettopp å flytte dette ansvaret over i kommunalkomiteen, samtidig som man har flyttet hensynet til kulturminnevernet over i kulturkomiteen, så representantene og interpellanten har jo en mulighet for å få til en endring også herfra.

Så er det også snakket om villrein, og hovedgrepet nå er å få på plass en kvalitetsnorm for villrein og så følge det opp med en handlingsplan, med å få en større oversikt over hva den faktiske tilstanden er, hva behovene er, og hvilke tiltak vi må gjennomføre. Men når det gjelder det som nå gjøres, håper jeg at representanten, som viste til et utbyggingsvedtak, også legger merke til at det samtidig ble gjort et vedtak angående Ringebufjellet, hvor det nettopp av hensyn til villreinen ikke er gitt tilatelse til fritidsbebyggelse, og i et område hvor villreinstammen er enda mer utsatt enn det den er på Hardangervidda.

Jeg må også si at som klima- og miljøminister må jeg som andre forholde meg til det som er stortingsvedtakene, og når vi ser på rovviltforvaltningen i Norge, er rammene der lagt på Stortinget. Det er her bestandsmålene ligger, men dette skal jo samtidig forvaltes innenfor naturmangfoldloven og Bernkonvensjonen. Men den begrensningen som interpellanten framhevet, er vedtak fra Stortinget, og dem må jeg selvfølgelig forholde meg til.

Det holder ikke lenger å stoppe det som er en ødeleggelse av naturen – i framtiden må vi ha mer natur. Det er restaurering, og vi trenger også å etablere, utvikle og sikre både artene og det naturmangfoldet som vi har. Også fra min side, fra regjeringens side, har vi mange initiativ som vi har lagt fram.

Så vil jeg si at det er jo ikke alltid opposisjonen fra Stortinget handler om at man ikke mener at vi går langt nok. For eksempel når det gjelder forbudet mot nydyrking av myr, var det to partier som stemte imot, Senterpartiet og Arbeiderpartiet. Og i mange av disse forslagene er den opposisjonen på begge sider i Stortinget, noe som understreker at det kanskje her også er et problem for interpellanten og hans samarbeidspartnere i framtiden.

Presidenten: Debatten i sak nr. 7 er dermed avsluttet.

Sak nr. 8 [14:14:35]

Interpellasjon fra representanten Sveinung Stensland til helseministeren:

«Norge har en god dekning av optikere i hele landet. De fleste bor nærmere en optiker enn en øyeavdeling. Hos optikere kan mange utfordringer avdekkes og løses. Optikere er godt kvalifiserte fagpersoner som faglig jobber med synsundersøkelser og korrigerer av synsavvik.

Optikere har høy faglig standard og moderne utstyr. Bransjen er profesjonell og driver et aktivt kvalitetsarbeid. Dersom optikere får et større ansvar for øyehelse, vil flere nordmenn få enklere tilgang på nødvendige kontroller flere steder i landet. Det vil gi mindre reisebelastning, kortere reisetid og være spesielt gunstig for pasienter i distriktene.

Er statsråden enig i at optikerne kan få et større ansvar for oppfølgingen av øyehelsen i Norge?»

Sveinung Stensland (H) [14:15:33]: Det er alltid interessant å diskutere nye måter å løse oppgaver på, spesielt hvis en foreslår at en yrkesgruppe skal få mer ansvar for noe som tilligger en annen. Således har jeg ikke blitt overrasket over de massive tilbakemeldingene jeg har fått etter at jeg pekte på at optikere kanskje kan få mer ansvar for oppfølging av øyehelsen i Norge.

Optikere er godt skolert personell med god kjennskap til øyets funksjon og ikke minst korrigerer av synsfeil. De har imidlertid noe språk i utdanningsbakgrunn, og det er det viktig å ta med seg i diskusjonen videre. Optikere ser hovedsakelig på friske øyne og har mindre erfaring med øyesykdom. De vet godt hva som er et friskt øye, og allerede i dag sender optikere pasienter med tegn på øyesykdom videre til spesialist.

En vanlig optiker ser i snitt seks kunder per dag, og normalt blir én pasient i uken henvist med mistanke om sykdom. Øyeleger ser mellom 15 og 25 pasienter hver dag, og da flest syke øyne ettersom en gjerne blir henvist til øyelege fra andre typer helsepersonell.

Det er fra legehold uttrykt bekymring over villscreening i optikerbransjen, noe som kan generere falske positive og belaste helsetjenesten med unødvendige henvisninger. For mange henvisninger er en utfordring i flere deler av helsetjenesten, og det gjelder ikke bare innenfor øyeområdet. Dette er noe vi må ta på alvor i det videre arbeidet med synsfeltet.

En må selvsagt lytte til øyelegene, og jeg vil takke for en rekke konstruktive innspill. Samtidig vil jeg presisere at jeg ikke har tatt til orde for å frata leger hovedansvaret for pasientenes øyehelse. Jeg har heller ikke sagt at de skal fratas oppgaver, men jeg har pekt på mulige andre måter å løse oppgaver på. Jeg ønsker med denne interpellasjonen å reise debatten om hvordan vi skal møte fremtidens utfordringer innen helsetjenesten – og akkurat nå innen øyehelsefeltet. I den sammenheng er det opplagt at optikere kan spille en større rolle. Det er basert på erfaringer vi allerede har fra flere steder i landet.

Senest i går kunne vi i nyhetene på NRK se et godt eksempel der en optiker på Kongsberg veiledet en kunde via en øyelege i Trondheim, med telemedisin. Det er nettopp denne typen eksempler jeg mener det kan være bruk for i framtiden.

Etter som befolkningen blir eldre, vil flere oppleve utfordringer med sanseapparatet – både hørsel og syn. Svekket syn og hørsel er for de aller fleste en del av det å bli gammel. Vi vet at folk lever lenger, og vi ser også en skjevfordeling geografisk. Vi har en yngre befolkning i sentrale strøk enn i distriktene. Det gjør at relativt flere i distriktene vil ha utfordringer med synet, og de har lengre reisevei for å få hjelp. Samtidig vet vi at det enkelte steder er utfordringer med å rekruttere kvalifisert personell.

En annen trend vi ser, er at flere og flere får diabetes. Dette er en pasientgruppe som har særskilt behov for oppfølging av øynene da svekket syn er en av mange uheldige sider ved dårlig regulert diabetes. Bare seks av ti diabetespasienter får den oppfølgingen av øynene som de skal ha. Det er en uholdbar situasjon som jeg regner med at statsråden har fått med seg og tar på alvor.

Både grå og grønn stær er sykdommer vi ser oftere jo eldre folk blir, og når vi vet at flere og flere blir eldre, trenger en ikke være noen stor spåmann for å se at det vil bli flere øyediagnoser i fremtiden. Jo eldre en blir, jo flere problemer med syn og hørsel – så enkelt er det. Noen av disse er sykdommer som må behandles medisinsk.

I mitt politiske virke er jeg opptatt av pasientenes beste, og hvis vi ser at en annen organisering eller bedre ansvarsfordeling gir en enklere hverdag for pasientene, er jeg alltid villig til å diskutere det og gjøre eventuelle endringer.

Norge har en god dekning av optikere i hele landet. De fleste bor nærmere en optiker enn en øyeavdeling, og hos optikere kan mange utfordringer avdekkes og løses. Optikere er som sagt godt kvalifisert og jobber med synsundersøkelser og korrigerer av avvik. Det vi har sett, er at standarden har økt, og at utstyret er blitt mer moderne og lettere å koble opp mot eksterne, som øyeleger i en annen by.

Dersom optikere får et større ansvar for øyehelsen, vil nordmenn få enklere tilgang på nødvendige kontroller flere steder i landet. Det er det spørsmålet jeg har dristet meg til å stille her: Hvordan kan vi ta utgangspunkt i det og få bedre tilgang for folk rundt om i landet? Før vi gjør eventuelle endringer, må vi diskutere om det er fornuftig at optikere får dette. Jeg mener det er områder der dette er en løsning, og det finnes allerede eksempler på godt samarbeid mellom optikere og øyeavdelinger. Noe av dette kan det være verdt å bygge videre på.

Når det gjelder de tilbakemeldingene jeg har fått, er det interessant at det offisielt har vært kritikk, men at det underhånden har kommet positive tilbakemeldinger også fra øyeleger om at en del av disse prosjektene er positive, som f.eks. det vi har sett i Harstad, og det vi i går så på Kongsberg. Likeledes er det en kjent sak at de fleste fastleger har en altfor travel hverdag. Også fastlegen har

oppgaver innen øyehelse som ikke alltid følges opp like grundig, f.eks. for pasienter med diabetes.

I debatten om optikernes rolle innen øyehelse er flere eksempler blitt trukket frem. Det kan ikke være sånn at vi fra Stortinget skal bestemme detaljene i hvordan helsetjenesten skal løse sine oppgaver, men å reise enn sånn debatt er på sin plass. Jeg ser frem til å høre helseministerens syn på hvordan vi kan legge til rette for en enklere hverdag for personer med øyesykdom eller behov for kontroll av øynene – uten at det går på bekostning av pasientsikkerheten. Én ting er sikkert: Med det som møter oss av demografiske utfordringer, må vi tørre å tenke annerledes både her og i andre deler av helsetjenesten.

Statsråd Bent Høie [14:21:38]: Flere mennesker vil oppleve syns- og hørselstap etter hvert som befolkningen blir eldre. Regjeringen vurderer ulike tiltak for å forbedre tjenestetilbudet til personer med nedsatt syn og hørsel. Jeg er enig i begrunnelsen for interpellasjonen og vil ta initiativ til en utredning av hvordan optikernes kompetanse kan utnyttes best mulig.

Helsedirektoratet fikk i 2018 i oppdrag å utrede organiseringen av tilbudet til personer med sansetap. Arbeidet ble delt i to på grunn av oppdragets omfang. Den første delen – en utredning om organiseringen av hørselstilbudet – skal være ferdig i begynnelsen av 2020. Helsedirektoratet vil så få et tilsvarende utredningsoppdrag om tilbudet innen øyehelse.

Dagens interpellasjon gjelder optikernes mulige bidrag, men representanten Stenslands spørsmål reiser viktige problemstillinger som angår flere grupper helsepersonell på mange fagområder.

Befolkningen blir eldre, og vi blir færre yrkesaktive. Det er generelt for stor variasjon i organiseringen av tilbudet, i ventetid, i kvaliteten på tjenestene som tilbys, og i effektiv bruk av tilgjengelig kompetanse. Vi må se på om oppgavene kan utføres på nye måter, og om helsepersonell kan få andre oppgaver enn i dag. Hvordan optikernes kompetanse og kapasitet kan benyttes bedre i arbeidet for bedre øyehelse, er en del av dette.

I pasientens helsetjeneste må vi jobbe smartere og annerledes, og vi må involvere pasienter og medarbeidere på andre måter enn i dag. Vurderingen av hvem som skal gjøre hvilke oppgaver, må bygge på faglige erfaringer, utviklingen i profesjonsutdanningen og på teknologisk utvikling i de ulike fagområdene. Utgangspunktet må være kvaliteten på tjenestene, hvilken kompetanse det er behov for, og – ikke minst – pasientenes behov.

Skal vi lykkes med å redusere variasjonen i tilbudet og levere tjenester med god kvalitet også i fremtiden, må vi ta tak i utfordringene knyttet til mangel på helsepersonell. Vi må også våge å tenke nytt i måten vi organiserer

rer og bruker helsepersonell på. Vi må ta i bruk tiltak som bidrar til effektiv bruk av personell med høy kompetanse og lang utdanning. Selv om vi gjør dette, vil likevel bemanningsbehovet i helsetjenesten øke sterkt. Samtidig som vi utdanner flere, må vi også endre arbeidsmåter og oppgavedeling, og vi må passe på å benytte rett kompetanse på rett sted.

Teknologiutviklingen gir muligheter for å endre hvordan vi bruker personellet, og vi må organisere oss for å ta i bruk teknologiske løsninger som er arbeidsbeparende og fremmer helse og velferd.

Optikere finnes over hele landet, og de har viktige funksjoner for personer med synshemming. Optikere bruker synsundersøkelser for å gi råd om riktige briller eller kontaktlinser, og de henviser til øyelege hvis de ser tegn på sykdom. Vi må undersøke om optikernes kompetanse kan benyttes bedre enn i dag. Det finnes noen optikere i spesialisthelsetjenesten, men langt de fleste arbeider i private optikerforretninger – det vil si i et fritt marked uten offentlig finansiering og tilknytning.

Personer med diabetes er en stor pasientgruppe i helse- og omsorgstjenesten. Pasientene skal ha regelmessige øyebunnsundersøkelser for å oppdage diabetisk øyesykdom i tide. Hvis sykdommen oppdages i tide, kan pasientene få behandling som kan forhindre unødvendig synstap og blindhet.

Som en del av arbeidet med Nasjonal diabetesplan 2017–2021 anbefalte Helsedirektoratet et program for regelmessige netthinneundersøkelser for å hindre diabetisk øyeskade. I 2019 fikk helseregionene i oppdrag å innføre dette programmet i helseforetakene. Dette ble gjort som en oppfølging av diabetesplanen, og for at tilbudet til pasienter med diabetes systematisk skal følge nasjonale faglige retningslinjer. Programmet bygger på oppgavedeling mellom fastleger og øyeleger i sykehus og spesialistpraksiser. Samtidig skal de også benytte kompetansen hos øyesykepleiere, optikere og andre personellgrupper med relevant kompetanse.

Helse Nord gjennomfører pilotprosjekter der både øyeleger, optikere og øyesykepleiere er involvert. Etter Helsedirektoratets vurdering bør optikere ha en plass i det faglige teamet som jobber med diabetespasienter. I pilotprosjektet i Helse Nord tar optikeren bilde av netthinnen, mens en øyelege tolker bildene og står for videre oppfølging. I Harstad samarbeider optiker og øyelege om oppfølging av diabetespasientene. Samarbeidet startet i 2010, og optikeren har flere oppgaver enn å ta bilder, bl.a. vurderer optikeren i større grad om bildene viser tegn til sykdom.

Også barn kan ha synstap og øyesykdom. Helsedirektoratet har nylig revidert delen om syn i nasjonal faglig retningslinje for undersøkelse av syn, hørsel og språk hos barn. Direktoratet anbefaler bl.a. å opprettholde

dagens praksis om at helsestasjon og skolehelsetjeneste skal henvise barn som er eldre enn fem år, til optiker eller ortoptist. Hvis helsestasjonen har mistanke om øyesykdom eller annen sykdom, skal barnet henvises til spesialisthelsetjenesten. Norges Optikerforbund og optikerutdanningen ved Universitetet i Sørøst-Norge har deltatt i arbeidet med retningslinjene. Et utkast med faglige anbefalinger er sendt på høring med høringsfrist i januar 2020.

Som nevnt vil jeg ta initiativ til en utredning av hvordan optikernes kompetanse kan benyttes i større grad enn i dag. Det vil passe å knytte en slik utredning til arbeidet med sansetap som regjeringen allerede har startet. Utredningen om organisering av tilbudet innen øyehelse skal legge vekt på kvalitet i pasientbehandlingen og god bruk av kompetanse. Den skal bl.a. gjennomgå utfordringer knyttet til finansiering, herunder bruk av takster og egenandeler, som Norges Optikerforbund har tatt opp.

Bruk av IKT-løsninger er en annen viktig problemstilling som utredningen må ta tak i. Optikere er autorisert helsepersonell, og må registrere nødvendige opplysninger om pasienten og helsehjelpen. De skal også ha sikre løsninger for å lagre bilder og andre data. Utredningen må vurdere løsninger for sikker digital kommunikasjon med pasienter, helsestasjon, fastleger og sykehus.

Hvilke kompetansekrav som skal settes til ulike øyeundersøkelser, og hvem som har kompetanse til å vurdere funn ved slike undersøkelser, må også utredes. Øyehelseprogrammet for diabetespasienter og Helsedirektoratets utredning av sansetap vil vurdere nye muligheter for å benytte optikernes kompetanse. Vurderingene må omfatte finansiering av optikernes arbeid, journaldokumentasjon og sikker kommunikasjon om pasientopplysningene.

De pågående utredningene vil gi et godt grunnlag for Hebeslutninger om optikernes rolle i det framtidige tilbudet innen øyehelse.

Sveinung Stensland (H) [14:28:54]: Jeg vil takke statsråden for et utfyllende svar, som viser at dette er en problemstilling som er tatt på alvor, og at en jobber med de forskjellige terapiområdene, f.eks. diabetes, som er veldig viktig.

Etter hvert som denne debatten har rast i media rundt omkring, har jeg blitt spurt om hvorfor jeg er så opptatt av optikere. Mitt svar på det er at jeg ikke er spesielt opptatt av optikere. Jeg er heller ikke så opptatt av øyeleger; det jeg er opptatt av, er pasienter – pasienter som trenger hjelp, pasienter som får synsskader fordi de ikke får hjelp tidsnok, og pasienter som ikke blir godt nok fulgt opp. Det eneste målet mitt når det gjelder øyehelse, er bedre tjenester til dem som trenger det. Og hvis

vi kan bruke kompetansen bedre på de forskjellige fagområdene, er jeg villig til å se på det.

Hvis vi legger til grunn det statsråden her sier, er dette ivaretatt på best mulig måte med et godt arbeid innenfor både direktorat og departement. Jeg ser frem til den videre utviklingen av dette. Jeg er også glad for signalene om at en har et eget arbeid på sanseapparatet, som de fleste tar for gitt helt til det begynner å svikte. Det er en kjent sak at både syn og hørsel er et viktig grunnlag for livskvalitet. En viktig grunn til fallskader er nettopp at en har sviktende syn, og vi vet at de som faller, gjerne kan knekke lårhalsen eller noe annet. Det kan være starten på innleggelse på sykehjem, og mange kommer seg aldri opp av sengen når de først har falt og skadet seg.

Tusen takk for svaret fra statsråden.

Statsråd Bent Høie [14:30:42]: Takk for svaret fra interpellanten. Jeg er helt enig i at det viktigste er å ta utgangspunkt i det som er bra for pasientene. Da må vi sikre både nærhet og at tilbudet er tilgjengelig. Vi vet at vi står overfor en stor økning i antall eldre framover, og med alderdom følger også sansetap, som synstap og hørselstap. Det betyr at dette blir en voksende utfordring for helsetjenesten vår å løse framover. Da må vi finne de løsningene som er best for pasientene.

Så er jeg sikker på at også representanten er opptatt av en annen ting, nemlig at vi skal ha bærekraftige tjenester framover. Nettopp det å finne nye måter å løse oppgavene på er en viktig del av det. Optikerens kompetanse finnes i hele landet, også på de mindre stedene, der vi vet at det ikke minst blir en større andel eldre. Det å sørge for at de får god hjelp der de bor, og på en måte som gjør at vi bruker samfunnets ressurser på en fornuftig måte, er også en viktig del av det å skape et bærekraftig velferdssamfunn for fremtiden.

Carl-Erik Grimstad (V) [14:32:10]: Det blir jo rent intimt, dette – denne salen gir meg en mulighet til å skryte uhemmet av en regjeringspartikollega uten fare for å bli motsagt. Men litt malurt må det vel være lov til å komme med.

Den problemstillingen som representanten Stensland tar opp, er veldig god. Den går på mange måter rett inn i kjernen av en slags perspektivmelding for helsevesenet. Der spiller andre yrkesgrupper enn akkurat de tradisjonelle, leger og sykepleiere, en veldig viktig rolle. Optikerne går inn i det. Det er viktig å se på andre yrkesgrupper når vi diskuterer framtidens helsetjeneste.

Så vil jeg minne om – og det husker sikkert både statsråden og representanten – at i Granavolden-plattformen har vi en overskrift der det bl.a. står «et bærekraftig velferdssamfunn». Det tok også statsråden opp. Jeg vil legge vekt på bærekraftighet. Stenslands intensjon med interpellasjonen stiller jeg meg ikke tvilende

til – tvert imot: Jeg synes den er veldig betimelig, og det er bra med en utredning om dette spørsmålet. Men øyelegenes reaksjon på dette er at optikerens rolle på mange måter kan være kostnadsdrivende, og det er det interessant å få tatt opp i en utredning: I hvilken grad kan vi se for oss en overdiagnostisering, at optikerkjeder som har stor og dyr apparatur, diagnostiserer i større grad – hadde jeg nær sagt – enn det som er ønskelig, og henviser til øyeleger når de selv ikke er i stand til å tolke resultatene av undersøkelsen, en undersøkelse som øyelegen i utgangspunktet kunne ha sagt var unødvendig?

Det minner meg om at vi i dag har noen som har tatt til orde for å se nærmere på «vi-vil-ha-MR-samfunnet», altså en situasjon der det kommer en pasient til fastlegen og sier at han har problemer med en hofte, hvorpå fastlegen foreskriver fysioterapi og opptrening. Så svarer pasienten at «ja, men jeg vil ha MR», hvorpå legen sier «ja, men hør her, jeg har 40 års erfaring med det du lider av, og jeg vet hva du trenger – basta», hvorpå pasienten bytter fastlege og trolig får MR hos en annen. Dette er kostnadsdriving, og det er åpenbart at noe av det samme kan finne sted når vi slipper andre yrkesgrupper inn.

En synsundersøkelse hos en optikerkjede – faktisk en lavkostnadsoptikerkjede – koster 645 kr, mens fastlege betaler man i dag 240 kr for hvis man oppsøker en spesialist i allmenntilleg. Dette er en problemstilling jeg synes det er verdt å ta tak i, og som jeg vet at Legeforeningen er opptatt av.

Men samarbeid, som egentlig var kjernen i Stenslands innlegg, er jeg selvsagt for. Og heri ligger den betydelige verdien av interpellantens interpellasjon.

Sveinung Stensland (H) [14:36:13]: Jeg vil gjerne takke min kjære kollega Grimstad, som som regel er i nærheten av svaret – i alle fall inne på kjernen i det som diskuteres.

For å bringe litt malurt inn i debatten, eller Artemisia absinthium, som min faggruppe velger å kalle det, og dette er viktig: Jeg trakk også frem innvendinger i mitt innlegg. Det er ikke sånn at vi bare kan slippe dette fri. Når det gjelder dette med overdiagnostisering, som representanten Grimstad var inne på, tok jeg opp villscreening, og det er en utfordring. Nordmenn er det mest gjennomlyste folket i Europa. Det er ingen land der det tas flere MR- og røntgenundersøkelser. Vi har også svært store blodprøvetakingstall. Vi må ikke komme dit at vi slipper dette helt fritt.

I svaret sitt er statsråden svært tydelig på at dette skal utredes nøye, og det er viktig. Det er ikke sånn at vi skal trykke på en knapp, og så bare overfører vi tjenesten fra legene til optikerne – det er ikke det jeg er ute etter. Og vi vil ikke ha MR-samfunnet. Jeg tror ingen vil ha det. Det jeg tror vi vil ha, er et samfunn der vi forebygger unø-

dig helseskade. Det er jo selve målet med helsepolitikken. Det er i lys av det vi må tolke denne debatten, nemlig å sørge for at folk ikke blir unødig syke fordi de ikke får den kontrollen og oppfølgingen de skal ha.

Så bringes det opp at det koster 645 kr hos en billigkjede å få gjort undersøkelser og 240 kr hos en fastlege. Det er i beste fall å forlede folket. Det er sånn at når fastlegen tar 240 kr fra pasienten, tar han også litt fra fellesskapet. 240 kr er bare egenandelen, så kostnaden ved å gå til fastlegen er betydelig høyere enn det det vises til. Men for pasienten er det rett.

Folk med øyeproblemer som skal til undersøkelse og er under utredning og oppfølging etter operasjon, f.eks., er gjerne pasienter som ser dårlig. Det betyr at det er ikke alltid bare pasienten som skal oppsøke en avdeling i en annen by eller et annet sted, det er pasienten og en pårørende. Svært ofte er det gjerne en sønn, en datter, en mor eller en far som må følge den som har problemer med synet. Så dette gjelder ikke bare pasienten, det gjelder også pårørende.

Jeg tror det er viktig å jobbe videre med dette av hensyn til både pasienter og pårørende i Norge.

Takk for en fin debatt for dem som ønsket å være med på den.

Statsråd Bent Høie [14:38:48]: Selv om dette var en kort debatt, tror jeg den belyste noen av de utfordringene som interpellasjonen reiser. Jeg tror vi er enige om hva som er ønskelige mål. Så er det noen utfordringer, og det er nettopp grunnen til at vi skal utrede dette, sånn at vi gjør det på en skikkelig måte. Vi er så heldige at vi allerede har etablert piloter på dette området som vi kan høste erfaringer fra på måter som en kan få til et godt faglig samarbeid mellom optikerne og øyelegene på.

Selv om dette var en debatt mellom politisk nære venner, håper jeg ikke den ble for nærsynt.

Presidenten: Stortinget tar pause fram til votering kl. 15.

Stortinget gjenopptok forhandlingene kl. 15.

President: Morten Wold

Votering

Presidenten: Stortinget er da klar til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1, debattert 19. november 2019

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås og Karin Andersen om at regjeringen må legge fram konkrete forslag og en tidsplan for at alle nor-

ske skoler blir dysleksi- og dyskalkulivennlige (Innst. 41 S (2019–2020), jf. Dokument 8:165 S (2018–2019))

Presidenten: Under debatten har Torstein Tvedt Solberg satt frem et forslag på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram konkrete forslag og en tidsplan for at alle norske skoler blir dysleksivennlige med fokus på spesifikke lærevansker, slik at alle elever får riktig hjelp.»

Det votes alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:165 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås og Karin Andersen om at regjeringen må legge fram konkrete forslag og en tidsplan for at alle norske skoler blir dysleksi- og dyskalkulivennlige – vedtas ikke.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble innstillingen bifalt med 54 mot 48 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.02)

Votering i sak nr. 9, debattert 19. november 2019

Stortingets vedtak til lov om informasjonstilgang m.m. for Partnerdrapsutvalget (Lovvedtak 5 (2019–2020), jf. Innst. 27 L (2019–2020) og Prop. 131 L (2018–2019))

Presidenten: Sak nr. 9 er andre gangs behandling av lovsak og gjelder lovvedtak 5.

Det foreligger ingen forslag til anmerkning. Stortingets lovvedtak er dermed bifalt ved andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Votering i sak nr. 2, debattert 19. november 2019

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Mona Fagerås om skolestruktur og

profittforbud til elevenes og studentenes beste (Innst. 42 S (2019–2020), jf. Dokument 8:178 S (2018–2019))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt seks forslag. Det er

- forslagene nr. 1–3, fra Torstein Tvedt Solberg på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 4, fra Torstein Tvedt Solberg på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 5, fra Marit Knutsdatter Strand på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 6, fra Mona Fagerås på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt

Det votes over forslag nr. 6, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og fremme de nødvendige forslag for å forby kommersiell skoledrift, gjennom nye organisasjonsformer som tilrettelegger godt for ideell virksomhet og samtidig sikrer innsyn i skolenes pengebruk.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 94 mot 8 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 15.05.08)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram et forslag om at godkjente private grunnskoler og videregående skoler kan inngå i en kommunal/fylkeskommunal skolebruksplan. Ved behov for reduksjon i antall skoleplasser som følge av elevtallsutviklingen må reduksjonen i det samlede antall elevplasser ikke svekke det offentlige skoletilbudet.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 82 mot 20 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 15.05.46)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 4, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram et forslag til lovendring som gir anledning til å redusere antall godkjente private elevplasser i en kommune eller fylkeskommune dersom situasjonen er slik at kvaliteten på det samlede offentlige skoletilbudet er truet.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 65 mot 36 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 15.06.05)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 3, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en lovendring som sikrer at kommunene og fylkeskommunene får full myndighet over skolestrukturen, slik at hensynet til det offentlige skoletilbudet ivaretas ved oppretting og utvidelse av private skoletilbud.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 54 mot 48 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 15.06.23)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1 og 2, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede nye organisasjonsformer for å drive private skoler som tilrettelegger godt for ideell virksomhet og samtidig sikrer allment offentlig innsyn i bruken av offentlige midler.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå lovverket for private skoler for å sikre at intensjonen om at all statsstøtte skal komme elevene og studentene til gode, ivaretas bedre enn i dag. En slik gjennomgang skal ha som mål å redusere kontrollbehovet, innføre strengere sanksjoner for regelbrudd samt å hindre at videresalg av skoler og høyskoler med statsstøtte kan gjøre det mulig å hente ut privat profitt fra skoledrift.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Rødt har varslet subsidiær støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 54 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.45)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:178 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Mona Fagerås om skolestruktur og profittforbud til elevenes og studentenes beste – vedtas ikke.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 52 stemmer for komiteens innstilling og 47 stemmer mot.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.15)

Siri Gåsemyr Staalesen (A) (fra salen): President, jeg fikk ikke stemt, det kom ikke opp.

Presidenten: Da flere av representantene tydeligvis ikke har fått stemt, tar vi voteringen på nytt.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 54 mot 48 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.12)

Presidenten: Sak nr. 3 var interpellasjon.

Votering i sak nr. 4, debattert 19. november 2019

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Une Bastholm om en politikk for et sunnere og mer bærekraftig kosthold til beste for mennesker og miljø (Innst. 38 S (2019–2020), jf. Dokument 8:118 S (2018–2019))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt 13 forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Nils Kristen Sandtrøen på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 3, fra Lars Haltbrekken på vegne av Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 4–13, fra Une Bastholm på vegne av Miljøpartiet De Grønne

Det voteres over forslagene nr. 6, 7 og 11, fra Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å øke merverdiavgiften på kjøtt fra 15 prosent til

20 prosent, med unntak for økologisk kjøtt og kjøttproduksjon der kraftfôrandelen ikke overstiger 10 prosent av fôret målt i energi.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av omsetningsloven § 1, slik at formålet utvides til også å skulle hensynta helse og miljø.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen øke målprisen på korn uten økning i prisnedskrivning for kraftfôr, for å stimulere til mer bærekraftig dyrehold med mindre bruk av kraftfôr, og mer bruk av grovfôr og utmarksbeite.»

Votering:

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne ble med 96 mot 4 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.50)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 4 og 5 og 8–10, fra Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å fjerne merverdiavgiften på frukt og grønnsaker.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å fjerne merverdiavgiften på vegetabiliske kjøtterstatninger.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av omsetningsloven § 11, slik at andelen midler som overføres til opplysningskontorene via Omsetningsrådet, ikke er bundet til produkttypen avgiftene er krevd inn fra.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre krav til næringsnøytralt læreverk i mat og helsefaget i skolen for å unngå at næringsinteresser får for sterk innflytelse på barns kunnskap om mat.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å styrke tollvernet på kjøtt, med formål å redusere importen av spesielt storfekjøtt.»

Rødt har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne ble med 99 mot 3 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.09)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 12 og 13, fra Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen prioritere økt støtte til utmarksbeite over jordbruksavtalen.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen øke støtten til opplysningskontorene for korn, frukt og grønt for å stimulere til økt etterspørsel etter norskprodusert vegetabilsk mat.»

Sosialistisk Venstreparti og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne ble med 93 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.28)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

- «1. Stortinget ber regjeringen komme til Stortinget med forslag til et tallfestet mål om redusert kjøttforbruk i Norge, minimum i tråd med helsemyndighetenes anbefalinger, med forslag til tiltak for nå målsettingen. Planen skal ha som mål at vekst i forbruk av frukt og grønt skal skje med utgangspunkt i norske arealressurser, og at selvforsyningsgraden skal øke som resultat av tiltakene.
2. Stortinget ber regjeringen i neste forhandling etter EØS-avtalens artikkel 19 i større grad ta i bruk handlingsrommet for å styrke tollvernet og på den måten sikre at avtalen er i tråd med norsk jordbrukspolitikk.
3. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en endring fra kronetoll til prosenttoll for frukt og grønnsaker som kan dyrkes i Norge, samt for poteter.
4. Stortinget ber regjeringen i kommende jordbruksforhandling legge fram et tilbud som reduserer støtten til ammeku og bidrar til økt lønnsomhet i produksjon av korn, olje- og belgvekster, frukt og grønt, utmarksbeite og bruk av grovfôr.
5. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å forby priskampanjer på kjøtt som innebærer å selge kjøtt med tap. Mat som er nær ved å gå ut på dato, skal unntas fra forbudet.
6. Stortinget ber regjeringen innføre et krav om at offentlige kantiner minst én dag i uka skal servere kun vegetarmat og alltid ha et fullverdig vegetarisk alternativ.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 93 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.44)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1 og 2, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en sak som viser klimaeffekten av å øke andelen av kjøtt, frukt og grønnsaker som er produsert i Norge.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en sak med forslag om styrket tollvern for kjøtt, frukt og grønnsaker som er produsert i Norge, for å ivareta norske arbeidsplasser samt redusere utslippene fra matproduksjon.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 54 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.03)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:118 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Une Bastholm om en politikk for et sunnere og mer bærekraftig kosthold til beste for mennesker og miljø – vedtas ikke.

Presidenten: Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 99 mot 3 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.12)

Votering i sak nr. 5, debattert 19. november 2019

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Une Bastholm om tiltak for renere luft i byer og tettsteder (Innst. 29 S (2019–2020), jf. Dokument 8:135 S (2018–2019))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt tolv forslag. Det er

- forslagene nr. 1–4, fra Lars Haltbrekken på vegne av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 5, fra Åsmund Aukrust på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet
- forslagene nr. 6–12, fra Lars Haltbrekken på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne

Det votes over forslag nr. 10, fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å redusere normalfartsgrensen i tettbygde strøk fra dagens 50 km/t til 40 km/t, og til 30 km/t i byområder med blandet trafikk og rundt skoler og barnehager.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 94 mot 8 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.47)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 6–9, 11 og 12, fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen senke grenseverdier for svevestøv i forurensningsforskriften fra dagens nivå, slik at de samsvarer med nasjonale miljømål:

- a. Årsgrenseverdien for PM10 reduseres til 20 µg/m³.
- b. Årsgrenseverdien for PM2,5 reduseres til 8 µg/m³»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre sanksjoner for kommuner som overskrider grenseverdiene for luftkvalitet i forurensningsforskriften.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre et belønningssystem for kommuner som iverksetter tiltak som forbedrer luftkvaliteten.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en nasjonal støtteordning for privatpersoner i områder med luftforurensningsproblemer som vil skifte ut sine gamle vedovner med nye, rentbrennende ovner. Ordningen bør prioritere lavinntektshusstander.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og komme tilbake til Stortinget med konkrete forslag om å bruke miljøfartsgrenser i større utstrekning i og rundt norske byer og tettsteder, for å oppnå samfunnsgevinster i form av bedre helse og redusert drivstofforbruk, svevestøv og eksosutslipp samt endringer i kø, støy og ulykker.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for økt beplantning langs riksveier i og rundt store norske byer, med formål om å redusere luftforurensning og støy fra veitrafikk.»

Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 93 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.06)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak som beskriver status for regulering av luftkvalitet i byer og tettsteder, og som angir konkret hvordan forurensningsforskriften, Folkehelseinstituttets anbefalinger og nasjonale miljøråd kan samordnes og harmoniseres slik at luftkvaliteten i byer og tettsteder reguleres ut fra et helhetlig regelverk og system for grenseverdier.»

Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble med 54 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.27)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 4, fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gi kommuner hjemmel til å innføre restriksjoner på vedfyring på sterkt forurensede dager. Restriksjonene må kunne skille mellom rentbrennende og ikke-rentbrennende vedovner samt ivareta sosiale hensyn slik at lav-inntektshusstander skjermes.»

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 66 mot 36 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.46)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1–3, fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med en nasjonal plan med kraftigere virkemidler mot svevestøv, og bedre harmonisering mellom nasjonale miljømål og juridisk rammeverk, for å sikre at det nasjonale målet for svevestøv av typen PM10 ikke blir overskredet i årene som kommer.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen rapportere årlig til Stortinget om det samlede arbeidet for å forbedre luftkvaliteten i byer og tettsteder, herunder måloppnåelse og behovet for nye virkemidler.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre et krav om at alle offentlige bygg- og anleggsplasser skal være utslippsfrie.»

Rødt har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 65 mot 37 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.05)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:135 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Une Bastholm om tiltak for renere luft i byer og tettsteder – vedtas ikke.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 92 mot 9 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.36)

Votering i sak nr. 6, debattert 19. november 2019

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Kari Elisabeth Kaski, Karin Andersen, Katrine Boel Gregussen, Eirik Faret Sakariassen og Lars Haltbrekken om å erklære klimakrisen som en nasjonal nødssituasjon (Innst. 30 S (2019–2020), jf. Dokument 8:145 S (2018–2019))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt fire forslag. Det er forslagene nr. 1–4, fra Solveig Skaugvoll Foss på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget erklærer at den globale oppvarmingen er en nasjonal nødssituasjon for Norge. Landet og verden er i en klimakrise som krever ekstraordinær, rask og felles innsats for å unngå katastrofale konsekvenser.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å endre klimaloven slik at den slår fast at Norge skal være utslippsfritt innen 2040.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en realistisk og forpliktende plan for innenlands kutt av klimagassutslipp med 60 prosent innen 2030 sammenlignet med 1990. Planen skal legges frem senest 1. januar 2020.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en realistisk og forpliktende plan for å hindre tap av arts- mangfold og natur senest 1. januar 2020.»

Det voteres alternativt mellom disse forslagene og komiteens innstilling.

Rødt har varslet støtte til forslagene.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:145 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Kari Elisabeth Kaski, Karin Andersen, Katrine Boel Gregussen, Eirik Faret Sakariassen og Lars Haltbrekken om å erklære klimakrisen som en nasjonal nødssituasjon – vedtas ikke.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble innstillingen bifalt med 92 mot 9 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.02)

Presidenten: Sakene nr. 7 og 8 var interpellasjoner.

Sak nr. 10 [15:15:13]*Referat*

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat. Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet er hevet? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 15.16.

